

Tetiana Jurczyszyn

Prawniczy język polski

Kurs dla słuchaczy Szkoły Prawa Polskiego i Europejskiego

Tarnopol - 2019

Польська юридична мова (курс для слухачів Школи польського та європейського права) / Укл. Т.В. Юрчишин. – Тернопіль: ТНЕУ, 2019. – 74 с.

Методична розробка призначена для слухачів Школи польського та європейського права – студентів освітньо-кваліфікаційних рівнів “бакалавр”, “магістр” денної форми навчання.

Вона спрямована на розвиток знань і вмінь студентів з фахової/юридичної лексики та формування комунікативних навичок в юридичній сфері. Методична розробка складається із адаптованих тематичних текстів юридичного спрямування, комплексу лексичних вправ та граматичних завдань, що дають можливість максимально удосконалити навички професійного спілкування студентів.

Укладач: Юрчишин Тетяна Василівна - кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов Тернопільського національного економічного університету

Методичні вказівки

Методичні вказівки, матеріали та завдання з курсу польської юридичної мови призначені для слухачів Школи Польського і Європейського права – студентів освітньо-кваліфікаційних рівнів “бакалавр”, “магістр”.

Ця методична розробка спрямована на розвиток знань і формування необхідних навичок комунікативної компетенції студентів з курсу польської мови юридичного спрямування. Вона складається із 20 основних тематичних підрозділів, котрі містять адаптовані тексти юридичної тематики, укладені на основі підручників Pyziak-Szafnicka M., Robaczyński W. Elementarny kurs prawa cywilnego. – Warszawa, 1999, Zarys prawa /pod red. S. Korzyckiego i J. Kucińskiego. – Warszawa, 2007, а також Wielkiej encyklopedii prawa /pod red. E. Smoktunowicza. – Warszawa, 2000. Для кращого розуміння й сприйняття запропонованих текстів подається короткий польсько-український словник основної лексики, пояснення окремих дефініцій та пропонуються запитання до текстів.

З метою збагачення лексичного запасу з галузі юридичної мови та розширення кругозору студентам представлені додаткові тексти для читання на актуальну правову тематику.

Водночас звертається увага на основні граматичні явища – у методичній розробці схематично представлено зразки відмінювання іменників, прикметників та дієслів, запропоновано тренувальні вправи.

Alfabet polski

Увага! Наголос у польській мові завжди падає на передостанній склад.

Літера	Вимова	Слова з даною літерою	Переклад слів
A a	a	Armia, adres, afera	Армія, адреса, афера
ą	о+н	Ąb, krąg, sąd	Дуб, коло, суд
B b	б	Obok, obawa, bank	Біля (поруч), побоювання, банк
C c	ц	Co, cena, cera	Що, ціна, шкіра
Ć ć	чь	Ćma, robić, prać	Моль, робити, прати
Dd	д	Dane, data, dar	Дані, дата, дар
Ee	е	Efekt, ekipa, etap	Ефект, колектив, етап
ę	е+н	Postęp, ręka, męka	Прогрес, рука, мука
Ff	ф	Faktura, finanse, firma	Фактура, фінанси, фірма
Gg	г	Gatunek, gospodarka, gang	Сорт, економіка, мафія
Hh	х	Harmonogram, historia, hit	Графік (розклад), історія, хіт
Ii	і	indeks, ironia, indyk	Залікова книжка, іронія, індик
Jj	й	jednostka, jarmark, jaki	Одиниця, ярмарок, який
Kk	к	kara, kantor, kasa	Покарання, контора, каса
Ll	ль	lista, lokata, loteria	Список, вклад, лотерея
Łł	л~в	mała, łyżka, cały	Мала, ложка, цілий
Mm	м	makler, magazyn, męka	Маклер, склад, мука
Nn	н	nas, nalegać, narada	Нас, наполягати, нарада
ń	нь	koń, dłoń, broń	Кінь, долонь, зброя
Oo	о	okres, obsługa, obligacja	Період, обслуговування, облигація
ó	у	góra, wóz, ogórek	Гора, віз, огірок
Pp	п	podatek, posąg, prawnik	Податок, пам'ятник, юрист
Rr	р	reakcja, reguła, rada	Реакція, правило, порада
Ss	с	sen, słynny, sala	Сон, відомий, зал
Śś	шь	środa, śmierć, miłość	Середа, смерть, кохання
Tt	т	targ, taryfa, tani	Ринок, тариф, дешевий
Uu	у	suma, dług, ulga	Сума, борг, пільга
Ww	в	wada, ustawa, wilgoć	Вада, закон, волога
y	и	rynek, byt, prywatny	Ринок, побут, приватний
Zz	з	zakaz, ryzyko, zdolny	Заборона, ризик, здібний
Źź	жь	źródło, wrażliwy, weźmij	Джерело, вразливий, візьми
Żż	ж	żywy, żal, żądać	Живий, жаль, вимагати

Reguły czytania (правила читання)

I. Голосна “i” використовується для позначення м'якості приголосних. Якщо є сполучення i+a, i+e, i+o, i+ą, i+ę, i+u, то “i” не читається, а попередній приголосний вимовляється м'яко.

!!! При цьому: zi = ź, ci = ć, si = ś, наприклад:

Ziemia – [жемя] – земля

Ziarno – [жярно] – зерно

Wieś – [вешь] – село

Ciało – [чяло] – тіло

Wziąć – [вжьонць] – взяти

Biurko – [бюрко] – письмовий стіл

Siano – [шяно] – сіно

II. Dwuznaki (двознаки)

Двознаки – це сполучення приголосних, які читаються як один звук.

Двознак	Вимова	Слова із двознаком
Rz*	Ж	Rzeka, morze, rzeźba (при перекладі на укр. мову rz=р)
Ch	Х	Chleb, chytry, chatka
Cz	Ч	Czapka, czoło, czas
Sz	Ш	Szalik, mysz, szyć
Szcz	Щ	Szczęście, szczupak, zaszczyt
Dz	Дз	Dzwonek, jedz, zadzwoń
dź	Джъ	Niedźwiedź, dźwięk
Dź	Дж	Dżem, drożdże

* **Примітка:** після приголосних **k, p, t, f, ch** двознак **rz** оглушується та вимовляється як укр. [ш], наприклад: *trzy, przyjaciel, krzyk, chrzan*.

Ćwiczenia

1 Przeczytaj.

Mama, kasa, ona, oko, kosa, kto, mak, okno, nos, nam, my, tato, nowe, Ewa, mapa, dom, brat, Adam, epoka, apteka, sowa, notes, poetka, obraz, kreda, krok, baran, metro, zdrowa, rok, praca, wrona, teraz, taca, zegar, noga, ogon, kogut, gra, powaga, usta, pusty, nauka, stary, gazety, syn, hymn, bohater, herbata, kino, Irena, iskra, sufit, ryba, drugi, nazwisko, cyrk, minuta, jutro, pracujemy, jest, jasny, las, telefon, kolega, klasa, sala, polski, wielki, film, lampa, list, lato.

2 Przeczytaj.

Kto to? To tata Agaty. Agata ma psa. To Romek. Romek ma kotka. Tam lata motylek. Jan ma balon. Balon jest lekki. Ulka ma brata. Wagon ma okna. To dom. A to sklep. Sklep jest obok domu. Ta droga jest daleko. Ta ulica jest blisko. To jest wielki dom. Tu apteka. To nowa gazeta. Co to? To nowa budowa. Tam muzeum. To trudna robota. To student. A to studentka. Ona jest dobra.

3 Przeczytaj.

Ł ł: Łopata, słaby, masło, Wisła, młyn, długi, złoto, tłum, mały, ładny, łapa, łąka, łysy, kołdra, mała, słoma, ławka, stoły, nagły, koło, głowa, długopis.

4 Przeczytaj.

Ó ó: Góra, bób, naród, ogród, róg, pióro, krówka, król, królik, ósemka, kółko, miód, mówi, córka, ołówek, krótki, stół, wróbel, wózek, jaskółka, sposób, który.

5 Przeczytaj.

ą/ę: Gąska, są, mną, toba, ją, gęsty, język, mięso, językowy, męski, wąski, piętro, trąba, bąk, kąkol, kąsa, imię, kąt, wąs, błąd, pamiątka, gołąb, wygląd.

Mama ma mleko i małą. Ma wodę mineralną i mięso. Ona ma piękne imię. Ela ma lalkę Olkę. Bąk kąsa za nos. Jakie domki mają lisy? To moja pamiątka.

6 Przeczytaj.

ż: Leży, też, łyżka, każdy, żart, krążek, nóż, żona, dużo, pożar, jeź, mąż, wąż, strażak, różowy, żakiet.

7 Przeczytaj.

ś-si/ć-ci/ź-zi/ń-ni: Siedem, świerk, śmigłowiec, siarka, siano, siódemka, jesienny, ćma, ciasny, ćwierć, ciastka, cienki, ciotka, ciemny, wiśnia, wiśniowy, cień, brać, bracia, koński, niebieski, słońce, ukraiński, Ukrainiec.

8 Przeczytaj.

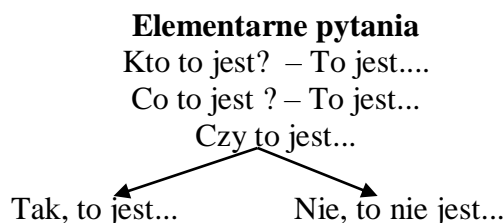
rz: Brzeg, brzydki, grzebień, krzaki, krzyż, okrzyk, potrzebuje, drzewo, krzesło, grzmot, krzywy, pokrzywa, grzbiet, chrzan, przyjaźń, drzewka, drzemka, wrzątek, korzyść, Murzyn, korytarz, rzodkiewka, burza, zwierzę, kalendarz, rzeka, wierzba, rzemiosło.

9 Przeczytaj.

sz/cz/ch: Ja idę do szkoły. Ona jest jeszcze mała. Czesław uczy się dobrze. Czy ty znasz język czeski? Jeszcze pada deszcz, czy masz płaszcz? Szkoda, że nie ma szczawu. W Szczecinie pada deszcz, a w Bydgoszczy już nie. Czesia szuka swojego szlafroku, a on jest w szafie. Czy ten człowiek jest szczerzy, czy oszukuje? Jestem bardzo szczęśliwa! Czyja to szczotka? Czy lubisz barszcz ze szczypiorkiem? Chleb jest smaczny. Mucha lata nad uchem. Chcesz ciastko czy herbatnik? To lato było chłodne, ale suche.

10. Przeczytaj.

dź/dź-dzi: Dziadek Janek dzwoni i mówi: "Dzień dobry". Dzieci lubią słodki dżem. Dżdżownica mieszka pod drzewem. Dzisiaj jest Dzień Dziecka. W dżungli mieszka dużo dzikusów. Dzięcioł ma długi dziób. Poniedziałek to dzień powszedni, a niedziela to dzień świąteczny. Chodź tutaj! Idźcie szybciej! Jedź powoli.

Dni tygodnia / Дні тижня

poniedziałek	понеділок
wtorek	вівторок
środa	середа
czwartek	четвер
piątek	п'ятниця
sobota	субота
niedziela	неділя

Nazwy miesięcy/ Назви місяців

Styczeń	січень
Luty	лютий
Marzec	березень
Kwiecień	квітень
Maj	травень
Czerwiec	червень
Lipiec	липень
Sierpień	серпень
Wrzesień	вересень
Październik	жовтень
Listopad	листопад
Grudzień	грудень

Pory roku / Пори року

zima	Зима
wiosna	весна
lato	літо
jesień	осінь

ZWROTY I WYRAŻENIA KOMUNIKACYJNE

POWITANIA/ПРИВІТАННЯ

Oficjalne	Офіційні
Dzień dobry! Dobry wieczór!	Добрий день! Добрий вечір!
Nieoficjalne	Неофіційні
Cześć! Witaj! Witajcie!	Привіт! Вітай! Вітаю вас!

POŻEGNANIA/ПРОЩАННЯ

Oficjalne	Офіційні
Do widzenia! Do (miłego) zobaczenia!	До побачення! До зустрічі!
Nieoficjalne	Неофіційні
Cześć! Pa! Żegnaj! Żegnajcie! Na razie! Trzymaj się!	Бувай! Па! Прощавай! Прощавайте! На разі! Тримайся!

ZAPOZNANIE SIĘ /ЗНАЙОМСТВО

Jak masz na imię?/Jak Pan/Pani ma na imię? Jak się nazywasz? Jak Pan/Pani się nazywa? Jakie jest twoje nazwisko?/Jakie jest Pana/Pani nazwisko? Mam na imię Maria. Nazywam się Maria Suchocka. Moje nazwisko jest Suchocka. Bardzo mi miło (przyjemnie). Mnie również (nawzajem).	Як тебе звати? Як Вас звати? Яке твоє ім'я і прізвище? Яке ваше ім'я і прізвище? Яке твоє прізвище? Яке Ваше прізвище? Мене звати Марія. Моя ім'я та прізвище Марія Сухоцька. Моє прізвище Сухоцька. Мені дуже приємно. Мені теж (взаємно).

Formy grzecznościowe/Форми ввічливості

- Cześć! Jak się masz? — Dziękuję. Znakomicie.
 — A ty? — W porządku!
 — Hej! Co słychać? — Wszystko w porządku. Co u ciebie? — Nic nowego.

dzień dobry witaj (witajcie) cześć, hej do widzenia do zobaczenia do jutra pa	jak się masz? jak się pan(i) ma? jak leci? co u ciebie (pana, pani)? co słychać?	bardzo dobrze fajnie, świetnie tak sobie źle, okropnie, fatalnie wszystko w porządku nic nowego, po staremu	dziękuję proszę przepraszam

Przeczytaj

— Cześć Marek! Jak się masz? — Dziękuję. Znakomicie. A ty? — W porządku!	— Hej, Agatka! Co słychać? — Wszystko w porządku. Co u ciebie? — Nic nowego.
— No to już idę. Do widzenia. — Do widzenia pani. Proszę nas znowu	— Ach, to ty! Cześć, witam cię! — Cześć.

odwiedzić.
— Dziękuję bardzo.

— Jak się masz?
— Okropnie. Bola mnie zęby i głowa.
— Bardzo mi przykro.

— Już idziesz?
— Tak. Dziękuję za wszystko. Do zobaczenia jutro.
— Tak, do jutra! Na razie.

Proszę zapamiętać:

Kto?	Хто?
Co?	Що?
Jak? W jaki sposób?	Як? Яким чином?
Ile/Ilu?	Скільки?
Jaki? Jaka? Jakie?	Який? Яка? Яке?
Czyj? Czyja? Czyje?	Чий? Чия? Чие?
Który? Która? Które?	Котрий? Котра? Котре?
Ten, ta, to	Цей, ця, це
Tamten, tamta, tamto	Той, та, те
Gdzie?	Де?
Kiedy?	Коли?
Skąd?	Звідки?
Dokąd?	Куди?
Odkąd?	Відколи? З яких пір?
Dlaczego? - dlatego że	Чому? – тому що ....
Po co? - po to żeby	Навіщо? /з якою метою? – для того, щоб ...
Którędy?	Кудюю? Яким шляхом?

WYRAŻANIE WŁASNYCH OPINII – ZWROTY I WYRAŻENIA

Pytanie o opinię / запитання про думку

- Co Pan myśli/sądzi o ...? – Що Ви думаете про...?
- Jak Pan uważa – czy ...? – Як Ви вважаєте – чи ...?
- Jaka jest Pana opinia o...? – Якою є ваша думка про...?

Odpowiedź o silnym zabarwieniu emocjonalnym / відповідь з сильним емоційним забарвленням

- Jestem absolutnie przekonany, że ... – Я абсолютно переконаний, що ...
- Jestem całkowicie pewny, że... – Я цілком впевнений, що...
- Nie mam żadnych wątpliwości co do ... – Я не маю жодних сумнівів відносно того, що ...
- Jest to dla mnie oczywiste/jasne, że ... – Для мене очевидно, що ...

Odpowiedź o zabarwieniu neutralnym / нейтральна відповідь

- Sądzę, że... – Я міркую, що ...
- Myślę, że... – Я думаю, що...
- Uważam, że... – Я вважаю, що...
- Moim zdaniem... – На мою думку, ...
- Według mojej opinii... – Згідно моєї думки...
- Z mojego punktu widzenia... – З моєї точки зору...

Odpowiedź wymijająca / нечітка, неточна відповідь

- Wydaje mi się, że... – Мені здається, що ...
- Nie jestem pewien... – Я не впевнений ...
- Powiedziałbym raczej... – Я сказав би передусім...

- Trudno to określić... – Важко це визначити...
- Nie czuję się kompetentny do wygłaszania takich opinii... – Я не почувую себе компетентним для виголошення таких думок

ARGUMENTACJA

Początek argumentacji / Початок аргументації

Chciałbym zacząć od ... – Я хотів би розпочати з ...

Chciałbym najpierw wyjaśnić ... – Спочатку я хотів би з'ясувати...

Chciałbym krótko zrelacjonować/ przedstawić ... – Я хотів би коротко представити ...

Zaczę od... – Почну від..

Najważniejszą rzeczą według mnie jest... – На мою думку, найважливішим є ...

Kolejność / Послідовність викладу аргументів

Przed wszystkim musimy wziąć pod uwagę ... – Насамперед ми повинні взяти до уваги...

Najpierw ... – Спочатку ...

Po pierwsze... po drugie... po trzecie... – По-перше ..., по-друге..., по-третє ...

Następną rzeczą, którą chcę omówić, jest ... – Наступний момент, який я хочу обговорити...

Następny problem, który chce poruszyć, to... – Наступна проблема, яку я хочу порушити ...

Chciałbym wrócić na chwilę do pierwszego punktu / problemu – Я хотів би повернутись на мить до першого пункту/проблеми

Wracając do ... – Повертаючись до ...

W dodatku... – На додаток ...

Poza tym /Oprócz tego... – Більш того /крім того

Podawanie przykładu – Подавання прикладу

Zilustruję ten fakt przykładem... – Проілюструю цей факт прикладом...

Podam dwa przykłady... – Подаю два приклади...

Przykładem tego jest ... – Прикладом цього є ...

Wahanie – Вагання (невпевненість)

Z jednej strony..., ale (lecz) z drugiej strony... – З одного боку ..., але з другого боку ...

To tylko jedna strona medalu ... – Це тільки одна сторона медалі...

Mimo że... nadal uważam... – Незважаючи на те що ..., я і надалі вважаю ....

Pomimo że... ciągle sądzę... – Незважаючи на те що ..., я постійно думаю...

Poza tym trzeba pamiętać, że... Крім того, потрібно пам'ятати, що ...

Uogólnianie – Узагальнення (підсумок)

Ogólnie mówiąc/rzecz biorąc ... – Кажучи в загальному, ...

Generalizując ... – Узагальнюючи, ...

W całości ... – Вцілому ...

Zakończenie - Завершення

Na końcu chciałbym jeszcze raz powiedzieć... – Вкінці я хотів би ще раз сказати ...

Na końcu pragnę zaznaczyć... – Вкінці прагну зазначити...

Reasumując ... – Підсумовуючи...

TEKSTY PODSTAWOWE

Tekst 1. Ustrój Rzeczypospolitej Polskiej

Polska jest republiką wielopartyjną z dwuizbowym parlamentem powoływanym w powszechnych wyborach na 4-letnią kadencję. Podstawy prawne ustroju RP zawarte zostały w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. W Rzeczypospolitej władza zwierzchnia należy do narodu (naród jest tu rozumiany **politycznie**, nie etnicznie, jako ogół obywateli kraju, nie tylko Polaków). Naród sprawuje władzę za pośrednictwem swoich przedstawicieli zasiadających w Sejmie oraz w Senacie. Parlament kraju bowiem od 1989 (tysiąc dziewięćset osiemdziesiątego dziewiątego) roku znów składa się z dwóch izb: z Sejmu i Senatu.

Sejm i Senat

Sejm i Senat wybierane są na okres czteroletni. Sejm liczy 460 (czteryście sześćdziesiąt) posłów, a Senat 100 senatorów. Pracami izb parlamentarnych kieruje prezydium złożone z marszałków i wicemarszałków. Posłowie i senatorowie mogą tworzyć w parlamencie kluby i koła, zgodnie z przynależnością partyjną (klub może stworzyć co najmniej 15 (piętnaście), a koło - 3 (trzech) posłów). Znaczną część prac Sejmu i Senatu wykonują komisje. Mają one charakter problemowy lub branżowy, na przykład Komisja Spraw Zagranicznych, Zdrowia.

Sejm i Senat obradują na zwoływanych posiedzeniach plenarnych. Czasami Sejm i Senat zbierają się na wspólnych posiedzeniach. Działają wówczas jako Zgromadzenie Narodowe.

Podstawową funkcją parlamentu jest tworzenie prawa, zwłaszcza najbardziej zasadniczych praw, w tym podstawowych reguł porządku państwowego. W tym wszystkim pierwszoplanowa jest pozycja Sejmu. Sejm uchwała ustawy, a Senat może je korygować, ale i tak ostatnie słowo należy do Sejmu.

Sejm uczestniczy też (już bez Senatu) w powoływaniu i odwoływaniu rządu, w kontroli rządu i jego administracji terenowej. Szczególne znaczenie dla kontroli rządu ma coroczna parlamentarna dyskusja nad budżetem państwa.

Sejm samodzielnie lub z udziałem Senatu powołuje na różne stanowiska państwowe. Powołuje np. Prezesa Narodowego Banku Polskiego, Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, członków-sędziów Trybunału Konstytucyjnego, wraz z Senatem powołuje prezesa Najwyższej Izby Kontroli oraz Rzecznika Praw Obywatelskich.

Jeżeli chodzi o władzę wykonawczą, to sprawuje ją Prezydent oraz Rząd. Kadencja Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej wybieranego w wyborach powszechnych trwa 5 lat od dnia zaprzysiężenia.

Informacje dodatkowe

Podział terytorialny:

- 16 województw
- 315 powiatów i 65 miast na prawach powiatów
- 2489 gmin .

Wyrazy, zwroty i wyrażenia:

władza zwierzchnia	верховна влада
obywatel	громадянин
sprawować władzę	здійснювати управління
zasiadający w Senacie	той, який засідає в Сенаті
izba	палата
okres	період
poseł	посол, депутат
przynależność partyjna	партійна приналежність
charakter branżowy	галузовий характер
obradować	засідати, проводити наради

wspólne Zgromadzenie Narodowe reguły porządku państwowego uchwalać ustawy powoływanie rządu odwoływanie szczególne znaczenie samodzielnie z udziałem powoływać na stanowiska państwowe Najwyższa Izba Kontroli Rzecznik Praw Obywatelskich	спільні Парламент правила державного порядку приймати закони скликання уряду відкликання особливе значення самостійно за участю призначати на державні посади Верховний орган/палата/нагляду Захисник громадянських прав/ омбудсман/ (укр. відповідник – Уповноважений Верховної Ради з прав захисту людини) пленарні засідання
posiedzenia plenarne	

Uwaga! Wieloznaczność wyrazów:

Państwo – 1) держава
2) Ви (звернення до групи людей у ввічливій формі)
3) родина, сім'я (państwo Nowakowie)

Udział – 1) частка, пай
2) участь

Pytania do tekstu:

1. Kto sprawuje władzę w Rzeczypospolitej ?
2. Jaka jest struktura Parlamentu?
3. Kto kieruje pracami Izb?
4. Jaka jest podstawowa funkcja Parlamentu?
5. Na czym polegają funkcje Sejmu?
6. Kto sprawuje władzę wykonawczą?

Tekst 2. Prawo cywilne w systemie prawa

Prawo cywilne reguluje te stosunki o charakterze majątkowym i niemajątkowym, w których strony występują jako podmioty równorzędne.

Prawo cywilne reguluje wiele ważnych zagadnień. Ono dzieli się na takie części:

- część ogólna – są to przepisy statuujące pewne ogólne konstrukcje, wspólne dla innych części prawa cywilnego (można powiedzieć, że są to przepisy jakby „wyciągnięte przed nawias”);
- prawo rzeczowe – reguluje zakres takich uprawnień związanych z rzeczą, które są skuteczne w stosunku do wszystkich innych podmiotów (są to tzw. prawa bezwzględne, wynikające przede wszystkim z prawa własności);
- prawo zobowiązań – reguluje problematykę związaną ze stosunkami prawnymi, w którym jeden podmiot ma prawo żądać od drugiego spełnienia określonego świadczenia (są to kwestie dotyczące w szczególności odszkodowań i umów);
- prawo spadkowe – zawiera regulację dotyczącą przejścia praw i obowiązków majątkowych osoby zmarłej na spadkobierców;

- prawo rodzinne – dotyczy stosunków między osobami fizycznymi, wynikających przede wszystkim z małżeństwa, pokrewieństwa lub przysposobienia, a także zagadnień związanych z opieką i kuratelą;
- prawo na dobrach niematerialnych – reguluje zakres uprawnień dotyczących dóbr o charakterze niematerialnym (prawo autorskie, wynalazcze, ochrona znaków towarowych);
- prawo międzynarodowe prywatne – wskazuje, jakiego kraju system prawny ma być zastosowany w sytuacji, gdy stosunek prawny zawiera element „zagraniczny” (np. umowa jest zawarta w Polsce, ale jedna ze stron ma siedzibę za granicą);
- prawo papierów wartościowych – reguluje kwestie związane z wystawianiem i funkcjonowaniem w obrocie papierów wartościowych: weksli, czeków, akcji;
- prawo spółdzielcze – obejmuje zagadnienia dotyczące spółdzielni.

Nowy kodeks cywilny zawiera zmiany wchodzące w życie 20 lutego 2006 roku oraz 15 lutego 2006 roku. Ten kodeks składa się z czterech ksiąg:

– pierwsza księga – jest to tak zwana „Część ogólna”, która zawiera sześć tytułów („Przepisy wstępne”, „Osoby”, „Mienie”, „Czynności prawne”, „Termin”, „Przedawnienie roszczeń”);

– druga księga – „Własność i inne prawa rzeczowe” zawiera cztery tytuły („Własność”, „Użytkowanie wieczyste”, „Prawa rzeczowe ograniczone”, „Posiadanie”);

– trzecia księga – „Zobowiązania” zawiera trzydzieści siedem tytułów dotyczących sprzedaży, zamiany, dostawy, różnego typu umów i tp.

– czwarta księga – „Spadki” zawiera dziesięć tytułów dotyczących dziedziczenia, testamentu, zachowku, umów dotyczących spadku.

Źródłem prawa cywilnego są ustawy. Niekiedy dla określenia praw i obowiązków stron przepisy ustawowe odsyłają do ocen pozaprawnych, wynikających z zasad współżycia społecznego i zwyczajów przyjętych w obrocie prawnym.

Źródłami prawa cywilnego są także rozporządzenia, które zostały wydane na podstawie i w granicach upoważnienia ustawowego.

Wyrazy, zwroty i wyrażenia:

majątkowy	майновий
podmioty równorzędne	рівноцінні (рівнозначні) суб'єкти
zagadnienie	питання, проблема
część ogólna	загальна частина
przepis	положення, припис, правило
prawo rzeczowe	речове право
uprawnienie	повноваження
żądać	вимагати
bezwzględny	абсолютний
spełnienie świadczenia	виконання зобов'язання, здійснення виплати
zawierać	укладати /договір/, вміщувати (щось в собі)
przejście	перехід
spadkobierca	спадкоємець
małżeństwo	подружжя
dobra niematerialne	нематеріальні цінності, блага
prawo wynalazcze	право на винахід
odszkodowanie	відшкодування
umowa	договір
papiery wartościowe	цінні папери
spółdzielnia	кооператив
źródło	джерело
ustawa	закон
zasada współżycia społecznego	принцип соціального співжиття
na podstawie	на основі
upoważnienie	уповноваження, доручення
tytuł	заголовок

mienie czynności prawne przedawnienie roszczeń użytkowanie wieczyste posiadanie sprzedaż zamiana dostawa dziedziczenie zachowek	майно правочини, правові дії позовна давність довічне користування володіння продаж обмін доставка успадкування збереження, схов

Niektóre definicje

Roszczenie	Wynikająca z prawa podmiotowego możliwość żądania od indywidualnie oznaczonej osoby tego, aby zachowała się w określony sposób.
Przedawnienie roszczeń	Polega na tym, że po upływie czasu określonego w ustawie ten, przeciwko komu kieruje się roszczenie majątkowe, może uchylić się od jego zaspokojenia wówczas, gdy zgłosi zarzut (укр. обвинувачення) przedawnienia.
Użytkowanie wieczyste	Użytkowanie wieczyste jest prawem rzeczowym pośrednim między prawem własności a prawami rzeczowymi ograniczonymi. Użytkowanie wieczyste jest prawem zbywalnym, podlega dziedziczeniu. U.w. jest prawem terminowym, ustanawianym na okres od czterdziestu do dziewięćdziesięciu dziewięciu lat z możliwością przedłużenia. U.w. jest prawem na nieruchomości gruntowej. Jeżeli jednak na gruncie zostały wzniesione budynki i inne urządzenia, stanowią one własność użytkownika wieczystego.

Pytania do tekstu:

1. Co reguluje prawo cywilne? (PC)
2. Jakimi są podmioty prawa cywilnego?
3. Jakie zagadnienia reguluje PC? Na jakie części ono dzieli się?
4. Czego dotyczy prawo spadkowe?
5. Na co wskazuje prawo międzynarodowe prywatne?
6. Co jest źródłem prawa cywilnego?

Fragment z Kodeksu Cywilnego

Tytuł I. PRZEPISY WSTĘPNE

Art. 1.²⁾

Kodeks niniejszy reguluje stosunki cywilnoprawne między osobami fizycznymi i osobami prawnymi.

Art. 3.

Ustawa nie ma mocy wstecznej, chyba że to wynika z jej brzmienia lub celu.

Art. 6.

Ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne.

Art. 7.

Jeżeli ustawa uzależnia skutki prawne od dobrej lub złej wiary, domniemywa się istnienie dobrej wiary.

Tekst 3. Zdolność prawna i zdolność do czynności prawnych

Zdolność prawna oznacza zdolność do tego, by być podmiotem praw i obowiązków z zakresu prawa cywilnego. Zdolność prawna przysługuje każdemu człowiekowi od chwili urodzenia. Prawo cywilne nie przewiduje ograniczenia zakresu zdolności prawnej człowieka w czasie jego życia.

Przepisy prawa cywilnego nie określają chwili, od której należy uznać człowieka za urodzonego. Należy oprzeć się w tym zakresie na osiągnięciach nauk medycznych i przyjąć za chwilę urodzenia moment, od którego dziecko podejmuje czynności życiowe niezależnie od organizmu matki.

Zdolność prawna człowieka trwa do chwili jego śmierci. Prawo cywilne nie definiuje śmierci. Decydujące jest orzeczenie lekarskie. Współczesna medycyna za śmierć uznaje zanik pracy mózgu.

Po stwierdzeniu śmierci lekarz wystawia kartę zgonu, na podstawie której urząd stanu cywilnego sporządza akt zgonu.

Zdolność do czynności prawnych oznacza zdolność do nabywania praw i zaciągania zobowiązań cywilnoprawnych własnym działaniem w drodze czynności prawnych. W odróżnieniu od zdolności prawnej zdolność do czynności prawnych nabywa człowiek dopiero po osiągnięciu pewnego wieku. Zakres zdolności do czynności prawnych może być zróżnicowany w zależności od wieku i stanu psychicznego człowieka.

Człowiek nabywa zdolność do czynności prawnych dopiero z chwilą ukończenia 13 roku życia; wcześniej zdolności tej nie posiada. Od tej daty – do osiągnięcia pełnoletności – przysługuje człowiekowi ograniczona zdolność do czynności prawnych. Czynność prawna osoby posiadającej ograniczoną zdolność do czynności prawnej wymaga do swej ważności zgody przedstawiciela ustawowego tej osoby (rodziców, a razie ich braku opiekunów), jeśli rozporządza ona swoim prawem lub zaciąga zobowiązanie. Bez zgody przedstawiciela ustawowego osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnych może zawierać umowy należące do umów powszechnie zawieranych w drobnych bieżących sprawach życia codziennego.

Z chwilą osiągnięcia pełnoletności człowiek uzyskuje pełną zdolność do czynności prawnych. Pełnoletnią jest osoba, która ukończyła 18 lat. Człowiek dysponujący pełną zdolnością do czynności prawnych może w granicach przewidzianych prawem cywilnym dokonywać wszelkich czynności i wywoływać na tej drodze zamierzone skutki prawne.

Ubezważnowolnienie to ograniczenie (ubezważnowolnienie częściowe) lub pozbawienie (ubezważnowolnienie całkowite) zdolności do czynności prawnych na mocy orzeczenia sądowego. Postępowanie o ubezważnowolnienie toczy się w trybie nieprocesowym przed sądem okręgowym orzekającym w składzie trzech sędziów zawodowych z obowiązkowym udziałem prokuratora. Orzeczenie zapada w formie postanowienia.

Wyrazy, zwroty i wyrażenia

1. zdolność prawna

правоздатність

2. podmiot z zakresu	суб'єкт зі сфери
3. przysługiwać komuś	належати комусь
4. uznać za ...	визнати за ...
5. osiągnięcia	досягнення
6. podejmować czynności życiowe	виконувати життєві функції
7. orzeczenie lekarskie	лікарське заключення
8. sporządzać akt zgonu	складати акт про смерть
9. urząd stanu cywilnego	РАЦС
10. zdolność do czynności prawnych	дієздатність
11. zaciąganie zobowiązań	взяття зобов'язань
12. uzyskiwać	отримувати
13. przedstawiciel ustawowy	законний представник
14. umowy powszechnie zawierane w drobnych bieżących sprawach życia codziennego	дрібні побутові угоди
15. ubezwłasnowolnienie częściowe	обмеження дієздатності
16. ubezwłasnowolnienie całkowite niedięzdatним	позбавлення дієздатності/визнання
17. na mocy orzeczenia sądownego	на основі судового рішення
18. postępowanie	процес
19. postanowienie	постанова
20. orzekający	той, який приймає рішення
21. tryb	порядок, спосіб

Pytania do tekstu:

1. Od jakiej chwili przysługuje człowiekowi zdolność do czynności prawnych i jak długo ona trwa ?
2. W jaki sposób stwierdza się śmierć człowieka ?
3. Kiedy człowiek uzyskuje ograniczoną zdolność do czynności prawnych ?
4. W jaki sposób toczy się postępowanie o ubezwłasnowolnienie?

Fragment z Kodeksu Cywilnego

Art. 10.

- § 1. Pełnoletnim jest, kto ukończył lat osiemnaście.
- § 2. Przez zawarcie małżeństwa małoletni uzyskuje pełnoletność. Nie traci jej w razie unieważnienia małżeństwa.

Art. 13.

- § 1. Osoba, która ukończyła lat trzynaście, może być ubezwłasnowolniona całkowicie, jeżeli wskutek choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego rodzaju zaburzeń psychicznych, w szczególności pijaństwa lub narkomanii, nie jest w stanie kierować swym postępowaniem.
- § 2. Dla ubezwłasnowolnionego całkowicie ustanawia się opiekę, chyba że pozostaje on jeszcze pod władzą rodzicielską.

Tekst 4. Czynności prawne. Oświadczenie woli

Czynność prawna jest to świadome zachowanie człowieka, podjęte bezpośrednio w celu wywołania skutku cywilnoprawnego. Skutek ten może polegać na powstaniu, zmianie lub wygaśnięciu stosunku cywilnoprawnego. Nie należą do czynności prawnych takie zdarzenia, które nie są zachowaniami człowieka, choćby rodziły skutki prawne (np. katastrofa żywiołowa powodująca obowiązek wypłaty odszkodowania za zniszczone mienie). Nie należą do nich także takie ludzkie zachowania, które nie są podejmowane w celu wywołania skutku cywilnoprawnego – skutek ten powstaje niejako „przy okazji”, bez względu na wolę osoby (np. naruszenie czci rodzące obowiązek odwołania zarzutów lub przeproszenia).

Oświadczenie woli jest to uzewnętrznienie woli (przejaw woli) zmierzające do wywołania skutku cywilnoprawnego. Może to być każde zachowanie osoby dokonującej czynności prawnej, które ujawnia jej wolę w sposób dostateczny.

Aby określone zachowanie można było uznać za oświadczenie woli, powinno charakteryzować się pewnymi cechami. Musi ono być swobodne, zrozumiałe i złożone na serio.

Oświadczenie woli należy tak tłumaczyć, jak tego wymagają ze względu na okoliczności, w których zostało złożone, zasady współżycia społecznego oraz ustalone zwyczaje. W przypadku umów ustawodawca nakazuje raczej badać, jaki był zgodny zamiar stron i cel umowy, aniżeli opierać się na jej dosłownym brzmieniu. Niekiedy może się zdarzyć, że nastąpi rozbieżność między wolą działającego podmiotu a jej uzewnętrznieniem. W takiej sytuacji decydujące znaczenie ma w zasadzie – ze względu na ochronę innych uczestników obrotu – wola wyrażona na zewnątrz.

Oświadczenie woli jest elementem konstytuującym czynność prawną. Nie ma czynności prawnej, jeśli nie zostało złożone przynajmniej jedno oświadczenie woli. Ze względu na to, że do dokonania przeważającej liczby czynności prawnych wystarczy złożenie oświadczeń woli, niekiedy pojęcia te są utożsamiane. Należy jednak pamiętać, że choć oświadczenie woli jest podstawowym składnikiem czynności prawnej, to niekiedy ustawa dla bytu tej czynności wymaga dokonania jeszcze pewnych czynności faktycznych, np. wydania rzeczy. W skład czynności prawnej może wchodzić jedno, dwa lub większa liczba oświadczeń woli (to ostatnie np. w sytuacji, gdy po jednej lub obu stronach umowy występuje kilka osób).

Wyrazy, zwroty i wyrażenia do tekstu

czynność prawna	правова дія
zachowanie	поведінка, вчинок
W celu wywołania skutku cywilnoprawnego	з метою спричинення цивільно-правового наслідку
podejmować zachowanie bez względu na wolę osoby	здійснювати вчинки не враховуючи бажання особи
ujawniać wolę	виявляти волю (бажання)
złożyć oświadczenie woli	представити волевиявлення
okoliczności	обставини
ustalone zwyczaje	усталені звичаї
działający podmiot	діючий / активний суб'єкт
uzewnętrznienie	зовнішній прояв
pojęcia utożsamiane	ототожнювані поняття
podstawowy składnik	основна складова частина

Pytania do tekstu

1. Jak można zdefiniować czynność prawną?

2. Jakie zdarzenia lub ludzkie zachowania nie należą do czynności prawnych? Podaj własne przykłady.
3. Jakie zachowanie można uznać za oświadczenie woli?
4. Jak należy tłumaczyć oświadczenia woli?
5. Czy można utożsamiać pojęcia „oświadczenie woli” i „czynność prawna”? Dlaczego?

Fragment z Kodeksu Cywilnego

Art. 60.²⁶⁾

Z zastrzeżeniem wyjątków w ustawie przewidzianych, wola osoby dokonującej czynności prawnej może być wyrażona przez każde zachowanie się tej osoby, które ujawnia jej wolę w sposób dostateczny, w tym również przez ujawnienie tej woli w postaci elektronicznej (oświadczenie woli).

Art. 61.

- § 1.²⁷⁾ Oświadczenie woli, które ma być złożone innej osobie, jest złożone z chwilą, gdy doszło do niej w taki sposób, że mogła zapoznać się z jego treścią. Odwołanie takiego oświadczenia jest skuteczne, jeżeli doszło jednocześnie z tym oświadczeniem lub wcześniej.
- § 2.²⁸⁾ Oświadczenie woli wyrażone w postaci elektronicznej jest złożone innej osobie z chwilą, gdy wprowadzono je do środka komunikacji elektronicznej w taki sposób, żeby osoba ta mogła zapoznać się z jego treścią.

Tekst 5. Klasyfikacja czynności prawnych

Istnieje wiele podziałów czynności prawnych dokonywanych na podstawie różnych kryteriów.

Według kryterium liczby oświadczeń woli dzielą się one na jednostronne i dwustronne. Przy czynnościach jednostronnych wystarcza jedno oświadczenie (np. sporządzenie testamentu, uznanie dziecka, udzielenie pełnomocnictwa). Czynności dwustronne (umowy) wymagają złożenia dwóch oświadczeń, ze względu na uczestnictwo dwóch osób w tej czynności. Po każdej stronie umowy może wystąpić wielość podmiotów (np. małżonkowie, współwłaściciele, wspólnicy spółki cywilnej), wówczas pojawi się większa liczba oświadczeń. Nie będzie to jednak miało wpływu na ocenę czynności jako dwustronnej. Wyjątkowo umowę spółki należy uznać za czynność wielostronną, oczywiście tylko wtedy, gdy jest więcej niż dwóch wspólników.

Rozróżniają się także czynności odpłatne i nieodpłatne. Kryterium podziału jest istnienie ekwiwalentu w postaci świadczenia o wartości majątkowej odpowiadającego świadczeniu drugiej strony. Istnienie tego ekwiwalentu przesądza o odpłatności czynności, jego brak powoduje uznanie czynności prawnej za nieodpłatną. Czynności prawne odpłatne to sprzedaż, zamiana, najem, czynności nieodpłatne natomiast to darowizna i użyczenie. Niektóre czynności mogą mieć charakter odpłatny albo nieodpłatny, w zależności od woli stron wyrażonej w treści umowy, np. przechowanie.

Rozróżniają się także czynności zobowiązujące i rozporządzające. Kryterium rozróżnienia stanowi to, czy dana czynność skutkuje bezpośrednio rozporządzeniem określonym prawem, a

zatem powoduje zmniejszenie aktywów osoby dokonującej czynności (np. przeniesienie własności rzeczy), czy też rodzi zobowiązanie, a zatem zwiększa pasywa (np. zaciągnięcie pożyczki). Najważniejsze czynności prawne występujące w obrocie, takie jak sprzedaż, darowizna, zamiana, mają jednak złożony charakter prawny; ich treścią jest zobowiązanie do dokonania rozporządzenia. Dla określenia mechanizmu działania tego rodzaju czynności prawnych prawo polskie przyjęło konstrukcję umów o podwójnym skutku: zobowiązująco-rozporządzającym. Oznacza to, że umowy zobowiązujące do przeniesienia prawa (czyli rozporządzenia) przenoszą to prawo na nabywcę (np. sprzedaż).

Rozróżniają się także czynności konsensualne i realne. Kryterium podziału jest to, czy do skuteczności prawnej wystarcza złożenie zgodnych oświadczeń woli (czynności konsensualne) czy też konieczne jest jeszcze dokonanie pewnych czynności faktycznych (np. wydanie rzeczy). W polskim prawie czynności prawne realne występują dość rzadko (przykładem może być umowa przechowania, zastaw – ale nie tzw. zastaw rejestrowy), regułą są czynności prawne konsensualne.

Wyrazy, zwroty i wyrażenia

1. na podstawie	на основі
2. jednostronny	односторонній
3. odpłatny	платний
4. zobowiązujący	зобов'язуючий
5. rozporządzający	розпоряджувачий
6. konsensualny	консенсуальний
7. realny	реальний
8. złożyć oświadczenie woli	подати волевиявлення
9. dokonanie czynności	виконання дії
10. ze względu na...	з огляду на ...
11. umowa	договір
12. wystąpić	виступити
13. wielość podmiotów	сукупність/множинність суб'єктів
14. wóczas	в той час, тоді
15. wyjątkowo	винятково
16. w postaci świadczenia o wartości majątkowej	у формі повинності/зобов'язання, що має матеріальну вартість
17. przesądzać	присуджувати, говорити на користь
18. powodować	спричиняти
19. uznanie za nieodpłatną	визнання безкоштовною
20. zamiana	договір міні
21. darowizna	договір дарування
22. użyczenie	договір про надання в безоплатне користування
23. treść	зміст
24. przechowanie	збереження
25. skutkować	давати наслідок (результат)
26. osoba dokonująca czynności	особа, що виконує дії
27. umowa o podwójnym skutku	договір з подвійним наслідком
28. rzadko	рідко
29. zastaw	застава
30. regułą jest	зазвичай, як правило

Pytania do tekstu:

1. Jakie są kryteria podziału czynności prawnych?
2. Na czym polegają czynności jednostronne?
3. Proszę podać przykłady czynności dwustronnych.
4. Jakie czynności prawne należą do odpłatnych, a jakie – do nieodpłatnych?

5. Proszę podać przykłady czynności rozporządzających.
6. Czy w prawie polskim najczęściej występują czynności konsensualne czy realne?

Fragment z Kodeksu Cywilnego

Dział III. FORMA CZYNNOŚCI PRAWNYCH

Art. 73.

- § 1. Jeżeli ustawa zastrzega dla czynności prawnej formę pisemną, czynność dokonana bez zachowania zastrzeżonej formy jest nieważna tylko wtedy, gdy ustawa przewiduje rygor nieważności.
- § 2. Jeżeli ustawa zastrzega dla czynności prawnej inną formę szczególną, czynność dokonana bez zachowania tej formy jest nieważna. Nie dotyczy to jednak wypadków, gdy zachowanie formy szczególnej jest zastrzeżone jedynie dla wywołania określonych skutków czynności prawnej.

Art. 76.

Jeżeli strony zastrzegły w umowie, że określona czynność prawna między nimi powinna być dokonana w szczególnej formie, czynność ta dochodzi do skutku tylko

przy zachowaniu zastrzeżonej formy. Jednakże gdy strony zastrzegły dokonanie czynności w formie pisemnej, nie określając skutków niezachowania tej formy,yczytuje się w razie wątpliwości, że była ona zastrzeżona wyłącznie dla celów dowodowych.

Tekst 6. Ochrona dóbr osobistych osób fizycznych i osób prawnych

Podmiotami prawa cywilnego są osoby fizyczne i osoby prawne.

Osobą fizyczną jest człowiek. Osoba fizyczna rozpoczyna swój byt prawny w chwili urodzenia, a kończy go w chwili śmierci.

Osobą prawną jest wyodrębniona jednostka organizacyjna, która zgodnie z obowiązującymi przepisami może występować jako samodzielny podmiot prawa cywilnego. Jest ona tworem sztucznym, powoływanym przez człowieka. Jednostka organizacyjna staje się osobą prawną w chwili wpisania do właściwego rejestru. Spółka akcyjna i spółka z ograniczoną odpowiedzialnością uzyskuje więc osobowość prawną w chwili wpisania do rejestru handlowego, przedsiębiorstwa państwowe – w chwili wpisania do rejestru przedsiębiorstw itd.

Dobra osobiste człowieka, jak w szczególności zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska, pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach.

Ten, czyje dobro osobiste zostaje zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może on także

żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności ażeby złożyła oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie. Na zasadach przewidzianych w kodeksie może on również żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny.

Jeżeli skutek naruszenia dobra osobistego została wyrządzona szkoda majątkowa, poszkodowany może żądać jej naprawienia na zasadach ogólnych.

Przepisy powyższe nie uchybiają uprawnieniom przewidzianym w innych przepisach, w szczególności w prawie autorskim oraz w prawie wynalazczym.

Przepisy o ochronie dóbr osobistych osób fizycznych stosuje się odpowiednio do osób prawnych.

Pytania do tekstu

1. Proszę wyliczyć dobra osobiste osób fizycznych.
2. Czego może żądać osoba, czyje dobro osobiste zostało naruszone?
3. Jak Pan uważa, co należy do dóbr osobistych osób prawnych?

Wyrazy, zwroty i wyrażenia do tekstu

Swoboda sumienia	свобода совісті
Wizerunek	зображення, символ
Nietykalność mieszkania	недоторканість житла
Zaniechanie działania	призупинення діяльності
Złożyć oświadczenie odpowiedniej treści	подати заяву відповідного змісту
Zadośćuczynienie pieniężne	грошова компенсація
Cel społeczny	суспільна (соціальна) мета
Wyrządzać szkodę majątkową	завдавати матеріальних збитків
Uchybiać	суперечити

Fragment z Kodeksu Cywilnego

Art. 35.

Powstanie, ustrój i ustanie osób prawnych określają właściwe przepisy; w wypadkach i w zakresie w przepisach tych przewidzianych organizację i sposób działania osoby prawnej reguluje także jej statut.

Art. 39.

- § 1. Kto jako organ osoby prawnej zawarł umowę w jej imieniu nie będąc jej organem albo przekraczając zakres umocowania takiego organu, obowiązany jest do zwrotu tego, co otrzymał od drugiej strony w wykonaniu umowy, oraz do naprawienia szkody, którą druga strona poniosła przez to, że zawarła umowę nie wiedząc o braku umocowania.
- § 2. Przepis powyższy stosuje się odpowiednio w wypadku, gdy umowa została zawarta w imieniu osoby prawnej, która nie istnieje.

Art. 41.

Jeżeli ustawa lub oparty na niej statut nie stanowi inaczej, siedzibą osoby prawnej jest miejscowość, w której ma siedzibę jej organ zarządzający.

Tekst 7. Prawo własności

Prawo własności stanowi najpełniejszą prawnorzeczową formę władztwa nad rzeczą.

Granice prawa własności wyznaczają trzy czynniki: przepisy prawa, zasady współżycia społecznego oraz społeczno-gospodarcze przeznaczenie prawa.

Przedmiotem prawa własności są rzeczy. Rzeczami są tylko przedmioty materialne. Prawo własności może dotyczyć także pieniędzy, choć nie stanowią one rzeczy w ścisłym znaczeniu tego terminu.

W prawie cywilnym doniosłe znaczenie ma podział rzeczy na ruchome i nieruchomości. Nieruchomościami są części powierzchni ziemskiej stanowiące odrębny przedmiot własności (grunty), jak również budynki trwale z gruntem związane.

Podział rzeczy na oznaczone co do gatunku i co do tożsamości ma również istotne znaczenie. Rzeczy oznaczone gatunkowo odpowiadają pewnym cechom rodzajowym, nie są zindywidualizowane. Rzecz oznaczona co do tożsamości jest natomiast ściśle zindywidualizowana. Pewne dobra mogą należeć do jednej lub drugiej kategorii w zależności od konkretnego stanu faktycznego, na przykład samochód stojący na placu fabrycznym jest oznaczony gatunkowo, ale ten sam pojazd sprzedawany przez właściciela drugiemu nabywcy stanowi rzecz oznaczoną co do tożsamości.

Niektóre kategorie rzeczy podlegają rejestracji. Spośród wszystkich rejestrów należy wyróżnić księgi wieczyste. Podstawowym celem funkcjonowania ksiąg wieczystych jest zapewnienie bezpieczeństwa obrotu nieruchomościami. Najważniejszym skutkiem wpisu do księgi wieczystej jest ten, że wszyscy uczestnicy obrotu prawnego mogą działać w zaufaniu do treści tego wpisu. Z wpisem wiąże się domniemanie zgodności stanu prawnego ujawnionego z rzeczywistym stanem prawnym.

Księgi wieczyste prowadzą sądy rejonowe. Zgodnie z zasadą jawności każdy może je przeglądać. W związku z tym nikt nie może zasłaniać się nieznajomością wpisów w księdze wieczystej.

Pytania do tekstu

1. Jakie czynniki wyznaczają granice prawa własności?
2. Co jest przedmiotem prawa własności?
3. Według jakich kryteriów dzielą się rzeczy?
4. Podaj przykłady rzeczy oznaczonych co do gatunku i co do tożsamości.
5. Co jest księgą wieczystą? W jakim celu ona funkcjonuje?
6. Kto prowadzi księgi wieczyste?

Wyrazy, zwroty i wyrażenia

Władztwo nad rzeczą	володіння річчю
Granica	межа
Czynnik	фактор
Społeczno-gospodarcze przeznaczenie	суспільно-економічне призначення
Dotyczyć czegoś	стосуватися чогось
Rzeczy ruchome	рухоме майно
Nieruchomość	нерухомість
Część	частина
Powierzchnia ziemna	земна поверхня
Odrębny przedmiot	окремий предмет

Gatunek	сорт, вид, категорія, якість
Tożsamość	тотожність, ідентифікація
Cechy rodzajowe	видові риси
Dobro	благо, цінність
Samochód	автомобіль
Pojazd	транспортний засіб
Sprzedawany przez właściciela	той, що продається власником
Nabywca	покупець, набувач
Spośród wszystkich rejestrów	серед усіх реєстрів
Księga wieczysta	Кадастрова книга
Podstawowy cel	основна мета
Zapewnienie bezpieczeństwa	гарантія (запевнення) безпеки
Skutek	результат, наслідок
Wpis	запис
Zaufanie	довіра
Treść	зміст
Domniemanie	передбачення
Zgodność	погодженість, узгодженість
Rzeczywisty	справжній, реальний
Ujawniony	вміщений, представлений
Prowadzić	вести
Sąd rejonowy	районний суд
Zgodnie z zasadą jawności	згідно принципу гласності
Przeglądać	переглядати
Zasłaniać się nieznanomością	“прикриватися” незнанням

Fragment z Kodeksu Cywilnego

Art. 142.

§ 1. Właściciel nie może się sprzeciwić użyciu a nawet uszkodzeniu lub zniszczeniu rzeczy przez inną osobę, jeżeli to jest konieczne do odwrócenia niebezpieczeństwa grożącego bezpośrednio dobrom osobistym tej osoby lub osoby trzeciej. Może jednak żądać naprawienia wynikłej stąd szkody.

Art. 143.

W granicach określonych przez społeczno-gospodarcze przeznaczenie gruntu własność gruntu rozciąga się na przestrzeń nad i pod jego powierzchnią. Przepis ten nie uchybia przepisom regulującym prawa do wód.⁷¹⁾

Art. 145.

§ 1. Jeżeli nieruchomość nie ma odpowiedniego dostępu do drogi publicznej lub do należących do tej nieruchomości budynków gospodarskich, właściciel

może żądać od właścicieli gruntów sąsiednich ustanowienia za wynagrodzeniem potrzebnej służebności drogowej (droga konieczna).

Tekst 8. Prawo własności intelektualnej

Własność intelektualna obejmuje prawo autorskie i prawa pokrewne oraz własność przemysłową, tj. ochronę wynalazków, wzorów użytkowych i projektów racjonalizatorskich, wzorów zdobniczych (lub szerzej wzorów przemysłowych), znaki towarowe, ochronę firmy, nazw handlowych, nazw regionalnych i pochodzenia towaru, zasady uczciwego obrotu (zwalczanie nieuczciwej konkurencji) oraz zwalczanie praktyk monopolistycznych. Pojęcie własności intelektualnej zostało zdefiniowane w konwencji o ustanowieniu Światowej Organizacji Własności Intelektualnej, podpisanej w Sztokholmie 14.07. 1967 roku. Zawiera ona definicję pojęcia własności intelektualnej i stwierdza, że pojęcie to obejmuje „wszelkie inne prawa dotyczące działalności intelektualnej w dziedzinie przemysłowej, naukowej, literackiej i artystycznej”.

Własność przemysłowa obejmuje tę grupę dóbr niematerialnych o charakterze intelektualnym, których rola i znaczenie ujawnia się w szeroko rozumianym przemyśle, a więc we wszystkich dziedzinach działalności gospodarczej. Za dobra własności intelektualnej uznają się patenty na wynalazki, wzory przemysłowe, znaki towarowe i usługowe, nazwy handlowe, geograficznych oznaczeń pochodzenia towarów i nazw pochodzenia, jak również zwalczanie nieuczciwej konkurencji i uregulowania w stosunkach międzynarodowych zasady ich ochrony.

Wymienione dobra można podzielić na dwie grupy: dobra niematerialne *sensu stricto*, które stanowią intelektualne wytwory umysłu ludzkiego charakteryzujące się nowością i oryginalnością (wynalazki, wzory zdobnicze i użytkowe) oraz oznaczenia odróżniające, których jedyną funkcją jest identyfikacja towaru, usługi, przedsiębiorstwa lub geograficznego pochodzenia – dobra te nie są wynikiem twórczego wysiłku umysłu ludzkiego, nie musi ich cechować nowość ani oryginalność (znaki towarowe, znaki usługowe, oznaczenie przedsiębiorstwa, geograficzne oznaczenia pochodzenia). Ich wspólną cechą jest to, że nie są dobrami materialnymi, a tym bardziej rzeczami. Istnieją one niezależnie od rzeczy, które stając się niekiedy ich nośnikami, pozwalają je rozpoznać i z nich skorzystać. Jednak ze względu na rolę jaką pełnią w obrocie, dobra te mają dla uprawnionych wymierną wartość.

Prawa, które do nich przysługują, mają charakter bezwzględnych praw podmiotowych wyłącznych i, co do zasady, majątkowych.

W prawie polskim ochrona prawna dóbr własności przemysłowej opiera się na kilku podstawach normatywnych. Źródłem regulacji i ochrony wynalazków oraz wzorów użytkowych jest ustawa o wynalazczości. Regulację prawną zarejestrowanych znaków towarowych i usługowych zawiera ustawa o znakach towarowych. Normatywną podstawę ochrony oznaczeń pochodzenia stanowi ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, która reguluje zapobieganie nieuczciwej konkurencji i zwalczanie jej w działalności gospodarczej. Według klauzuli generalnej, wyrażonej w tej ustawie, czynem nieuczciwej konkurencji jest działanie sprzeczne z prawem lub dobrymi obyczajami, jeżeli zagraża interesowi lub narusza interes innego przedsiębiorcy lub klienta.

Wyrazy, zwroty i wyrażenia do tekstu

Prawa pokrewne	Суміжні права
Wzory użytkowe	Корисні моделі
Wzory zdobnicze	Промислові зразки
Nazwy handlowe	Торгівельні назви/марки
Zwalczanie nieuczciwej konkurencji	Подолання недобросовісної конкуренції
Dziedzina przemysłowa	Промислова галузь

Wytwory umysłu ludzkiego	Витвори людського розуму
Nowość	Новизна
Oznaczenia odróżniające	Позначки для розрізнення\ідентифікації
Wynalazki	Винаходи
Identyfikacja przedsiębiorstwa	Ідентифікація підприємства
Nośnik	Носій
Bezwzględne prawa podmiotowe wyłączone	Виключні абсолютні суб'єктні права

Pytania do tekstu

1. Proszę zdefiniować pojęcie „własność intelektualna”.
2. Co obejmuje własność przemysłowa?
3. W jaki sposób można podzielić dobra własności intelektualnej?
4. Co jest normatywną podstawą ochrony oznaczeń pochodzenia?
5. Co uważa się za czyn nieuczciwej konkurencji?

Tekst 9. Współwłasność

Własność tej samej rzeczy może przysługiwać niepodzielnie kilku osobom. Mogą to być zarówno osoby fizyczne, jak i prawne. Oznacza to, że przesłankami koniecznymi do powstania współwłasności są: jedność przedmiotu, wielość podmiotów (co najmniej dwa) i niepodzielność wspólnego prawa. Współwłasność jest albo współwłasnością w częściach ułamkowych, albo współwłasnością łączną. Ten ostatni rodzaj współwłasności opiera się na określonym stosunku osobistym i jest ściśle z nim powiązany, przez co trwa tylko przez czas istnienia tego stosunku, ale z kolei przez ten czas nie może być zniesiony. Przykładem takiej współwłasności jest wspólność majątkowa małżeńska i wspólność wspólników spółki cywilnej.

Istotą współwłasności ułamkowej jest niepodzielność prawa do jednej rzeczy przysługującego kilku osobom.

Każdej z tych osób przysługuje określony ułamkowo udział we wspólnym prawie, który może być zbywany niezależnie od udziałów pozostałych właścicieli.

Do powstania współwłasności dochodzi najczęściej w przypadku:

- dokonania czynności prawnej, np. wspólnego kupna przez kilka osób,
- dziedziczenia przez kilku spadkobierców (spadkobiercami mogą być także osoby prawne),
- ustania wspólności łącznej, np. na skutek rozwiązania spółki cywilnej.

Bez względu na wielkość udziałów przypadających współwłaścicielom każdy z nich ma uprawnienie do współposiadania rzeczy wspólnej oraz korzystania z niej w takim zakresie, jaki daje się pogodzić ze współposiadaniem i korzystaniem z rzeczy przez pozostałych właścicieli – i to znów niezależnie od wielkości przypadającego na niego udziału – przysługuje prawo wykonywania wszelkich czynności i dochodzenia wszelkich roszczeń, które zmierzają do zachowania wspólnego prawa.

Każdy ze współwłaścicieli może, bez zgody pozostałych, rozporządzać się swoim udziałem, co oznacza w szczególności możliwość zbycia lub obciążenia go ograniczonym prawem rzeczowym.

Wyrazy, zwroty i wyrażenia

1. osoba prawna	юридична особа
2. powstanie	виникнення, утворення
3. jedność przedmiotu	спільність, єдність об'єкта
4. wielość podmiotów	множинність суб'єктів
5. współwłasność w częściach ułamkowych	співвласність у пропорційних частинах/ часткова суміжна співвласність
6. współwłasność łączna	загальна співвласність
7. z kolei	в свою чергу

8. przez ten czas	ротягом цього часу
9. małżeńska współwłasność majątkowa	майнова подружня співвласність
10. istota	сутність
11. udział	участь або частка
12. zbywany	той, що підлягає збуту, відчуженню
13. dokonanie czynności prawnej	здійснення правової дії
14. dziedziczenie	успадкування
15. ustanie wspólności łącznej	припинення загальної власності
16. rozwiązanie spółki cywilnej	розпад цивільного товариства
17. wielkość udziału	розмір/величина паю, частки
18. uprawnienie do współdziałania	повноваження для спільної діяльності
19. w zakresie	у сфері
20. dochodzenie wszelkich roszczeń	розслідування/аналіз всіх вимог (претензій)
21. zmierzać do zachowania wspólnego prawa	прямувати/прагнути до збереження спільного права
22. rozporządzać się udziałem	розпоряджатися паєм (часткою)
23. możliwość zbycia lub obciążenia	можливість відчуження (збуття) або обтяження

Pytania do tekstu

1. Kto może być współwłaścicielem?
2. Jakie przesłanki są konieczne do powstania współwłasności?
3. Jakie są rodzaje współwłasności? Podaj ich przykłady.
4. Na czym polega współwłasność ułamkowa?
5. Jakie uprawnienia ma każdy współwłaściciel?

Fragment z Kodeksu Cywilnego

Art. 199.

Do rozporządzania rzeczą wspólną oraz do innych czynności, które przekraczają zakres zwykłego zarządu, potrzebna jest zgoda wszystkich współwłaścicieli. W braku takiej zgody współwłaściciele, których udziały wynoszą co najmniej połowę, mogą żądać rozstrzygnięcia przez sąd, który orzeknie mając na względzie cel zamierzonej czynności oraz interesy wszystkich współwłaścicieli.

Art. 200.

Każdy ze współwłaścicieli jest obowiązany do współdziałania w zarządzie rzeczą wspólną.

Art. 201.

Do czynności zwykłego zarządu rzeczą wspólną potrzebna jest zgoda większości współwłaścicieli. W braku takiej zgody każdy ze współwłaścicieli może żądać upoważnienia sądowego do dokonania czynności.

Tekst 10. Nabycie własności

Nabycie własności nastąpić może w sposób pierwotny lub pochodny. Pierwotne nabycie własności występuje wówczas, gdy nabywca nabywa swoje prawo niezależnie od istnienia poprzednika prawnego, czyli poprzedniego właściciela. W konsekwencji w większości przypadków prawo nabywcy jest wolne od obciążeń. W przypadku nabycia pochodnego nabywca uzyskuje prawo własności tylko w takich granicach, w jakich przysługiwało ono dotychczasowemu właścicielowi.

Typowym i najczęściej spotykanym przykładem nabycia pierwotnego jest zasiedzenie. Instytucja ta umożliwia usunięcie rozbieżności między stanem prawnym a długotrwałym stanem posiadania. Przesłanką zasiedzenia jest samoistne posiadanie rzeczy przez oznaczony w ustawie czas, którego długość jest uzależniona od przedmiotu zasiedzenia i istnienia dobrej lub złej wiary posiadacza. Posiadacz nieruchomości niebędący jej właścicielem nabywa własność, jeżeli posiada nieruchomość nieprzerwanie od lat dwudziestu jako posiadacz samoistny, chyba że uzyskał posiadanie w złej wierze. Po upływie lat trzydziestu posiadacz nieruchomości nabywa jej własność, choćby uzyskał posiadanie w złej wierze. Posiadacz rzeczy ruchomej niebędący jej właścicielem nabywa własność, jeżeli posiada rzecz nieprzerwanie od lat trzech jako posiadacz samoistny, chyba że posiada w złej wierze.

Szczególne znaczenie dla problematyki nabycia własności ma przeniesienie własności. Termin ten oznacza nabycie tego prawa w drodze umowy łączącej zbywcę i nabywcę, przy czym w grę mogą wchodzić różne umowy, z których ustawodawca wymienia przede wszystkim sprzedaż, zamianę i darowiznę. Przejście prawa własności następuje w wyniku dokonania jednej czynności prawnej, która skutkuje jednocześnie zobowiązaniem do przeniesienia własności i samym przeniesieniem. Strony mogą jednak zawrzeć najpierw jedynie umowę zobowiązującą, a następnie – po upływie pewnego czasu - umowę przenoszącą własność.

Zasadą jest, że umowa o przeniesienie własności ma charakter konsensualny. Oznacza to, że przejście prawa własności następuje z chwilą złożenia przez strony oświadczeń woli składających się na daną czynność prawną. Dotyczy to zarówno rzeczy ruchomych, jak i nieruchomości.

Umowa zobowiązująca do przeniesienia własności nieruchomości, jak również umowa przenosząca własność nieruchomości wymaga zachowania formy aktu notarialnego, pod rygorem nieważności.

Pytania do tekstu:

1. W jaki sposób może nastąpić nabycie własności?
2. Podaj przykłady nabycia pierwotnego i pochodnego.
3. Podaj definicję terminu „przeniesienie własności”.
4. Co umożliwia zasiedzenie?
5. Jaki charakter ma umowa o przeniesienie własności?
6. Jakie wymagania są do umowy o przeniesienie własności?

Wyrazy, zwroty i wyrażenia

Nabycie własności	придбання (набуття) власності
Wówczas	тоді, в той час
Nabywać	набувати
Poprzednik	попередник
W konsekwencji	в результаті, внаслідок
W większości wypadków	у більшості випадків
Obciążenie	обтяження, навантаження, стягнення

Uzyskiwać prawo własności	отримувати право власності
Przysługiwać (komuś)	належати комусь
Zasiedzenie	один із первинних способів набуття власності
Przeniesienie własności	передача власності
Nabycie w drodze umowy	придбання шляхом укладення договору
Łącząca	та, що поєднує
Zbywca	продавець, збувач
Nabywca	покупець, набувач
Wchodzić w grę	входити у дію, функціонувати
Ustawodawca	законодавець
Wymieniać	перелічувати, відзначити
Sprzedaż	продаж
Zamiana	обмін, замін
Darowizna	даровизна, дарчий запис, договір дарування
Przejście	перехід
W wyniku dokonania	внаслідок здійснення
Skutkować	давати результат
Zawrzeć umowę	укласти договір
Złożenie oświadczeń woli	подання волевиявлення
Zachowanie	збереження
Rygor nieważności	застереження щодо недійсності
Usunięcie	усунення
Stan posiadania	стан володіння
Przesłanka	передумова
Samoistne posiadanie	самодостатнє володіння

Fragment z Kodeksu Cywilnego

Art. 169.

- § 1. Jeżeli osoba nieuprawniona do rozporządzania rzeczą ruchomą zbywa rzecz i wydaje ją nabywcy, nabywca uzyskuje własność z chwilą objęcia rzeczy w posiadanie, chyba że działa w złej wierze.
- § 2. Jednakże gdy rzecz zgubiona, skradziona lub w inny sposób utracona przez właściciela zostaje zbyta przed upływem lat trzech od chwili jej zgubienia, skradzenia lub utraty, nabywca może uzyskać własność dopiero z upływem powyższego trzyletniego terminu. Ograniczenie to nie dotyczy pieniędzy i dokumentów na okaziciela ani rzeczy nabytych na urzędowej licytacji publicznej lub w toku postępowania egzekucyjnego.

Art. 170.

W razie przeniesienia własności rzeczy ruchomej, która jest obciążona prawem osoby trzeciej, prawo to wygasa z chwilą wydania rzeczy nabywcy, chyba że ten działa w złej wierze. Przepis paragrafu drugiego artykułu poprzedzającego stosuje się odpowiednio.

Tekst 11. Ochrona własności

Prawo przewiduje środki służące ochronie własności. Wśród nich szczególną rolę odgrywają tzw. roszczenia petytoryjne: roszczenie windykacyjne i roszczenie negatoryjne. Roszczenia te przysługują właścicielowi i mają charakter obiektywny, a zatem przesłanką ich powstania jest sam fakt naruszenia własności bez względu na subiektywne nastawienie naruszającego.

Roszczenie windykacyjne polega na tym, że właściciel może żądać od osoby, która włada faktycznie jego rzeczą, ażeby rzecz została mu wydana, chyba że osobie tej przysługuje skuteczne względem właściciela uprawnienie do władania rzeczą. Z roszczeniem takim może wystąpić właściciel przeciwko każdej osobie, która włada rzeczą bez tytułu prawnego, a więc przeciwko posiadaczowi samoistnemu, zależnemu i dzierżycielowi.

W myśl roszczenia negatoryjnego „przeciwko osobie, która narusza własność w inny sposób, aniżeli przez pozbawienie właściciela faktycznego władztwa nad rzeczą, przysługuje właścicielowi roszczenie o przywrócenie stanu zgodnego z prawem i o zaniechanie naruszeń”. Roszczenie to pojawia się zwłaszcza na tle tzw. stosunków sąsiedzkich, gdy wbrew zakazowi - działania właściciela nieruchomości zakłócają korzystanie z nieruchomości sąsiednich ponad przeciętną miarę, wynikającą ze społeczno-gospodarczego przeznaczenia nieruchomości i stosunków miejscowych. Z roszczeniem negatoryjnym może wystąpić właściciel przeciwko każdemu, kto narusza prawo własności w inny sposób niż przez pozbawienie właściciela faktycznego władztwa nad rzeczą.

Z problematyką ochrony własności ściśle związane są także roszczenia uzupełniające oraz roszczenia o zwrot nakładów.

Na roszczenia uzupełniające składają się: żądanie zapłaty za korzystanie z rzeczy, zwrotu pobranych pożytków, naprawienia szkody wynikłej z użycia, pogorszenia lub utraty rzeczy.

W momencie zwrotu rzeczy posiadacz może żądać zwrotu nakładów, jakie poczynił na rzecz. Zakres roszczeń każdej ze stron zależy od tego, czy posiadacz był w dobrej czy złej wierze.

Pytania do tekstu

1. Co jest przesłanką powstania roszczeń petytoryjnych?
2. Na czym polega roszczenie windykacyjne?
3. Na czym polega roszczenie negatoryjne?
4. Jakie inne roszczenia są powiązane z problematyką ochrony własności? Podaj przykłady.
5. Od czego zależy zakres roszczeń każdej ze stron?

Wyrazy, zwroty i wyrażenia

1. roszczenie petytoryjne	речові домагання (витребування)
2. roszczenie windykacyjne	віндикаційний позов
3. roszczenie negatoryjne	негаторний позов
4. żądać czegoś	вимагати чогось
5. bez tytułu prawnego	без законної підстави
6. posiadacz samoistny	самодостатній власник
7. posiadacz zależny	похідний (залежний) власник
8. dzierżyciel	орендар
9. przywrócenie	повернення
10. zakaz	заборона
11. zakłócać	перешкоджати
12. roszczenie uzupełniające	доповнююче витребування
13. roszczenie o zwrot nakładów	домагання про повернення затрат
14. żądanie zapłaty	вимога оплати
15. naprawienie szkody	відшкодування збитків
16. zwrot nakładów	повернення затрат

17. posiadacz w dobrej wierze

18. posiadacz w złej wierze

добросовісний володілець

недобросовісний володілець

Fragment z Kodeksu Cywilnego

Art. 223.

§ 1. Roszczenia właściciela przewidziane w artykule poprzedzającym nie ulegają przedawnieniu, jeżeli dotyczą nieruchomości.

Art. 224.

§ 1. Samoistny posiadacz w dobrej wierze nie jest obowiązany do wynagrodzenia za korzystanie z rzeczy i nie jest odpowiedzialny ani za jej zużycie, ani za jej pogorszenie lub utratę. Nabywa własność pożytków naturalnych, które zostały od rzeczy odłączone w czasie jego posiadania, oraz zachowuje pobrane pożytki cywilne, jeżeli stały się w tym czasie wymagalne.

§ 2. Jednakże od chwili, w której samoistny posiadacz w dobrej wierze dowiedział się o wytoczeniu przeciwko niemu powództwa o wydanie rzeczy, jest on obowiązany do wynagrodzenia za korzystanie z rzeczy i jest odpowiedzialny za jej zużycie, pogorszenie lub utratę, chyba że pogorszenie lub utrata nastąpiła bez jego winy. Obowiązany jest zwrócić pobrane od powyższej chwili pożytki, których nie zużył, jak również uiścić wartość tych, które zużył.

Tekst 12. Prawo konsumenckie – część 1

Przyjmuje się, że jako jeden z pierwszych na szczeblu światowym, zagadnienie ochrony konsumenta podjął prezydent USA John Kennedy. Wyraził on pogląd o istnieniu czterech podstawowych uprawnień konsumenta, a wśród nich prawa do bezpieczeństwa i ochrony zdrowia przed niebezpiecznymi produktami.

Odpowiedzialność za produkt od niedawna stanowi przedmiot żywego zainteresowania w doktrynie światowej. Pod pojęciem tym rozumie się z reguły odpowiedzialność z tytułu szkód wyrządzanych przez produkty obarczone wadą, a nie dotyczących samego produktu wadliwego.

Zgodnie ze światowymi tendencjami w dziedzinie odpowiedzialności za produkt dąży się do nadania podstawowej rangi normom odpowiedzialności deliktowej przy jednoczesnym ograniczaniu roli w tym zakresie przepisów o odpowiedzialności kontraktowej.

Pod pojęciem produktu rozumieć należy przede wszystkim rzecz nabywaną w ramach umowy sprzedaży lub innej, której celem jest przeniesienie własności i wydanie lub udostępnienie rzeczy do korzystania innej osobie.

O powodach spotęgowania niebezpieczeństw związanych z korzystaniem z dóbr codziennego użytku można mówić dużo. Wystarczy jedynie wskazać na takie elementy, jak: masowość i

zmechanizowanie produkcji, sprzedaż gotowych produktów, na których jakość nabywca nie ma wpływu, skomplikowany charakter tak samych towarów, jak i sposobu korzystania z nich i wiele innych.

Początkowo dla rozstrzygnięcia sporów, których przyczyną było wystąpienie wady towaru i związane z tym szkody, wystarczające okazywały się (przede wszystkim w państwach systemu *common law*), normy reżimu odpowiedzialności kontraktowej, zarówno ogólne, jak i te dotyczące umowy sprzedaży. Z uwagi jednak na restryktywne stosowanie przez sądy zasady, iż na umowę mogą się jedynie powołać jej strony (tzw. zasada *privity of contract*), niemożliwym w zasadzie było przez wiele lat dochodzenie roszczeń odszkodowawczych przez poszkodowane osoby trzecie, nie związane ze sprzedawcą czy producentem węzłem umownym. W związku z narastającą potrzebą zmiany takiego stanu rzeczy sądy i orzecznictwo poczęły dążyć do przełamania owej zasady.

Inaczej natomiast potoczyły się losy zabiegów harmonizacyjnych w obrębie Unii Europejskiej. Rezultatem odpowiednich, trwających ponad dziesięć lat prac stało się przyjęcie przez EWG dyrektywy o odpowiedzialności za produkt wadliwy.

Dyrektywa, jako instrument prawa wspólnotowego, stanowi swego rodzaju wzorzec dla legislatorów poszczególnych państw-członków Wspólnot. Spoczywa na nich bowiem jedynie obowiązek takiego ukształtowania swego prawa wewnętrznego, by postanowienia dyrektyw zostały w nim odzwierciedlone, pozostaje jednak w ich dyskrecyjnej władzy określenie sposobów i środków implementacji.

Pytania:

1. Co rozumiemy pod pojęciem „odpowiedzialność za produkt”?
2. Jakie są typy odpowiedzialności za produkt?
3. Co należy rozumieć pod pojęciem produktu?
4. Proszę podać przyczyny spotęgowania niebezpieczeństw, powiązanych z produktem.
5. Co wykorzystuje się dla rozstrzygnięcia sporów powiązanych z odpowiedzialnością za produkt?

Wyrazy, zwroty i wyrażenia:

Podjąć zagadnienie	порушити питання /проблему
Ochrona konsumenta	захист споживача
Istnienie	існування
Uprawnienia	повноваження
Odpowiedzialność z tytułu szkód	відповідальність за збитки
Dążyć	прямувати, прагнути
Wyrządzone przez produkty	нанесені виробами
Produkt wadliwy	продукт із вадами
Rzecz nabywana	річ, яка купується
Przepis	правило
Udostępnienie	надання доступу
Spotęgowanie	посилення
Skomplikowany	складний
Korzystanie z nich	їх використання
Rozstrzygnięcie sporów	розв’язання суперечок
Powołać się na umowę	послатися на договір
Los	доля
Zabiegi harmonizacyjne	гармонізуючі заходи
Ukształtowanie	формування
Prawo wewnętrzne	внутрішнє право
Odzwierciedlone	відображене

Fragment z Kodeksu Cywilnego

Art. 417.¹⁵²⁾

- § 1. Za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej ponosi odpowiedzialność Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego lub inna osoba prawna wykonująca tę władzę z mocy prawa.
- § 2. Jeżeli wykonywanie zadań z zakresu władzy publicznej zlecono, na podstawie porozumienia, jednostce samorządu terytorialnego albo innej osobie prawnej, solidarną odpowiedzialność za wyrządzoną szkodę ponosi ich wykonawca oraz zlecająca je jednostka samorządu terytorialnego albo Skarb Państwa.

Art. 422.

Za szkodę odpowiedzialny jest nie tylko ten, kto ją bezpośrednio wyrządził, lecz także ten, kto inną osobę do wyrządzenia szkody nakłonił albo był jej pomocny, jak również ten, kto świadomie skorzystał z wyrządzonej drugiemu szkody.

Tekst 13. Prawo konsumenckie – II

Kiedy strony umowy sprzedaży ustalają cenę, to dotyczy ona towaru określonego rodzaju, gatunku, o określonych właściwościach. Jeżeli zatem później okazuje się, że rzecz ma wadę zmniejszającą jej wartość lub użyteczność ze względu na cel w umowie oznaczony albo wynikający z okoliczności lub z przeznaczenia rzeczy (np. sweter, który farbuję koszulę), oznacza to, że sprzedawca nienależycie wywiązał się z umowy, a kupujący niejako spłacił. To samo można powiedzieć o sytuacji, gdy rzecz nie ma właściwości, o których sprzedawca zapewniał albo gdy rzecz została wydana w stanie niepełnym. W tego rodzaju wypadkach mówimy o wadzie fizycznej rzeczy. Zdarzają się też sytuacje, gdy ktoś sprzedaje rzecz stanowiącą własność innej osoby (nie mając upoważnienia) albo rzecz obciążoną prawem innej osoby. Mamy wtedy do czynienia z wadą prawną rzeczy.

Jeżeli rzecz sprzedana ma wadę, sprzedawca – nawet mimo braku winy i wiedzy o wadzie – odpowiada wobec kupującego z tytułu rękojmi za wady rzeczy. Odpowiedzialność ta wynika z ustawy i jest niezależna od istnienia w umowie jakiegokolwiek wzmianki na ten temat. Co więcej, w umowach z udziałem konsumentów wyłączenie tej odpowiedzialności byłoby możliwe tylko wtedy, gdyby istniały przepisy na to zezwalające.

Odpowiedzialność z tytułu rękojmi odpada tylko wtedy, gdy kupujący wiedział o wadzie rzeczy w chwili jej wydania. Należy podkreślić, że odpowiedzialność z tytułu rękojmi ciąży na każdym sprzedającym.

Nabywca rzeczy dotkniętej wadą może skorzystać z jednego z czterech uprawnień przewidzianych przez kodeks. Przede wszystkim ma prawo odstąpienia od umowy, co oznacza konieczność zwrotu rzeczy w zamian na zwrot ceny. Prawo to odpada, gdy sprzedawca jest gotów natychmiast wymienić rzecz na wolną od wady albo wadę usunąć, chyba że rzecz była już wymieniona przez sprzedawcę lub naprawiana. Kupujący może też domagać się odpowiedniego obniżenia ceny (art. 560). Jeżeli sprzedawca jest jednocześnie wytwórcą rzeczy, kupujący może

domagać się jej naprawienia. Wreszcie gdy chodzi o rzeczy oznaczone tylko co do gatunku, kupujący może żądać wymiany rzeczy na wolną od wad. W zasadzie kupujący może zdecydować o tym, które z tych uprawnień realizuje. W każdym przypadku nabywca powinien zawiadomić sprzedawcę o wadzie rzeczy w ciągu miesiąca od jej wykrycia. Jeżeli wskutek istnienia wady rzeczy kupujący poniósł dodatkową szkodę (np. na skutek eksplozji telewizora spaliło się mieszkanie), może domagać się jej naprawienia. Odszkodowanie jest jednak uzależnione od tego, czy sprzedawca ponosi winę za wadę rzeczy.

Pytania do tekstu:

1. W jakiej sytuacji można powiedzieć, że rzecz ma wady fizyczne?
2. Na czym polega wada prawna rzeczy?
3. W jakich przypadkach możliwe jest wyłączenie odpowiedzialności za wady rzeczy?
4. Jakie uprawnienia ma kupujący?
5. Od czego zależy odszkodowanie za dodatkowe szkody?

Wyrazy, zwroty i wyrażenia:

1. ustalać cenę	встановлювати ціну
2. o określonych właściwościach	з визначеними властивостями
3. wywiązać się z umowy	виконати договір
4. zdarzać się	ставатися, траплятися
5. stan niezupełny	неповний стан (комплект)
6. obciążona	обтяжена
7. mieć do czynienia	мати справу
8. z tytułu rękojmi	на підставі застави (гарантії)
9. wzmianka	згадка
10. ciężyc	тяжити
11. odstąpienie od umowy	порушення договору
12. konieczność	необхідність
13. natychmiast	негайно
14. wymienić	обмінати
15. wytwórca	виробник
16. naprawienie rzeczy	полагодження (ремонт) речі
17. żądać	вимагати
18. w ciągu miesiąca	протягом місяця
19. wskutek istnienia wady	внаслідок існування вади
20. ponieść dodatkową szkodę	понести додатковий збиток
21. ponosić winę	нести відповідальність

Tekst 14. Rynek kapitałowy

W szerokim znaczeniu rynek kapitałowy obejmuje system strumieni finansowych, przepływających w pewnym czasie od lokujących kapitał do inwestorów za pośrednictwem banków i innych instytucji finansowych lub przez rynki papierów wartościowych.

W wąskim znaczeniu rynek kapitałowy utożsamiany jest jedynie z rynkiem papierów wartościowych. Przedmiotem transakcji na rynku kapitałowym są kredyty, walory i udziały średnio- i długoterminowe. Podstawowym zadaniem i przedmiotem działalności rynku kapitałowego jest przetwarzanie kapitałów pieniężnych o charakterze oszczędności na kapitał trwały produkcyjny i nieprodukcyjny.

Na zasoby finansowe determinujące podaż na rynku kapitałowym składają się:

- 1) oszczędności gospodarstw domowych przeznaczone na przyszłe wydatki lub lokaty w aktywach przynoszących dochód;

- 2) oszczędności przedsiębiorstw pochodzące z ich zysków;
- 3) oszczędności przymusowe tworzone przez państwo za pomocą systemu podatkowego i długu publicznego;
- 4) oszczędności gromadzone przez banki i instytucje finansowe (towarzystwa ubezpieczeniowe, fundusze emerytalne, spółki lokacyjne).

Natomiast popyt na rynku kapitałowym zgłaszany jest przez przedsiębiorstwa, państwo, organy samorządowe, gospodarstwa domowe. Wysoki stopień zorganizowania rynku kapitałowego zapewnia mobilizowanie znacznych kapitałów pieniężnych, często nawet z drobnych oszczędności.

Pod względem prawnym reguły funkcjonowania rynku kapitałowego są unormowane w prawie bankowym, w prawie o publicznym obrocie papierami wartościowymi, w ustawie o narodowych funduszach inwestycyjnych, w ustawie o obligacjach. Istnieje także międzynarodowy rynek kapitałowy (np. w Europie rynek euroobligacji).

Wyrazy do tekstu

Lokujący kapitał	Особа, що вкладає капітал
Rynki papierów wartościowych	Ринки цінних паперів
Utożsamiany	Ототожнений
Walory	Цінні папери
Udziały	Внески, частки, паї
Kapitał trwały produkcyjny	Основний продуктивний капітал
Podaż	Пропозиція
Oszczędności	Заощадження
Gospodarstwa domowe	Домашні/фермерські господарства
Przyszłe wydatki	Майбутні видатки
Lokaty	Вклади
Dług publiczny	Державний/публічний борг
Fundusz emerytalny	Пенсійний фонд

Proszę odpowiedzieć na pytania do tekstu:

1. Co jest przedmiotem transakcji na rynku kapitałowym?
2. Jaki jest najważniejszy cel funkcjonowania rynku kapitałowego?
3. Kto zgłasza popyt na rynku kapitałowym?
4. Jakie przepisy regulują funkcjonowanie rynku kapitałowego?

Tekst 15. Podstawowe typy umów umożliwiających korzystanie z rzeczy, praw i pieniędzy

Przez umowę najmu wynajmujący zobowiązuje się oddać najemcy rzecz do używania przez czas oznaczony, a najemca zobowiązuje się płacić wynajmującemu czynsz. Umowa najmu jest

więc umową odpłatną, wzajemną. Przedmiotem świadczenia wynajmującego jest rzecz, zarówno ruchoma, jak i nieruchomość. Wynajmujący musi wydać (udostępnić) rzecz najemcy w stanie przydatnym do umówionego pożytku i utrzymywać ją w takim stanie przez czas trwania umowy. Świadczenie najemcy to czynsz. Zwykle jest on oznaczony w pieniądzech, ale może być wyrażony w świadczeniach innego rodzaju, np. wykonywanie przez najemcę określonych usług na rzecz wynajmującego. Ponadto najemcę obciążają drobne nakłady, jakie łączą się ze zwykłym użytkowaniem rzeczy.

Umowę najmu w zasadzie, nawet w odniesieniu do nieruchomości, można zawrzeć w dowolnej formie. Jednak ustawodawca wprowadza tu pewne reguły, których przestrzeganie daje stronom gwarancję, że stosunek prawny będzie odpowiadał dokładnie ich zamiarom. Przynajmniej kodeks stanowi, że umowa najmu nieruchomości lub pomieszczenia na czas dłuższy niż rok powinna być zawarta na piśmie.

Czas trwania stosunku najmu, a zatem także sposób wygaśnięcia umowy określają same strony, decydując się bądź to na zawarcie umowy na czas oznaczony, bądź nie oznaczony. W tym

◌ patrz załączniki

drugim przypadku powinny też określić długość terminu wypowiedzenia. Ustawodawca przewidział kilka sytuacji nadzwyczajnych (zwłoka z zapłatą czynszu), kiedy to strona może wypowiedzieć umowę ze skutkiem natychmiastowym.

Przez umowę dzierżawy wydzierżawiający zobowiązuje się oddać dzierżawcy rzecz do używania i pobierania pożytków, a dzierżawca zobowiązuje się płacić umówiony czynsz. Dzierżawa jest umową odpłatną i wzajemną. Czynsz może być oznaczony zarówno w pieniądzech, jak i w świadczeniach innego rodzaju, a ponadto w ułamkowej części pożytków. Do dzierżawy ustawodawca nakazuje stosować odpowiednio przepisy o najmie. Zasadnicza różnica między tymi typami umów polega na tym, że o ile najemca może tylko korzystać z rzeczy, o tyle dzierżawca ma także uprawnienie do pobierania pożytków. Z określenia tych uprawnień wynikają różnice przedmiotu obu umów. Przedmiotem dzierżawy mogą być tylko takie rzeczy, które przynoszą pożytki. Chodzi przede wszystkim o nieruchomości rolne, niektóre nieruchomości, np. maszyny produkcyjne. Przedmiotem dzierżawy mogą być prawa, a także całe przedsiębiorstwa. Fakt, że dzierżawca pobiera pożytki z rzeczy, wpływa na większe obciążenie go ciężarami związanymi z rzeczą, niż to ma miejsce w przypadku najmu. Dzierżawca ma obowiązek utrzymania rzeczy w stanie niepogorszonym, a bardzo często uiszcza podatki i inne opłaty związane z rzeczą. Forma umowy dzierżawy jest dowolna. Jedynie dla umowy dzierżawy przedsiębiorstwa kodeks wymaga formy pisemnej z podpisami notarialnie poświadczonymi. Ponadto, tak jak w przypadku najmu, trzeba pamiętać o możliwości wzmocnienia prawa dzierżawcy przez wpisanie go do księgi wieczystej nieruchomości, co wymaga jednak zachowania formy aktu notarialnego.

Przez umowę użyczenia użyczający zobowiązuje się zezwolić biorącemu w użyczenie, przez czas oznaczony lub nieoznaczony, na bezpłatne używanie oddanej mu w tym celu rzeczy. Użyczenie jest umową nieodpłatną (biorącego obciążają jedynie zwykle koszty utrzymania rzeczy), zawieraną wyłącznie w interesie biorącego w użyczenie. Użyczenie – jako umowa realna – dochodzi do skutku dopiero w chwili wydania rzeczy. Użyczenie, choć pod fałszywą nazwą pożyczki, jest jedną z umów najczęściej zawieranych w praktyce. Dzięki niej możliwe jest nieodpłatne korzystanie z cudzej rzeczy w zakresie, jaki wynika z umowy najmu czy dzierżawy. Umowa ta służy realizacji pomocy, grzeczności, uczynności w stosunkach międzyludzkich. Użyczenie może dotyczyć dóbr konsumpcyjnych (np. użyczenie książki czy roweru koledze), ale także środków produkcji. Biorący w użyczenie nie może oddać rzeczy do używania osobie trzeciej bez zgody użyczającego.

Przez umowę pożyczki dający pożyczkę zobowiązuje się przenieść na własność biorącego określoną ilość pieniędzy albo rzeczy oznaczonych tylko co do gatunku, np. cukier, ziarno. Biorący pożyczkę staje się właścicielem wydanych mu rzeczy czy pieniędzy. Obowiązek zwrotu nie dotyczy tych samych rzeczy, ale takiej samej ilości pieniędzy czy rzeczy tego samego gatunku. Umowa pożyczki może być ukształtowana przez strony jako nieodpłatna bądź odpłatna. Odpłatność

pożyczki polega na nałożeniu na biorącego obowiązku płacenia odsetek, które mają charakter umowny.

Pytania do tekstu:

1. Jakie są podstawowe typy umów umożliwiających korzystanie z rzeczy, praw i pieniędzy?
2. Do czego zobowiązuje umowa najmu?
3. Na czym polega umowa użyczenia?
4. Co może być przedmiotem pożyczki?
5. Na czym polega odpłatność pożyczki?
6. Do czego zobowiązuje umowa dzierżawy?
7. Jaka jest podstawowa różnica pomiędzy umową najmu i umową dzierżawy?

Wyrazy, zwroty i wyrażenia:

1. Umowa najmu	договір про майновий найм
2. Wynajmujący	той, що здає у найм / наймодавець
3. rzecz do użytkowania	рiч для користування
4. czynsz	плата за оренду, найм
5. świadczenie	повинність, виплата
6. na rzecz wynajmującego	на користь того, хто здає в найм
7. wygaśnięcie umowy	припинення дії договору
8. zwłoka	зволікання
9. dzierżawa	оренда
10. wydzierżawiający	той, хто дає в оренду
11. uiszczать podatki	сплачувати податки
12. umowy użyczenia	договір про надання в безоплатне користування
13. użyczający	той, хто дає в користування
14. dobra konsumpcyjne	споживчі блага
14. umowa pożyczki	договір про позику

Tekst 16. Zobowiązania

Zobowiązanie jest to stosunek prawny istniejący między dwoma podmiotami – dłużnikiem i wierzycielem. Polega on na tym, że wierzyciel może żądać od dłużnika określonego zachowania (świadczenia), a dłużnik powinien świadczenie spełnić.

Przedmiotem zobowiązania jest świadczenie, które ma spełnić dłużnik. Może ono polegać na określonym działaniu bądź zaniechaniu. Przykładem świadczeń pierwszego rodzaju są: zapłata sumy pieniężnej przez pożyczkobiorcę, czynszu przez najemcę, wykonanie stołu przez przyjmującego zamówienie stolarza, prowadzenie zabiegów medycznych przez lekarza czy też sprawy sądowej przez adwokata. Świadczenia polegające na zaniechaniu to np. pozostawienie do dyspozycji najemcy wynajętego mu pokoju, powstrzymanie się przez pośrednika od sprzedaży towarów konkurencyjnych albo ograniczenie działalności handlowej do danego terytorium.

Stosunki prawne o charakterze obligacyjnym, czyli zobowiązania, mogą powstać na skutek różnych zdarzeń cywilnoprawnych.

Podstawowym źródłem zobowiązań są umowy, tzn. zgodne oświadczenia woli stron – wierzyciela i dłużnika, których zamiarem jest powołanie do życia określonego stosunku prawnego. Drugim źródłem są tzw. czyny niedozwolone, czyli sytuacje, w których – z woli ustawodawcy – sam fakt wyrządzenia komuś szkody rodzi zobowiązania do jej naprawienia. W przypadku wyrządzenia szkody poszkodowany staje się wierzycielem, natomiast osoba odpowiedzialna za wyrządzenie szkody staje się dłużnikiem zobowiązanym do jej naprawienia, najczęściej do zapłaty odszkodowania.

Obok tych dwu głównych źródeł zobowiązań można wskazać inne, o mniejszym znaczeniu. Wśród nich tzw. bezpodstawne wzbogacenie, a zwłaszcza jego szczególny przypadek – nienależne świadczenie. Chodzi tu o wszystkie sytuacje, gdy ktoś wzbogaca się cudzym kosztem bez podstawy

prawnej (np. pomyłkowa powtórna zapłata czy nadpłata, dostarczenie przez dostawcę towaru pod niewłaściwy adres).

Prawo przysługujące wierzycielowi, czyli podmiotowi uprawnionemu, to wierzytelność. Termin ten jest niemal równoznaczny i używany zamiennie z terminem „roszczenie”. Na wierzytelność składa się jedno bądź kilka roszczeń. Wierzytelność i roszczenie są prawami podmiotowymi względnymi, co oznacza, że wierzyciel może żądać spełnienia świadczenia tylko od określonej osoby – dłużnika. Wierzyciel, jako osoba, której przysługuje prawo podmiotowe, może wystąpić do sądu z powództwem i żądać zasądzenia od dłużnika należnego świadczenia.

Pytania do tekstu:

1. Proszę podać definicję pojęcia „zobowiązanie”.
2. Co jest przedmiotem zobowiązania?
3. Co jest podstawowym źródłem zobowiązań?
4. Jakie prawo przysługuje wierzycielowi?
5. Co jest wspólnego w terminach „roszczenie” i „wierzytelność”?

Wyrazy, zwroty i wyrażenia:

1. Zobowiązany	зобов'язаний
2. Wierzyciel	кредитор, позикодавець
3. Świadczenie	повинність, плата
4. na skutek zdarzeń	внаслідок подій
5. pożyczkobiorca	позичальник, одержувач позики
6. czynsz	орендна плата
7. zaniechanie	призупинення
8. oświadczenie woli	прояв волі
9. naprawienie	ремонт, починка
10. zapłata odszkodowania	виплата відшкодування
11. dostarczenie	доставка
12. wierzytelność	зобов'язання (див. визначення)
13. roszczenie	претензія, домагання, вимога
14. względne	відносні
15. powództwo	позов

Niektóre definicje	
wierzyciel	Strona uprawniona stosunku zobowiązaniowego (zobowiązania), której przysługuje wierzytelność.
wierzytelność	Uprawnienia w ramach zobowiązania. Wierzytelność określa sytuację prawną wierzyciela i stanowi korelat długu. Uprawnienia stanowiące wierzytelność można podzielić na zasadnicze, zwane też głównymi (np. obowiązek spełnienia umówionego świadczenia) oraz pomocnicze, zwane też ubocznymi (np. obowiązek zabezpieczenia, obowiązek zapłaty odsetek za opóźnienie).
przelew wierzytelności	Umowa, na mocy której wierzyciel-cedent przenosi na nabywcę-cesjonariusza wierzytelność przysługującą mu wobec dłużnika. W wyniku przelewu wierzytelności przechodzi więc na nabywcę ogół uprawnień przysługujących dotychczasowemu właścicielowi, który tym samym przestaje być związany z dłużnikiem.

Fragment z Kodeksu Cywilnego

Art. 354.

- § 1. Dłużnik powinien wykonać zobowiązanie zgodnie z jego treścią i w sposób odpowiadający jego celowi społeczno-gospodarczemu oraz zasadom współżycia społecznego, a jeżeli istnieją w tym zakresie ustalone zwyczaje – także w sposób odpowiadający tym zwyczajom.
- § 2. W taki sam sposób powinien współdziałać przy wykonaniu zobowiązania wierzyciel.

Art. 355.

- § 1. Dłużnik obowiązany jest do staranności ogólnie wymaganej w stosunkach danego rodzaju (należyta staranność).
- § 2.¹²⁵⁾ Należyta staranność dłużnika w zakresie prowadzonej przez niego działalności gospodarczej określa się przy uwzględnieniu zawodowego charakteru tej działalności.

Art. 358¹. ¹²⁹⁾

- § 1. Jeżeli przedmiotem zobowiązania od chwili jego powstania jest suma pieniężna, spełnienie świadczenia następuje przez zapłatę sumy nominalnej, chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej.
- § 2. Strony mogą zastrzec w umowie, że wysokość świadczenia pieniężnego zostanie ustalona według innego niż pieniądz miernika wartości.

Tekst 17. Prawo autorskie

USTAWA

Rozdział 1

Przedmiot prawa autorskiego

Art. 1.

1. Przedmiotem prawa autorskiego jest każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiejkolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia (utwór).
2. W szczególności przedmiotem prawa autorskiego są utwory:
  - 1) wyrażone słowem, symbolami matematycznymi, znakami graficznymi (literackie, publicystyczne, naukowe, kartograficzne oraz programy komputerowe),
  - 2) plastyczne,
  - 3) fotograficzne,
  - 4) lutnicze,
  - 5) wzornictwa przemysłowego,
  - 6) architektoniczne, architektoniczno-urbanistyczne i urbanistyczne,
  - 7) muzyczne i słowno-muzyczne,
  - 8) sceniczne, sceniczno-muzyczne, choreograficzne i pantomimiczne,
  - 9) audiowizualne (w tym wizualne i audialne).
3. Utwór jest przedmiotem prawa autorskiego od chwili ustalenia, chociażby miał postać nie ukończoną.
4. Ochrona przysługuje twórcy niezależnie od spełnienia jakichkolwiek formalności.

Art. 2.

1. Opracowanie cudzego utworu, w szczególności tłumaczenie, przeróbka, adaptacja, jest przedmiotem prawa autorskiego bez uszczerbku dla prawa do utworu pierwotnego.
2. Rozporządzanie i korzystanie z opracowania zależy od zezwolenia twórcy utworu pierwotnego (prawo zależne), chyba że autorskie prawa majątkowe do utworu pierwotnego wygasły.
3. Twórca utworu pierwotnego może cofnąć zezwolenie, jeżeli w ciągu pięciu lat od jego udzielenia opracowanie nie zostało rozpowszechnione. Wypłacone twórcy wynagrodzenie nie podlega zwrotowi.
4. Za opracowanie nie uważa się utworu, który powstał w wyniku inspiracji cudzym utworem.
5. Na egzemplarzach opracowania należy wymienić twórcę i tytuł utworu pierwotnego.

Art. 3.

Zbiory, antologie, wybory, bazy danych są przedmiotem prawa autorskiego, nawet jeżeli zawierają nie chronione materiały, o ile przyjęty w nich dobór, układ lub zestawienie ma twórczy charakter, bez uszczerbku dla praw do wykorzystanych utworów.

Art. 4.

Nie stanowią przedmiotu prawa autorskiego:

- 1) akty normatywne lub ich urzędowe projekty,
- 2) urzędowe dokumenty, materiały, znaki i symbole,
- 3) opublikowane opisy patentowe lub ochronne,
- 4) proste informacje prasowe.

Art. 5.

Przepisy ustawy stosuje się do utworów:

- 1) których twórca lub współtwórca jest obywatelem polskim lub
- 2) które zostały opublikowane po raz pierwszy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej albo równocześnie

na tym terytorium i za granicą, lub

3) które zostały opublikowane po raz pierwszy w języku polskim, lub

4) których ochrona wynika z umów międzynarodowych.

Art. 6.

W rozumieniu ustawy:

1) utworem opublikowanym jest utwór, który za zezwoleniem twórcy został zwielokrotniony i którego egzemplarze zostały udostępnione publicznie,

2) opublikowaniem równoczesnym utworu jest opublikowanie utworu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i za granicą w okresie trzydziestu dni od jego pierwszej publikacji,

3) utworem rozpowszechnionym jest utwór, który za zezwoleniem twórcy został udostępniony publicznie.

Art. 7.

Jeżeli umowy międzynarodowe, których Rzeczpospolita Polska jest stroną, przewidują dalej idącą ochronę, niż to wynika z ustawy, do nie opublikowanych utworów obywateli polskich albo do utworów opublikowanych po raz pierwszy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub równocześnie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej albo opublikowanych po raz pierwszy w języku polskim - stosuje się postanowienia tych umów.

Rozdział 2

Podmiot prawa autorskiego

Art. 8.

1. Prawo autorskie przysługuje twórcy, o ile ustawa nie stanowi inaczej.

2. Domniemywa się, że twórcą jest osoba, której nazwisko w tym charakterze uwidoczniiono na egzemplarzach utworu lub której autorstwo podano do publicznej wiadomości w jakikolwiek inny sposób w związku z rozpowszechnianiem utworu.

3. Dopóki twórca nie ujawnił swojego autorstwa, w wykonywaniu prawa autorskiego zastępuje go producent lub wydawca, a w razie ich braku - właściwa organizacja zbiorowego zarządzania prawami autorskimi.

Art. 9.

1. Współtwórcom przysługuje prawo autorskie wspólnie. Domniemywa się, że wielkości udziałów są równe. Każdy ze współtwórców może żądać określenia wielkości udziałów przez sąd, na podstawie wkładów pracy twórczej.

2. Każdy ze współtwórców może wykonywać prawo autorskie do swojej części utworu mającej samodzielne znaczenie, bez uszczerbku dla praw pozostałych współtwórców.

3. Do wykonywania prawa autorskiego do całości utworu potrzebna jest zgoda wszystkich współtwórców. W przypadku braku takiej zgody każdy ze współtwórców może żądać rozstrzygnięcia przez sąd, który orzeka uwzględniając interesy wszystkich współtwórców.

4. Każdy ze współtwórców może dochodzić roszczeń z tytułu naruszenia prawa autorskiego do całości utworu. Uzyskane świadczenie przypada wszystkim współtwórcom, stosownie do wielkości ich udziałów.

5. Do autorskich praw majątkowych przysługujących współtwórcom stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu cywilnego o współwłasności w częściach ułamkowych.

Art. 10.

Jeżeli twórcy połączyli swoje odrębne utwory w celu wspólnego rozpowszechniania, każdy z nich może żądać od pozostałych twórców udzielenia zezwolenia na rozpowszechnianie tak powstałej całości, chyba że istnieje słuszna podstawa odmowy, a umowa nie stanowi inaczej. Przepisy art. 9 ust. 2-4 stosuje się odpowiednio.

Art. 11.

Autorskie prawa majątkowe do utworu zbiorowego, w szczególności do encyklopedii lub publikacji periodycznej, przysługują producentowi lub wydawcy, a do poszczególnych części mających samodzielne znaczenie - ich twórcom. Domniemywa się, że producentowi lub wydawcy przysługuje prawo do tytułu.

Art. 12.

1. Jeżeli ustawa lub umowa o pracę nie stanowią inaczej, pracodawca, którego pracownik stworzył utwór w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy, nabywa z chwilą przyjęcia utworu autorskie prawa majątkowe w granicach wynikających z celu umowy o pracę i zgodnego zamiaru stron.

2. Jeżeli pracodawca, w okresie dwóch lat od daty przyjęcia utworu, nie przystąpi do rozpowszechniania utworu przeznaczonego w umowie o pracę do rozpowszechnienia, twórca może wyznaczyć pracodawcy na piśmie odpowiedni termin na rozpowszechnienie utworu z tym skutkiem, że po jego bezskutecznym upływie

prawa uzyskane przez pracodawcę wraz z własnością przedmiotu, na którym utwór utrwalono, powracają do twórcy, chyba że umowa stanowi inaczej. Strony mogą określić inny termin na przystąpienie do rozpowszechniania utworu.

3. Jeżeli umowa o pracę nie stanowi inaczej, z chwilą przyjęcia utworu pracodawca nabywa własność przedmiotu na którym utwór utrwalono.

Art. 13.

Jeżeli pracodawca nie zawiadomi twórcy w terminie sześciu miesięcy od dostarczenia utworu o jego przyjęciu, nieprzyjęciu lub uzależnieniu przyjęcia od dokonania określonych zmian w wyznaczonym w tym celu odpowiednim terminie, uważa się, że utwór został przyjęty bez zastrzeżeń. Strony mogą określić inny termin.

Art. 14.

1. Jeżeli w umowie o pracę nie postanowiono inaczej, instytucji naukowej przysługuje pierwszeństwo opublikowania utworu naukowego pracownika, który stworzył ten utwór w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy. Twórcy przysługuje prawo do wynagrodzenia. Pierwszeństwo opublikowania wygasa, jeżeli w ciągu sześciu miesięcy od dostarczenia utworu nie zawarto z twórcą umowy o wydanie utworu albo jeżeli w okresie dwóch lat od daty jego przyjęcia utwór nie został opublikowany.

2. Instytucja naukowa może, bez odrębnego wynagrodzenia, korzystać z materiału naukowego zawartego w utworze, o którym mowa w ust. 1, oraz udostępniać ten materiał osobom trzecim, jeżeli to wynika z uzgodnionego przeznaczenia utworu lub zostało postanowione w umowie.

Art. 15.

Domniemywa się, że producentem lub wydawcą jest osoba, której nazwisko lub nazwę uwidoczniło w tym charakterze na przedmiotach, na których utwór utrwalono, albo podano do publicznej wiadomości w jakikolwiek sposób w związku z rozpowszechnianiem utworu.

Rozdział 3

Treść prawa autorskiego

Oddział 1

Autorskie prawa osobiste

Art. 16.

Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, autorskie prawa osobiste chronią nieograniczoną w czasie i nie podlegającą zrzeczeniu się lub zbyciu wieź twórcy z utworem, w szczególności prawo do:

- 1) autorstwa utworu,
- 2) oznaczenia utworu swoim nazwiskiem lub pseudonimem albo do udostępnienia go anonimowo,
- 2) nienaruszalności treści i formy utworu oraz jego rzetelnego wykorzystania,
- 3) decydowania o pierwszym udostępnieniu utworu publiczności,
- 4) nadzoru nad sposobem korzystania z utworu.

Oddział 2

Autorskie prawa majątkowe

Art. 17.

Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, twórcy przysługuje wyłączne prawo do korzystania z utworu i rozporządzania nim na wszystkich polach eksploatacji oraz wynagrodzenia za korzystanie z utworu.

Art. 18.

1. Autorskie prawa majątkowe nie podlegają egzekucji, dopóki służą twórcy. Nie dotyczy to wymagalnych wierzytelności.

2. Po śmierci twórcy, spadkobiercy mogą sprzeciwić się egzekucji z prawa autorskiego do utworu nie opublikowanego, chyba że sprzeciw byłby niezgodny z ujawnioną wolą twórcy co do rozpowszechniania utworu.

3. Prawo do wynagrodzenia, o którym mowa w art. 20 ust. 2, art. 30 ust. 2 oraz w art. 70 ust. 3, nie podlega zrzeczeniu się, zbyciu ani egzekucji. Nie dotyczy to wymagalnych wierzytelności.

Art. 19.

1. Twórcy i jego spadkobiercom przysługuje prawo do wynagrodzenia w wysokości 5% ceny dokonanych zawodowo odsprzedaży oryginalnych egzemplarzy utworu plastycznego oraz rękopisów utworów literackich i muzycznych. Do zapłaty tego wynagrodzenia jest obowiązany sprzedawca, a gdy działa na rzecz osoby trzeciej, odpowiada za nią solidarnie.

2. Sprzedawca jest obowiązany do ujawnienia osoby trzeciej, o której mowa w ust. 1. Z obowiązku tego

może się zwolnić płacąc należne wynagrodzenie.

3. Zrzeczenie się wynagrodzenia, o którym mowa w ust. 1, jest nieważne, chyba że dotyczy wymagalnej wierzytelności.

Art. 20.

1. Producenci i importerzy magnetofonów, magnetowidów i innych podobnych urządzeń, czystych nośników służących do utrwalania przy użyciu tych urządzeń utworów w zakresie własnego użytku osobistego oraz urządzeń reprograficznych są obowiązani do opłat na rzecz twórców, artystów wykonawców oraz producentów fonogramów i wideogramów, w wysokości nie wyższej niż 3% kwoty należnej z tytułu sprzedaży tych urządzeń i nośników.

2. Z kwoty uzyskanej z tytułu opłat, o których mowa w ust. 1, przypada:

1) 50% - twórcom,

2) 25% - artystom wykonawcom,

3) 25% - producentom fonogramów i wideogramów, z tym że w przypadku urządzeń reprograficznych kwota ta przypada w 100% twórcom.

3. Minister Kultury i Sztuki po zasięgnięciu opinii właściwych organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi, stowarzyszeń twórców, artystów wykonawców oraz organizacji producentów lub importerów urządzeń i czystych nośników wymienionych w ust. 1 określa, w drodze rozporządzenia, wysokość opłat, o których mowa w ust. 1, szczegółowe zasady ich pobierania i odprowadzania oraz wskazuje organizację zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi właściwą do ich pobierania.

Art. 21.

1. Publicznym organizacjom radiowym i telewizyjnym wolno nadawać opublikowane utwory nie będące filmami fabularnymi, w tym serialami fabularnymi. Uprawnionym do utworów przysługuje prawo do wynagrodzenia.

2. Organizacjom radiowym i telewizyjnym innym niż wymienione w ust. 1 wolno nadawać opublikowane drobne utwory słowne, muzyczne i słowno-muzyczne na podstawie umowy zawartej za pośrednictwem właściwej organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi. Twórca może jednak oświadczyć takiej organizacji, z zachowaniem formy pisemnej pod rygorem nieważności, że o nadaniu swoich opublikowanych utworów będzie decydować osobiście.

Art. 22.

1. Organizacjom radiowym i telewizyjnym wolno dla własnych celów nadawczych utrzymywać utwory, na których nadanie uprzednio uzyskały zezwolenie.

2. Utrwalenia, o których mowa w ust. 1, powinny być zniszczone w ciągu miesiąca od nadania utworu.

3. Przepisu ust. 2 nie stosuje się do utrwalenia dokonanych dla celów nadawczych mających wyjątkowy charakter dokumentalny, o ile zostają umieszczone w archiwum. Twórca powinien zostać niezwłocznie powiadomiony o umieszczeniu utrwalenia jego utworu w takim archiwum.

Pytania do tekstu

1. Co jest przedmiotem prawa autorskiego?
2. Jakie utwory nie można traktować jako przedmioty prawa autorskiego?
3. Proszę wyliczyć autorskie prawa majątkowe.
4. Jakie znaczą autorskie prawa osobiste?
5. Jakie utwory wolno nadawać publicznym stacjom radiowym i telewizyjnym?

Wyrazy, zwroty i wyrażenia do tekstu

Postać	форма, вигляд
cofnąć zezwolenie	забрати (назад), анулювати, скасувати дозвіл
rozpowszechniony	розповсюджений
inspiracja	натхнення
zbiory	збірники
urzędowe dokumenty	ділові, офіційні документи
informacje prasowe	інформація з преси
zwielokrotniony	розтиражований
udostępniony publicznie	наданий у доступ для широкого загалу
domniemywa się	передбачається

dochodzić roszczeń	пред'являти претензії, позови
połączyć	об'єднати
tytuł	назва
organizacja zbiorowego zarządzania	організація колективного управління
prawami autorskimi	авторськими правами
orzekać	приймати рішення
uwzględniać	враховувати
filmy fabularne	художні фільми
współwłasność w częściach ułamkowych	часткова сумісна співвласність

Tekst 18. Unia Europejska a Wspólnoty Europejskie i państwa członkowskie

Traktat z Maastricht ustanowił Unię Europejską, ale jednak jednocześnie nie zakończył bytu ani EWG (zmianie uległa natomiast nazwa tej organizacji na WE), ani EWWiS, ani EWEA. Dwie spośród tych organizacji istnieją nadal i są określane wspólnym terminem - Wspólnoty Europejskie. W płaszczyźnie prawnej istnieje pełna racja użycia obu terminów – zarówno Unia Europejska, jak i Wspólnoty Europejskie.

Zgodnie z treścią art.1 Traktatu Unii Europejskiej „Unię stanowią Wspólnoty Europejskie, uzupełnione kierunkami działania i formami współpracy przewidzianymi Traktatem”. Za istotne zadanie Unii uznano organizowanie „w sposób spójny i solidarny stosunków pomiędzy Państwami Członkowskimi oraz między ich narodami”, traktując postanowienia tego traktatu jako nowy etap w procesie tworzenia coraz ściślejszego związku między narodami Europy.

Unia Europejska obejmuje aktualnie dwa obszary strukturalne o różnym charakterze prawnym:

- dwie Wspólnoty Europejskie (Wspólnotę Europejską oraz Europejską Wspólnotę Energii Atomowej, które w świetle ust.3 Traktatu Unii Europejskiej /TUE/ „stanowią” Unię;
- „polityki i formy współpracy” przewidziane w TUE (wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa oraz współpraca policyjna i sądowa w sprawach karnych).

Każda ze Wspólnot, stosownie do postanowień traktatów założycielskich, posiada osobowość prawną w międzynarodowym prawie publicznym, chociaż nie stanowią one państwa i nie wykazują cech suwerenności państwowej. Osobowość prawną Wspólnot w płaszczyźnie wewnętrznej polega generalnie na tym, że w każdym państwie członkowskim Wspólnoty korzystają ze zdolności prawnej w takim zakresie, w jakim dysponują nią najbardziej upodmiotowione krajowe osoby prawne. W płaszczyźnie międzynarodowej osobowość prawną oznacza, że Wspólnoty, działając poprzez swoje zintegrowane organy, mają prawo zawierania umów międzynarodowych (*ius tractatum*) oraz prawo wysyłania i przyjmowania przedstawicieli dyplomatycznych (*ius legationis*) – oba prawa odnoszone są do państw trzecich i organizacji międzynarodowych.

Unia Europejska nie ma aktualnie własnych kompetencji, a jej cele mogą być realizowane jedynie przez działania Wspólnot i państw członkowskich zgodnie z regułami prawa wspólnotowego lub postanowieniami dotyczącymi spraw drugiego i trzeciego filaru Unii.

Istniejący aktualnie podział kompetencji pomiędzy Unią Europejską (Wspólnotami Europejskimi) a państwami członkowskimi nie jest oparty na zasadach prawa międzynarodowego. Kwestie te reguluje pierwotne prawo unijne, stanowiąc w tym zakresie trzy istotne zasady:

- **zasadę legalizmu/** zasadę kompetencji powierzonych;
- **zasadę pomocniczości** (subsidiarności);
- **zasadę proporcjonalności.**

Łącznie określają one podstawy prawnych relacji pomiędzy unijną organizacją supranarodową (ponadnarodową) a państwami członkowskimi.

Według *zasady legalizmu* Wspólnota działa w granicach kompetencji powierzonych jej Traktatem i celów nim wyznaczonych. Każde działanie Wspólnoty musi się więc opierać na podstawie prawnej, która:

- określa materialny zakres kompetencji Wspólnoty;
- precyzuje środki konieczne do zrealizowania kompetencji, a szczególnie środki normatywne i procedury podejmowania decyzji.

Zgodnie z *zasadą pomocniczości* „w dziedzinach, które nie należą do jej kompetencji wyłącznej, Wspólnota podejmuje działania tylko wówczas i tylko w takim zakresie, w jakim cele proponowanych działań nie mogą być osiągnięte w sposób wystarczający przez Państwa Członkowskie, natomiast z uwagi na rozmiary lub skutki proponowanych działań możliwe jest lepsze ich osiągnięcie na poziomie Wspólnoty”.

Zgodnie z *zasadą proporcjonalności* zakres i formy działania Unii nie powinny wykraczać poza to, co byłoby konieczne do osiągnięcia celów Traktatu.

Traktat ustanawiający Konstytucję proponował podział kompetencji nowej Unii na trzy kategorie: 1) **kompetencje wyłączne** (jedynym upoważnionym podmiotem do działań regulacyjnych byłaby Unia: ona miała stanowić akty prawnie wiążące; państwa członkowskie mogłyby regulować te materie tylko z upoważnienia Unii lub w celu wykonania aktów przyjętych przez Unię); 2) **kompetencje dzielone** (dotyczyłyby dziedzin, które podlegałyby władzy regulacyjnej zarówno Unii, jak i państw członkowskich; miały mieć charakter kompetencji legislacyjnych; państwa członkowskie mogłyby działać w sferze dzielonej dopóty, dopóki Unia nie skorzystała ze swej kompetencji lub gdy postanowiła zaprzestać wykonywania swej kompetencji); 3) **kompetencje wspierające, koordynacyjne i uzupełniające** (kompetencje te pozwalałyby Unii podejmować działania o niskim stopniu ingerencji - raczej stymulacyjne niż regulacyjne).

Traktat ustanawiał **klauzulę elastyczności**, która mogłaby być podstawą do wyodrębnienia jeszcze innych kompetencji uzupełniających Unii. Prawo do działań w tym zakresie - przy spełnieniu wysokich wymogów formalnych - przyznawał Traktat Radzie Ministrów.

Wyrazy, zwroty i wyrażenia do tekstu

zakończyć byt	Завершити існування
EWG / Europejska Wspólnota Gospodarcza	ЄЕС / Європейський Економічний Союз
EWWiS / Europejska Wspólnota Węgla i Stali	Європейський Союз вугілля та сталі
EWEA / Europejska Wspólnota Energii Atomowej	Європейська Спільнота Атомної Енергії
w sposób spójny	Безперервним способом
państwa członkowskie	Союзні держави/ держави-члени ЄС
obszary strukturalne	Структурні площини
traktaty założycielskie	Засновницькі трактати/трактати про заснування
wykazywać cechy suwerenności państwowej	Виявляти риси державної суверенності
najbardziej upodmiotowione krajowe osoby prawne	Найбільш самостійні вітчизняні юридичні особи
sprawy drugiego i trzeciego filaru Unii	Справи другого та третього ступеня Союзу
łącznie	Сукупно, разом
precyzować	Уточнювати, детально перелічувати
procedura podejmowania decyzji	Процедура прийняття рішення
na poziomie Wspólnoty	На рівні Спільноти
wykraczać	Перевищувати
kompetencje wyłączne	Виключні компетенції
kompetencje podzielone	Розподілені компетенції
kompetencje wspierające	Компетенції підтримки, сприяння
kompetencje uzupełniające	Доповнюючі компетенції
podejmować działania o niskim stopniu ingerencji	Виконувати діяльність з низьким ступенем втручання
klauzula	Клаузула/прикінцеве положення

Pytania do tekstu:

1. Na czym polega istotne zadanie Unii Europejskiej?

2. Jaka jest struktura Unii Europejskiej?
3. Co oznacza osobowość prawna w płaszczyźnie międzynarodowej?
4. Jak Pan/Pani rozumie zasadę pomocniczości?
5. W jaki sposób dzielą się kompetencje Unii Europejskiej?

Tekst 19. System instytucjonalny Unii Europejskiej

Unia Europejska w swojej działalności opiera się przede wszystkim na instytucjach Wspólnot Europejskich. Instytucje Wspólnot to przede wszystkim:

- Parlament Europejski;
- Rada Unii Europejskiej;
- Komisja Europejska;
- Trybunał Sprawiedliwości;
- Trybunał Obrachunkowy.

Przez traktaty wspólnotowe zostały utworzone również inne instytucje, a zwłaszcza Komitet Ekonomiczno-Społeczny oraz Komitet Regionów. Instytucje Wspólnot wykonują swoje uprawnienia zgodnie z warunkami i celami określonymi w traktatach wspólnotowych.

Jedynie nieliczne instytucje Unii nie opierają swej działalności na traktatach założycielskich Wspólnot. Dotyczy to w pierwszym rzędzie Rady Europejskiej (jest to organ niezależny od Rady Unii Europejskiej) oraz niektórych komitetów istniejących w ramach Rady Europejskiej – Komitetu Politycznego, Komitetu Organizacyjnego i Komitetu Wojskowego, a także Biura Policji Europejskiej (Europolu) i Sztabu Generalnego europejskich sił zbrojnych. Instytucje te więc powinny być traktowane bardziej jako instytucje unijne niż wspólnotowe.

W systemie instytucjonalnym Unii Europejskiej tradycyjnie wyróżnia się kilka grup tych instytucji:

1) najważniejszą rolę odgrywają instytucje (organy) główne, do których zalicza się: Radę Europejską, Parlament Europejski, Radę Unii Europejskiej, Komisję Europejską, Trybunał Sprawiedliwości i Trybunał Obrachunkowy;

2) drugą grupę stanowią instytucje (organy) pomocnicze (doradcze), wśród których wymienia się zwłaszcza Komitet Ekonomiczno-Społeczny i Komitet Regionów – pełniące funkcje doradcze wobec Rady Unii Europejskiej i Komisji Europejskiej;

3) na trzecią grupę składają się instytucje wyspecjalizowane, takie jak: Rzecznik Praw Obywatelskich (ombudsman), Europejski Bank Centralny czy Europejski Bank Inwestycyjny.

Tylko instytucje główne mogą wydawać wiążące decyzje, w tym niektóre z nich mogą stanowić akty prawne. Instytucje pomocnicze mają z reguły ograniczony zakres działania, który sprowadza się do pełnienia funkcji o charakterze doradczym. Instytucje wyspecjalizowane wykonują zadania o wąskospecjalistycznym charakterze.

W systemie instytucjonalnym Unii głównym organem „władzy prawodawczej” jest Rada Unii Europejskiej, pomimo że składa się ona z przedstawicieli rządów państw członkowskich, a więc narodowych władz wykonawczych. „Władzą prawodawczą” dysponuje również w szerokim zakresie Komisja Europejska, organ o charakterze głównie wykonawczo-zarządzającym, która posiada przy tym monopol na inicjatywę prawodawczą aktów uchwalanych przez Radę Unii Europejskiej. Parlament Europejski uczestniczy w stanowieniu prawa Unii, a jego rola w sferze prawodawstwa stopniowo, ale nieustannie rośnie. Pełni on natomiast funkcje kreacyjne i kontrolne. Trybunał Sprawiedliwości jest niezawisłą władzą sądowniczą, ale dzieli on władzę sądowniczą z sądami (trybunałami) państw członkowskich. Trybunał Sprawiedliwości czuwa natomiast nad równowagą instytucjonalną we Wspólnotach, utrzymując coś w rodzaju systemu *checks and balances* (równowagi i hamowania).

Rada Europejska

Rada Europejska stanowi ośrodek decyzji politycznych i politycznej podbudowy struktury wspólnotowej i unijnej. Chociaż nie jest ona organem prawodawczym, to jednak podejmowane

przez nią rozstrzygnięcia niewątpliwie mają istotne znaczenie dla całego procesu integracji europejskiej. Właśnie dlatego uznaje się ją często za najważniejszy decyzyjny organ Unii Europejskiej.

Każde państwo członkowskie reprezentowane jest w Radzie Europejskiej przez dwóch przedstawicieli – szefa państwa lub rządu oraz ministra spraw zagranicznych. W skład Rady wchodzi również Przewodniczący Komisji Europejskiej i jeden z jej członków. Rada Europejska liczy więc obecnie 56 członków. Zbiera się na posiedzeniach co najmniej dwa razy w roku. Podejmuje decyzje jednogłośnie, w drodze kompromisu i konsensusu.

Kompetencje Rady Europejskiej nie są ściśle określone. Główne z nich pozwalają Radzie na podejmowanie rozstrzygnięć określających strategiczne cele rozwoju Unii, którym to rozstrzygnięciom inne główne organy wspólnotowe nadają odpowiednie ramy prawne i wcielają je w życie. Rada jest najważniejszą w sprawach polityki zagranicznej i bezpieczeństwa Unii Europejskiej, właśnie ona odgrywa szczególnie istotną rolę w zakresie koordynacji działań pomiędzy wszystkimi trzema filarami Unii Europejskiej.

Parlament Europejski

Od 1979 roku Parlament Europejski wyłaniany jest w drodze powszechnych wyborów przeprowadzanych w państwach członkowskich, co spowodowało, że stał się on reprezentacją wyborców europejskich. Można uznać, że od 1979 roku Parlament Europejski posiada „mandat demokratyczny”.

W skład Parlamentu Europejskiego wchodzi od czerwca 2004 roku 732 deputowanych, wybieranych na 5 lat przez wyborców w państwach członkowskich. Chociaż wybory są przeprowadzane w poszczególnych państwach według przepisów wyborczych uchwalonych przez te państwa, to zawsze są one powszechne, bezpośrednie, równe i tajne.

Parlament Europejski spełnia następujące, zasadnicze funkcje:

- 1) prawodawczą – Parlament uczestniczy w procesie stanowienia prawa w ramach Unii Europejskiej. Parlament Europejski wspólnie z Radą, Rada i Komisja uchwalają rozporządzenia i dyrektywy, podejmują decyzje, wydają zalecenia i opinie;
- 2) budżetową – chodzi tutaj o wpływ Parlamentu na kształt budżetu uchwalonego przez Radę Unii Europejskiej oraz o sprawowaną przez Parlament kontrolę wykonywania budżetu przez Komisję Europejską i na tej podstawie o udzielanie Komisji absolutorium;
- 3) kreacyjną (powoływania innych organów) – wyraża się ona w udziale Parlamentu w powoływaniu Komisji Europejskiej oraz Trybunału Obrachunkowego, a także w samodzielnym powoływaniu Rzecznika Praw Obywatelskich (ombusmana);
- 4) kontrolną - Parlament sprawuje kontrolę przede wszystkim nad Komisją Europejską, korzystając z takich instrumentów kontroli, jak pisemne i ustne zapytania oraz rozpatrywanie corocznych sprawozdań Komisji z jej działalności. Skutkiem kontroli może być wyrażenie przez Parlament wobec całej Komisji wotum nieufności.

Parlament Europejski pracuje w trybie sesyjnym. Z reguły Parlament podejmuje uchwały bezwzględną większością głosów przy kworum wynoszącym conajmniej 1/3 deputowanych. Organem pomocniczym w pracach Parlamentu są stałe lub powoływane czasowo ogólne lub specjalne komisje.

Wyrazy, zwroty i wyrażenia do tekstu

Zgodnie z warunkami	Згідно з умовами
Instytucje wyspecjalizowane	Спеціалізовані інституції
Wydawać wiążące decyzje	Видавати зобов'язуючі рішення
Rządy państw członkowskich	Уряди союзних держав
Dysponować władzą prawodawczą	Розпоряджатися законодавчою владою
Stopniowo	Поступово
Czuwać nad równowagą	Турбуватися про інституціональну рівновагу

instytucjonalną	Незалежна судова влада
Niezawisła władza sądownicza	Рішення/розв'язання, що приймаються
Podjęmowane rozstrzygnięcia	Орган, що приймає рішення
Decyzyjny organ	Голова Європейської Комісії
Przewodniczący Komisji Europejskiej	Депутат
Deputowany	Видавати доручення і заключення
Wydawać zalecenia i opinie	Форма/вигляд бюджету
Kształt budżetu	Видача абсолюторію (акт-підтвердження про виконання бюджету)
Udzielanie absolutorium	
Powoływanie organów	Формування органів
Zapytania	Запити
Rozpatrywanie sprawozdań	Розгляд звітів
Wotum nieufności	Вотум недовіри

Pytania do tekstu:

1. Proszę wymienić instytucje Wspólnot Europejskich.
2. Jakie Pan/Pani zna instytucje doradcze oraz instytucje wyspecjalizowane Unii Europejskiej?
3. Jakie organy UE mają władzę prawodawczą?
4. Na czym polega funkcja Trybunału Sprawiedliwości?
5. Jaka jest struktura Rady Europejskiej?
6. Jakie kompetencje posiada Rada Europejska?
7. Jaka jest struktura Parlamentu Europejskiego?
8. Na czym polega budżetowa funkcja Parlamentu Europejskiego?
9. Na czym polega kontrolna funkcja Parlamentu Europejskiego?
10. W jakim trybie pracuje Parlament Europejski?

Tekst 20. Rada Unii Europejskiej

Rada Unii Europejskiej jest jedną z najważniejszych instytucji Unii, stanowi zasadnicze ogniwo instytucjonalne w całym procesie podejmowania decyzji w ramach Unii. Rada jest w unijnym systemie instytucjonalnym głównym organem decyzyjnym. Podstawowe zadania Rady to zabezpieczenie koordynacji ogólnych polityk gospodarczych państw członkowskich i podejmowanie decyzji (w tym także stanowienie aktów prawnych). Od czasu wejścia w życie TUE Rada Unii Europejskiej jest także organem decyzyjnym w odniesieniu do drugiego i trzeciego filaru Unii Europejskiej (*o filarach patrz niżej*).

Właściwie w praktyce musimy rozróżniać tzw. Radę ds. ogólnych, złożoną z ministrów spraw zagranicznych, rady, w skład których wchodzi ministrowie kierujący innymi resortami (np. rolnictwa, finansów, przemysłu) – tzw. rady tematyczne, Radę EKOFIN (ministrów gospodarki i finansów), Radę JUMBO (ministrów wielu resortów) oraz Rady w składzie szefów państw i rządów.

Zasadnicze funkcje Rady to:

- **prawodawcza** – w zakresie stanowienia prawa wspólnotowego i unijnego zasadniczym organem prawodawczym jest właśnie Rada. Jednak aktualnie Rada w zakresie wielu spraw dzieli kompetencje prawotwórcze z Parlamentem Europejskim, a zakres działań podejmowanych przez Radę w sferze stanowienia prawa zależy w dużej mierze od inicjatywy Komisji Europejskiej;

- **ustalenie polityki Wspólnot** – w ramach realizacji tej funkcji Rada zawiera umowy z państwami lub organizacjami międzynarodowymi, uchwała budżet Wspólnot;

- **kreacyjna** – Rada mianuje członków Trybunału Obrachunkowego po wyrażeniu opinii przez Parlament Europejski oraz powołuje członków organów pomocniczych – Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów;

- **koordynacyjna** – chodzi o koordynację ogólnej polityki gospodarczej państw członkowskich.

Rada Unii Europejskiej zbiera się na posiedzenia w razie potrzeby (przeciętnie 1-2 razy w tygodniu). Rada Unii Europejskiej wspierana jest w swych pracach przez różnorodne komitety i grupy robocze, spośród których najważniejsze znaczenie ma Komitet Stałych Przedstawicieli (COREPER), działający najczęściej w składzie I (zastępcy szefów misji dyplomatycznych albo specjaliści w danej dziedzinie) lub w składzie II (szefowie tych misji).

Komisja Europejska

Komisja Europejska odgrywa bardzo istotną rolę w systemie instytucjonalnym Unii Europejskiej jako organ zarówno wykonawczy, jak i kierowniczy. Ona jest inicjatorem polityki unijnej i reprezentantem interesów Wspólnot w stosunkach wewnętrznych, zwłaszcza z Radą Unii Europejskiej, oraz w stosunkach zewnętrznych – z państwami trzecimi i z organizacjami międzynarodowymi. Od 1 stycznia 2007 roku nowo powołana Komisja liczyła 27 komisarzy, po jednym z każdego państwa członkowskiego.

Komisja jest powoływana w dosyć złożonej procedurze, na którą składają się trzy zasadnicze etapy. W pierwszym rządy państw członkowskich desygnują za wspólną zgodą osobę, która będzie mianowana Przewodniczącym Komisji, jednak po uprzednim uzyskaniu zgody Parlamentu Europejskiego na tę kandydaturę. W drugim etapie rządy państw członkowskich po uzyskaniu opinii kandydata na przewodniczącego desygnują pozostałe osoby, które chcą mianować członkami Komisji. Tak ustalony skład Komisji podlega procedurze zatwierdzenia przez Parlament Europejski. Po uzyskaniu akceptacji Parlamentu Europejskiego ma jeszcze miejsce formalne powołanie Komisji w pełnym składzie przez Radę Unii Europejskiej większością kwalifikowaną. Kadencja komisarzy wynosi 5 lat.

Komisarze z chwilą nominacji stają się niezależni od swoich państw (inaczej niż członkowie Rady Unii Europejskiej). Prawo Unijne żąda od nich, żeby zawsze działali w interesach Wspólnot i Unii. Nie mogą w swej działalności kierować się żadnymi instrukcjami czy wytycznymi jakiegokolwiek podmiotu.

Komisja Europejska pełni następujące, zasadnicze funkcje:

- **prawodawczą** – funkcja ta realizowana jest przez Komisję w dwu postaciach – samoistnie i niesamoistnie. Po pierwsze, ma ona prawo wydawania każdego z rodzajów aktów prawnych przewidzianych przez traktaty założycielskie, tj. rozporządzeń, dyrektyw i decyzji, a także zaleceń i opinii. Po drugie, Komisja współuczestniczy w działalności prawodawczej Rady (i Parlamentu). Posiada ona zasadniczo wyłączność w uruchamianiu procesu prawodawczego w Radzie Unii Europejskiej, ponieważ jest jedyną instytucją, której przysługuje prawo inicjatywy prawodawczej (dotyczy to jedynie pierwszego filaru Unii);

- **kontrolną** – przedmiotem jest przestrzeganie i stosowanie prawa unijnego przez instytucje Unii Europejskiej, przez państwa członkowskie oraz osoby fizyczne i prawne;

- **wykonawczo-rozporządzającą** – Komisji przysługują kompetencje do wykonywania aktów prawa unijnego, uchwalanych przez Radę. Komisja zarządza finansami Unii i odpowiada za realizację budżetu. W ramach kompetencji wykonawczych Komisja sprawuje nadzór nad implementacją (wdrażaniem) w państwach członkowskich poszczególnych polityk Unii Europejskiej, a także wykonuje kompetencje związane ze stosunkami zagranicznymi Unii.

Trybunał Sprawiedliwości

Trybunał Sprawiedliwości jest oprócz Parlamentu Europejskiego najstarszą działającą instytucją Wspólnot Europejskich. Głównym zadaniem Trybunału Sprawiedliwości jest zapewnienie przestrzegania prawa wspólnotowego poprzez wykładnię i jednolite stosowanie postanowień traktatowych oraz wydawanych na ich podstawie innych aktów prawnych. Jednak

kompetencje Trybunału są w zasadzie ograniczone do pierwszego filaru Unii, czyli odnoszą się do funkcjonowania Wspólnot Europejskich oraz unii gospodarczej i walutowej. Trybunał nie ma natomiast uprawnień do wypowiedzania się w sprawach drugiego i trzeciego filaru.

W skład Trybunału Sprawiedliwości wchodzi jeden sędzia z każdego państwa członkowskiego, powoływany – na mocy zgodnej woli rządów państw członkowskich – na 6 lat. Sędziowie są niezawisli i niezależni od rządów państw członkowskich, jak i od innych instytucji wspólnotowych. Ich niezależność wzmacnia posiadany immunitet. Działalność Trybunału wspierana jest przez 8 rzeczników generalnych (zwanymi też czasem adwokatami generalnymi), powoływanych przez państwa członkowskie Unii Europejskiej. Zadaniem rzecznika generalnego jest przekładanie publicznie, w sposób bezstronny i niezależny, umotywowanych wniosków w rozpatrywanych sprawach.

Trybunał Sprawiedliwości pełni następujące funkcje:

1) **orzecznictw**, która realizowana jest w czterech postaciach:

- a) orzekania głównie w sprawach o niewypełnienie przez państwa członkowskie postanowień traktatowych;
- b) kontroli legalności stanowionych przez Radę i Komisję aktów prawnych o charakterze wiążącym dla adresatów;
- c) rozpatrywania skarg na beczynność instytucji wspólnotowej;
- d) wydawania na wniosek sądów krajowych państw członkowskich tzw. orzeczeń wstępnych w przedmiocie wykładni traktatów założycielskich i ważności działania organów Wspólnot;

2) **odwoławcz** – Trybunał Sprawiedliwości wykonuje ją wobec orzeczeń Sądu Pierwszej Instancji, dla którego Trybunał jest sądem apelacyjnym (rewizyjnym) lub kasacyjnym.

1 listopada 1989 roku zainicjował swoją działalność Sąd Pierwszej Instancji, organ formalnie niezależny od Trybunału Sprawiedliwości, ale działający „przy” Trybunale i pozostający pod jego nadzorem. Sądowi temu przekazano jurysdykcję w ograniczonym i ściśle określonym zakresie spraw.

Trybunał Obrachunkowy

Trybunał Obrachunkowy (nazywany czasem Trybunałem Rewidentów Księgowych, Trybunałem Kontroli Budżetowej lub Trybunałem Biegłych Księgowych) zajmuje się kontrolą finansową działalności Wspólnot. Polega ona przede wszystkim na kontroli rachunków. Przepisy poruczają Trybunałowi badanie zgodności z prawem i prawidłowości wszystkich dochodów i wydatków Wspólnot, a także analizowanie, czy wspólnymi finansami zarządzano rozsądnie. Trybunał nie wydaje orzeczeń sądowych oraz dyscyplinarnych.

W skład Trybunału Obrachunkowego wchodzi jeden obywatel z każdego państwa członkowskiego. Członków Trybunału mianuje Rada Unii Europejskiej - na propozycję państwa członkowskiego i po zasięgnięciu opinii Parlamentu Europejskiego.

Funkcja Trybunału Obrachunkowego polega na kontroli generalnej finansów Wspólnot, tzn. ich dochodów i wydatków. Z przeprowadzanych kontroli Trybunał Obrachunkowy sporządza raz w roku sprawozdanie.

Unia Europejska, jako organizacyjny wyraz integracji europejskiej, wspiera się na trzech „**filarach**” (zwanymi czasem „kolumnami”). Pierwszy filar obejmuje sprawy gospodarcze i handlowe. Nowym komponentem pierwszego filaru stała się Unia Gospodarcza i Walutowa jako element uzupełniający integrację w ramach Wspólnoty Europejskiej. W obrębie pierwszego filaru Traktat o Unii Europejskiej stworzył podstawy normatywne dla pogłębienia integracji gospodarczej, wprowadził pojęcie obywatelstwa Unii Europejskiej, dokonał zmian instytucjonalnych i procedur decyzyjnych, wzmacniając zwłaszcza pozycję Parlamentu Europejskiego. Drugi filar dotyczył formowania wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa i zawierał wytyczne celów, struktury i zasad proceduralnych, dotyczących tych polityk państw Unii. Trzeci filar stanowiły zintegrowane postanowienia, odnoszące się do wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych.

Tekst 21. Prawo konstytucyjne

Prawo konstytucyjne jest zespołem norm mających za przedmiot regulacji ustroj państwa, zawartych w konstytucji i w aktach normatywnych „wykonawczych” wobec niej. Normy konstytucyjnoprawne określają:

- podmiot władzy najwyższej (suwerennej, zwierzchniej w państwie (do kogo należy władza w państwie, jaki charakter ma państwo);
- podstawy ustroju społeczno-gospodarczego państwa (formy własności i gospodarowania, ochrona własności);
- formy realizacji zwierzchnictwa narodu (forma państwa, demokracja przedstawicielska i bezpośrednia);
- status prawny jednostki (człowieka i obywatela) w państwie;
- system organów władzy publicznej (tryb tworzenia organów władzy publicznej, ich funkcjonowanie);
- system źródeł prawa w państwie.

Źródła prawa konstytucyjnego dzielą się na źródła prawa pisanego (Konstytucja, ustawy oraz uchwały normatywne obu izb parlamentu, ratyfikowane umowy międzynarodowe oraz rozporządzenia) oraz źródła prawa niepisanego (zwyczajowe prawo konstytucyjne, zwyczaje konstytucyjne).

Konstytucja – to ustawa zasadnicza państwa. Najczęściej konstytucję uchwała parlament, rządziej konstytuanta, a więc parlament powołany specjalnie – i w zasadzie – w celu uchwalenia Konstytucji. Jeszcze rządziej Konstytucja zostaje uchwalona w drodze referendum, a więc w głosowaniu powszechnym. Moc wiążąca Konstytucji jest wyższa niż moc prawna ustaw zwykłych. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej została uchwalona przez Zgromadzenie Narodowe (połączony Sejm i Senat) 2 kwietnia 1997 roku.

Do najważniejszych konstytucyjnych zasad ustroju politycznego RP można zaliczyć:

- suwerenności narodu (władza zwierzchnia należy do narodu, stąd – wymóg szerokiego, różnorodnego i ciągłego charakteru wpływu obywateli na władzę państwową);
- demokratycznego państwa prawnego (prawo „stoi” ponad państwem, tzn. państwo jest rządzone przez prawo);
- urzeczywistniania „demokracji mieszanej” (łączenia rządów przedstawicielskich z formami demokracji bezpośredniej). Istotą rządów przedstawicielskich jest podejmowanie decyzji w imieniu suwerena przez organ przedstawicielski pochodzący z wyborów (Sejm i Senat). Spośród form demokracji bezpośredniej polskie prawo konstytucyjne reguluje następujące instytucje: referendum – ogólnokrajowe i lokalne; obywatelską inicjatywę ustawodawczą (czyli prawo grupy co najmniej 100 tysięcy obywateli zgłoszenia do Sejmu projektu ustawy);
- zasada podziału władzy i równowagi władz (ustroj RP opiera się na podziale i równowadze władzy ustawodawczej (sprawuje Sejm i Senat), wykonawczej (Prezydent oraz Rada Ministrów) i władzy sądowniczej (sądy i trybunały).

Do najważniejszych zasad ustroju społeczno-gospodarczego państwa można uznać zasady następujące:

- społeczeństwa obywatelskiego (chodzi o pluralizm – tzn. akceptację ustrojodawcy dla zjawiska wielopartyjności, swobody zrzeszania się obywateli w partie polityczne, samorząd, pluralizm środków masowego komunikowania oraz pluralizm wyznaniowy);
- społecznej gospodarki rynkowej (chodzi o wolność działalności gospodarczej, własność prywatną, solidarność, dialog i współpracę partnerów społecznych).

Do konstytucyjnych zasad przewodnich statusu jednostki należą zasada godności, zasada wolności oraz równości. Wolności i prawa polityczne jednostki to: wolność zgromadzeń, wolność zrzeszania się, prawo dostępu do służby publicznej oraz prawo do uzyskiwania informacji o działalności organów władzy publicznej, prawo udziału w referendach i czynne prawo wyborcze, prawo kandydowania w wyborach, prawo inicjatywy ustawodawczej, prawo składania petycji, wniosków i skarg do organów władzy publicznej.

Podstawowe obowiązki jednostki to:

- obowiązek (obywatelski) wierności RP i troski o dobro wspólne;
- obowiązek przestrzegania prawa RP;
- obowiązek ponoszenia ciężarów i świadczeń publicznych, w tym – podatków;
- obowiązek (obywatelski) obrony Ojczyzny; jego konsekwencją jest obowiązek służby wojskowej;
- obowiązek dbałości o stan środowiska i ponoszenia odpowiedzialności za spowodowanie jego pogorszenia.

Pytania do tekstu:

1. Jakie są źródła prawa konstytucyjnego?
2. Na czym polega zasada suwerenności narodu?
3. Jak można zdefiniować konstytuante?
4. Jakie znasz formy demokracji bezpośredniej?
5. Proszę wymienić wolności i prawa polityczne człowieka i obywatela.

Wyrazy, zwroty i wyrażenia:

Zwierzchnictwo narodu	верховенство народу
Tryb	порядок, спосіб
Moc prawna źródeł	законна сила
Umowy międzynarodowe	міжнародні договори
Parlament powołany specjalnie	спеціально скликаний парламент
Głosowanie powszechne	загальне голосування
Urzeczywistnianie demokracji mieszanej	реалізація змішаної демократії
Zrzeszanie się obywateli	об'єднання громадян
Samorząd	самоврядування
Pluralizm wyznaniowy	плюралізм віросповідання
Pozyskiwanie i rozpowszechnianie informacji	отримання і розповсюдження інформації
Czynne prawo wyborcze	активне виборче право
Składanie wniosków	подання заяв
Troska o dobro wspólne	турбота про спільні блага
Świadczenia publiczne	громадські платежі

Tekst 23. Prawo spółek

Na gruncie prawa polskiego możemy wyróżnić następujące rodzaje spółek: spółkę cywilną (uregulowaną przepisami kodeksu cywilnego) oraz spółki: jawną, komandytową, z ograniczoną odpowiedzialnością, akcyjną (uregulowaną przepisami kodeksu handlowego). Spośród wymienionych osobowość prawną mają spółka z ograniczoną odpowiedzialnością oraz spółka akcyjna.

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością może być utworzona w celach gospodarczych przez jedną lub więcej osób. Powstają one na podstawie umowy (aktu założycielskiego w przypadku spółki jednoosobowej) w formie aktu notarialnego. Umowa określa firmę (nazwę) spółki, przedmiot działalności, wysokość kapitału zakładowego, liczbę i wysokość udziałów poszczególnych wspólników. Do powstania spółki konieczne jest ponadto wniesienie kapitału zakładowego w wysokości co najmniej 4 tysiące złotych. Wspólnik może pokryć swój udział w spółce także wkładem niepieniężnym (jest to tzw. aport). Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością podlega rejestracji w rejestrze handlowym; z tą chwilą nabywa osobowość prawną. Konsekwencją przyznania spółce osobowości prawnej jest możliwość nabywania przez nią praw i zaciągania zobowiązań. Może zatem mieć swój majątek, którym odpowiada za zobowiązania. Wspólnicy nie

odpowiadają osobiście za zobowiązania spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, mają natomiast prawo do zysku w stosunku odpowiednim do wielkości udziałów.

Władze spółki stanowią: zarząd, rada nadzorcza lub komisja rewizyjna (obowiązkowe tylko w spółkach o kapitale powyżej 25 tys. złotych) oraz zgromadzenie wspólników. Zarząd reprezentuje spółkę. Jego członkowie są upoważnieni do dokonywania czynności cywilnoprawnych w imieniu spółki.

W zakresie uczestnictwa spółki w obrocie cywilnoprawnym istotne są także niektóre kompetencje zgromadzenia wspólników; m. inn. uchwały wspólników wymaga zbycie i wydzierżawienie przedsiębiorstwa, a także nabycie i zbycie nieruchomości. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością może ulec likwidacji na podstawie uchwały wspólników, na skutek ogłoszenia upadłości, a także na mocy wyroku sądowego. Rozwiązanie spółki następuje po przeprowadzeniu likwidacji na zasadach określonych w kodeksie handlowym.

Spółka akcyjna powstaje na podstawie statutu, który określa firmę spółki, przedmiot działalności, wysokość kapitału akcyjnego i sposób jego zebrania, nominalną wartość akcji i ich liczbę, organizację władz spółki. Statut powinien być sporządzony w formie aktu notarialnego. Osoby podpisujące statut są założycielami spółki; założycieli powinno być przynajmniej trzech. Kapitał akcyjny, w wysokości co najmniej 100 tys. zł., może być pokryty gotówką lub wkładami niepieniężnymi. Kapitał ten dzieli się na akcje o równej wartości nominalnej. Spółka akcyjna podlega rejestracji w rejestrze handlowym; przez zarejestrowanie nabywa osobowość prawną.

Spółka akcyjna – jako osoba prawna – jest podmiotem praw i obowiązków majątkowych, zdolnym do samodzielnej odpowiedzialności za zaciągnięte zobowiązania. Za zobowiązania te akcjonariusze nie odpowiadają osobiście, mają natomiast prawo do udziału w zysku, proporcjonalnie do liczby posiadanych akcji.

Władze spółki akcyjnej stanowią: zarząd, rada nadzorcza lub komisja rewizyjna oraz walne zgromadzenie akcjonariuszy. W stosunkach cywilnoprawnych spółka jest reprezentowana przez zarząd. W braku odmiennego postanowienia statutu oświadczenia woli w imieniu spółki są składane łącznie przez dwóch członków zarządu lub jednego członka zarządu i prokurenta. Zbycie i wydzierżawienie przedsiębiorstwa oraz zbycie i nabycie niektórych nieruchomości wymagają uchwały walnego zgromadzenia oraz w przypadku ogłoszenia jej upadłości. Rozwiązanie następuje po przeprowadzeniu likwidacji.

Pytania do tekstu:

1. Jakie są rodzaje spółek?
2. Co jest konieczne do powstania spółki z ograniczoną odpowiedzialnością?
3. Kiedy spółka z ograniczoną odpowiedzialnością nabywa osobowość prawną?
4. Proszę wyliczyć władze spółki z ograniczoną odpowiedzialnością.
5. W jaki sposób rozwiązuje się spółka z ograniczoną odpowiedzialnością?
6. Na podstawie czego powstaje spółka akcyjna?
7. Kiedy spółka akcyjna nabywa osobowość prawną?
8. Kiedy następuje rozwiązanie spółki akcyjnej?

Wyrazy, zwroty i wyrażenia:

1. spółka cywilna	цивільне (просте) товариство
2. spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	товариство з обмеженою відповідальністю
3. spółka akcyjna	акціонерне товариство
4. osobowość prawna	статус юридичної особи
5. akt założycielski	акт про заснування
6. wysokość kapitału zakładowego	розмір початкового капіталу
7. wysokość udziałów poszczególnych wspólników	розмір внесків (паїв) окремих учасників
8. konsekwencja przyznania spółce osobowości prawnej	наслідок надання товариству статусу юридичної особи
9. zaciągnięcie zobowiązań	взяття зобов'язань

10. majątek	майно
11. zarząd	правління
12. rada nadzorcza	наглядова рада
13. zgromadzenie wspólników	збори учасників
14. dokonywanie czynności cywilnoprawnych	виконання цивільно-правових дій
15. zbycie	збут (продаж)
16. wydzierżawienie	здавання в оренду
17. ulec likwidacji	ліквідуватися
18. upadłość	банкрутство
19. rozwiązanie spółki	припинення діяльності товариства
20. sporządzony	складений, споряджений, оснащений
21. założyciel	засновник
22. prokurent	уповноважений представник товариства (але не приймає господарчих рішень, лише займається усіма судовими та pozasudowymi діями, пов'язаними з веденням підприємства, на основі прокури – доручення)

Tekst 24. Kodeks spółek handlowych

Ustawa z 15 września 2000 r.

Przepisy wspólne

Art. 1. § 1. Ustawa reguluje tworzenie, organizację, funkcjonowanie, rozwiązywanie, łączenie, podział i przekształcanie spółek handlowych.

§ 2. Spółkami handlowymi są: spółka jawna, spółka partnerska, spółka komandytowa, spółka komandytowo-akcyjna, spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i spółka akcyjna.

Art. 2. W sprawach określonych w art. 1 § 1 nie uregulowanych w ustawie stosuje się przepisy kodeksu cywilnego. Jeżeli wymaga tego właściwość (natura) stosunku prawnego spółki handlowej, przepisy kodeksu cywilnego stosuje się odpowiednio.

Art. 3. Przez umowę spółki handlowej wspólnicy albo akcjonariusze zobowiązują się dążyć do osiągnięcia wspólnego celu przez wniesienie wkładów oraz, jeżeli umowa albo statut spółki tak stanowi, przez współdziałanie w inny określony sposób.

Art. 4. § 1. Użyte w ustawie określenia oznaczają:

- 1) spółka osobowa - spółkę jawną, spółkę partnerską, spółkę komandytową i spółkę komandytowo-akcyjną,
- 2) spółka kapitałowa - spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością i spółkę akcyjną,
- 3) spółka jednoosobowa - spółkę kapitałową, której wszystkie udziały albo akcje należą do jednego wspólnika albo akcjonariusza,
- 4) spółka dominująca - spółkę handlową w przypadku, gdy:
  - a) dysponuje bezpośrednio lub pośrednio większością głosów na zgromadzeniu wspólników albo na walnym zgromadzeniu także jako zastawnik albo użytkownik bądź w zarządzie innej spółki kapitałowej (spółki zależnej), także na podstawie porozumień z innymi osobami, lub
  - b) jest uprawniona do powoływania lub odwoływania większości członków zarządu innej spółki kapitałowej (spółki zależnej) albo spółdzielni (spółdzielni zależnej), także na podstawie porozumień z innymi osobami, lub
  - c) jest uprawniona do powoływania lub odwoływania większości członków rady nadzorczej innej spółki kapitałowej (spółki zależnej) albo spółdzielni (spółdzielni zależnej), także na podstawie porozumień z innymi osobami, lub
  - d) więcej niż połowa członków zarządu spółki kapitałowej jest jednocześnie członkami zarządu spółki zależnej albo spółdzielni zależnej, lub

e) dysponuje bezpośrednio lub pośrednio większością głosów w spółce osobowej zależnej albo na walnym zgromadzeniu spółdzielni zależnej, także na podstawie porozumień z innymi osobami, lub
f) wywiera decydujący wpływ na działalność spółki kapitałowej zależnej albo spółdzielni zależnej, w szczególności na podstawie umów określonych w art. 7,

5) spółka powiązana - spółkę kapitałową, w której inna spółka handlowa albo spółdzielnia dysponuje bezpośrednio lub pośrednio co najmniej 20 proc. głosów na zgromadzeniu wspólników albo na walnym zgromadzeniu, także jako zastawnik lub użytkownik albo na podstawie porozumień z innymi osobami, lub która posiada bezpośrednio co najmniej 20 proc. udziałów albo akcji w innej spółce kapitałowej,

6) spółka publiczna - spółkę w rozumieniu przepisów o publicznym obrocie papierami wartościowymi,

7) instytucja finansowa - bank, fundusz inwestycyjny, towarzystwo funduszy inwestycyjnych lub powierniczych, narodowy fundusz inwestycyjny, zakład ubezpieczeń, fundusz powierniczy, towarzystwo emerytalne, fundusz emerytalny lub dom maklerski, mający siedzibę w Rzeczypospolitej Polskiej albo w państwie należącym do Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD),

8) rejestr - rejestr przedsiębiorców,

9) głosy - głosy "za", "przeciw" lub "wstrzymujące się" oddane podczas głosowania w sposób zgodny z ustawą, umową albo statutem spółki,

10) bezwzględna większość głosów - więcej niż połowę głosów oddanych,

11) sprawozdanie finansowe - sprawozdania finansowe w rozumieniu przepisów o rachunkowości.

§ 2. Ilekroć w ustawie mowa jest o "umowie spółki", należy przez to rozumieć także akt założycielski sporządzony przez jedynego wspólnika albo akcjonariusza spółki kapitałowej.

Art. 5. § 1. Dokumenty i informacje o spółce kapitałowej oraz spółce komandytowo-akcyjnej wymagają ogłoszenia lub złożenia dokumentu lub informacji do sądu rejestrowego, z uwzględnieniem przepisów o Krajowym Rejestrze Sądowym.

§ 2. Ogłoszeniu podlegają również informacje o osiągnięciu lub utracie przez spółkę handlową pozycji dominującej w spółce akcyjnej. Statut może przewidywać, że zamiast ogłoszenia wystarczy zawiadomić wszystkich akcjonariuszy listami poleconymi.

§ 3. Wymagane przez prawo ogłoszenia pochodzące od spółki są publikowane w Monitorze Sądowym i Gospodarczym, chyba że ustawa stanowi inaczej. Umowa spółki albo statut może nałożyć obowiązek ogłoszenia również w inny sposób.

§ 4. Złożenie przez spółkę wniosku o ogłoszenie w Monitorze Sądowym i Gospodarczym o zdarzeniu podlegającym obowiązkowi publikacji zgodnie z § 2 powinno być dokonane w terminie dwóch tygodni od zajścia zdarzenia, chyba że ustawa stanowi inaczej.

Art. 6. § 1. Spółka dominująca ma obowiązek zawiadomić spółkę kapitałową zależną o powstaniu stosunku dominacji w terminie dwóch tygodni od dnia powstania tego stosunku, pod rygorem zawieszenia wykonywania prawa głosu z akcji albo udziałów spółki dominującej reprezentujących więcej niż 33 proc. kapitału zakładowego spółki zależnej.

§ 2. Nabycie lub wykonywanie praw z akcji albo udziałów przez spółkę albo spółdzielnię zależną uważa się za nabycie albo wykonywanie praw przez spółkę dominującą.

§ 3. Uchwała zgromadzenia wspólników albo walnego zgromadzenia powzięta z naruszeniem § 1 jest nieważna, chyba że spełnia wymogi kworum oraz większości głosów bez uwzględnienia głosów nieważnych.

§ 4. Akcjonariusz, wspólnik, członek zarządu albo rady nadzorczej spółki kapitałowej może żądać, aby spółka handlowa, która jest wspólnikiem albo akcjonariuszem w tej spółce, udzieliła

informacji, czy pozostaje ona w stosunku dominacji lub zależności wobec określonej spółki handlowej albo spółdzielni będącej wspólnikiem albo akcjonariuszem w tej samej spółce kapitałowej. Uprawniony może żądać również ujawnienia liczby akcji lub głosów albo liczby udziałów lub głosów, jakie spółka handlowa posiada w spółce kapitałowej, o której mowa w zdaniu pierwszym, w tym także jako zastawnik, użytkownik lub na podstawie porozumień z innymi osobami. Żądanie udzielenia informacji oraz odpowiedzi powinny być złożone na piśmie.

§ 5. Odpowiedzi na pytania określone w § 4 należy udzielić uprawnionemu oraz właściwej spółce kapitałowej w terminie dziesięciu dni od dnia otrzymania żądania. Do dnia udzielenia odpowiedzi zobowiązana spółka handlowa nie może wykonywać praw z akcji albo udziałów w spółce kapitałowej, o której mowa w § 4 zdanie pierwsze, chyba że udzieliła odpowiedzi w terminie.

§ 6. Przepisy § 1, 2, 4 i 5 stosuje się odpowiednio w razie ustania stosunku zależności. Obowiązki określone w tych przepisach spoczywają na spółce, która przestała być spółką dominującą.

§ 7. Przepisy § 1-6 nie naruszają przepisów odrębnych ustaw dotyczących obowiązku zawiadomienia o nabyciu akcji, udziałów lub o uzyskaniu pozycji dominującej w spółce handlowej albo spółdzielni. W razie zbiegu przepisów, które nie mogą być stosowane łącznie, stosuje się przepisy tej ustawy, która przewiduje surowsze obowiązki lub sankcje.

Art. 7. § 1. W przypadku zawarcia między spółką dominującą a spółką zależną umowy przewidującej zarządzanie spółką zależną lub przekazywanie zysku przez taką spółkę, złożeniu do akt rejestrowych spółki zależnej podlega wyciąg z umowy zawierający postanowienia, które określają zakres odpowiedzialności spółki dominującej za szkodę wyrządzoną spółce zależnej z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania umowy oraz zakres odpowiedzialności spółki dominującej za zobowiązania spółki zależnej wobec jej wierzycieli.

§ 2. Ujawnieniu podlega także okoliczność, że umowa nie reguluje lub wyłącza odpowiedzialność spółki dominującej, o której mowa w § 1.

§ 3. Zgłoszenia do sądu rejestrowego okoliczności wymagających ujawnienia zgodnie z § 1 i § 2 dokonuje zarząd spółki dominującej lub spółki zależnej albo wspólnik prowadzący sprawy spółki dominującej lub spółki zależnej. Niezgłoszenie okoliczności wymagających ujawnienia w terminie trzech tygodni od dnia zawarcia umowy powoduje nieważność postanowień ograniczających lub wyłączających odpowiedzialność spółki dominującej wobec spółki zależnej lub jej wierzycieli.

Wyrazy, zwroty i wyrażenia do tekstu

Przepisy ogólne	загальні норми
Rozwiązywanie	припинення діяльності
Łączenie	об'єднання
Przekształcenie	перетворення
Spółka:	товариство
- Jawna	відкрите
- Partnerska	партнерське
- komandytowa	командитне
- komandytowo-akcyjna	командитно-акціонерне
- z ograniczoną odpowiedzialnością	з обмеженою відповідальністю
- akcyjna	акціонерне
dążyć do...	прямувати до....
Dysponować	розпоряджатися
walne zgromadzenie	загальні збори
zastawnik	заставник
użytkownik	споживач, користувач
rada nadzorcza	наглядова рада
wywierać decydujący wpływ	здійснювати вирішальний вплив
spółka powiązana	об'єднане товариство

fundusz powierniczy
 fundusz emerytalny
 bezwzględna większość
 sprawozdanie finansowe
 akt założycielski
 z uwzględnieniem
 zajście zdarzenia
 powstanie stosunku dominacji
 zawieszenie
 udziały
 nieważny
 ujawnienie liczby akcji
 ustanie stosunku zależności
 odrębny
 zarządzanie
 przekazywanie
 wyciąg
 szkoda wyrządzona spółce
 wierzyciel
 wyłączać odpowiedzialność

довірчий фонд
 пенсійний фонд
 абсолютна більшість
 фінансовий звіт
 акт про заснування
 з урахуванням
 початок події
 виникнення відносин домінування
 відстрочка
 частки, паї
 недійсний
 представлення кількості акцій
 припинення відносин залежності
 окремий
 управління
 передача
 витяг
 збиток, нанесений товариству
 кредитор, позикодавець
 виключати відповідальність

Pytania do tekstu

1. Jakie są rodzaje spółek handlowych?
2. W jakich przypadkach spółka handlowa staje się spółką dominującą?
3. Co należy do instytucji finansowych

CZEŚĆ GRAMATYCZNA

Czasownik „być” w czasie teraźniejszym / дієслово “бути” в теперішньому часі

Czasownik *być* odmienia się według takiego wzoru:

ja	<i>jest – em</i>	my	<i>jest - eśmy</i>
ty	<i>jest – eś</i>	wy	<i>jest - eście</i>
on, ona, ono	<i>jest</i>	one, oni	<i>s - a</i>

W języku polskim w zdaniach często opuszczamy zaimki osobowe oprócz 3 osoby.

Jestem uczniem → Я є учень.

Ćwiczenie 1.

Przepisać zdania i przetłumaczyć na język ukraiński.

Jesteśmy w sądzie. Jesteście na rozprawie. Oni są w sklepie. Jestem w kancelarii. Obrońca jest na spotkaniu z oskarżonym. Jesteś świadkiem w tej sprawie.

Ćwiczenie 2.

W miejsce kropek wstaw odpowiednią formę czasownika „być” w czasie teraźniejszym.

1. (Ja) ... w Warszawie.
2. Gdzie ty ... zameldowany?
3. Kto to... ?
4. Co to ... ?
5. (My) ... w Polsce.
6. Z kim wy tutaj ...?
7. Oni ... w domu.
8. One ... tutaj.
9. Co ... na stole?
10. Na stole ...książka.
11. Kto ... w domu?
12. My ... w urzędzie gminnym.
13. Czy ty ... w Warszawie?
14. Tak, ja ... w Warszawie.
15. Kto ... w bibliotece?
16. Studenci ... w bibliotece.
17. Tutaj ... notariusz.
18. Ilu studentów ... w grupie?
19. Kto ... w banku?
20. Anna i Maria ... w pokoju.
21. Czy wy ... we Lwowie?
22. Czy Janek z Adamem ... w teatrze?
23. Co ... na biurku?
24. Na biurku ... czasopismo.

Ćwiczenie 3.

Uzupełnić według wzoru.

Ja jestem w pokoju, a on jest w kuchni.

Ty jesteś na rozprawie, a ona ...

On jest w muzeum, a my ...

Ona jest na ulicy, a on ...

My jesteśmy w kancelarii, a wy ...

Czasownik „mieć” w czasie teraźniejszym / дієслово “мати” в теперішньому часі

ja	m-am	my	m-amy
ty	m-asz	wy	m-acie
on, ona, ono	m-a	one, oni	m-ają

Ćwiczenie 1.

W miejsce kropek wstaw odpowiednią formę czasownika „mieć” w czasie teraźniejszym.

1. Ja ... wykształcenie wyższe.
2. Wy ... roszczenie.
3. Oni... pozew sądowy.
4. Prawnicy ... wszystkie ustawy.
5. Obrońca ... doświadczenie.
6. Sędziowie .... zeznania świadków.
7. Ty ... rekompensatę.
8. My ... konto bankowe.
9. Pani prokurator ... te dokumenty.
10. Ja.... twój adres.

Koniugacje czasowników/diєvidmini diєsliv (vidminjowan'nia diєsliv u teperišnjomu časi)

Koniugacja	Osoba	Końcówki	Odmiana w czasie teraźniejszym		
I liczba pojedyncza ----- liczba mnoga	1. ja	- ě	pišę	mogę	piję
	2. ty	- esz	pišesz	możesz	pijesz
	3. on, ona, ono	- e	piše	może	pije
	1. my	- emy	pišemy	możemy	pijemy
	2. wy	- ecie	pišecie	możecie	pijecie
	3. one, oni	- a	pišą	mogą	piją

II liczba pojedyncza ----- liczba mnoga	1. ja	- ę	robię	chodzę	leżę
	2. ty	- isz (-ysz)	robisz	chodzisz	leżysz
liczba mnoga	3. on, ona, ono	- i (-y)	robi	chodzi	leży
	1. my	- imy(-ymy)	robimy	chodzimy	leżymy
	2. wy	- icie (-yacie)	robicie	chodzicie	leżycie
	3. one, oni	- ą	robią	chodzą	leżą
III liczba pojedyncza ----- liczba mnoga	4. ja	- am	czytam	pomagam	słucham
	5. ty	- asz	czytasz	pomogasz	słuchasz
liczba mnoga	6. on, ona, ono	- a	czyta	pomaga	słucha
	3. my	- amy	czytamy	pomagamy	słuchamy
	4. wy	- acie	czytacie	pomagacie	słuchacie
	3. one, oni	- ają	czytają	pomagają	słuchają
IV liczba pojedyncza ----- liczba mnoga	7. ja	- em	umiem	rozumiem	
	8. ty	- esz	umiesz	rozumiesz	
liczba mnoga	9. on, ona, ono	- e	umie	rozumie	
	5. my	- emy	umiemy	rozumiemy	
	6. wy	- ecie	umiecie	rozumiecie	
	3. one, oni	- eją	umieją	rozumieją	

Uwaga! Czasowniki „wiedzieć” i „znać” w języku ukraińskim mają znaczenie „знати”.

A jednak w języku polskim trzeba znać reguły ich użycia:

- czasownik „wiedzieć” używamy z pytaniami *o kim? o czym?* Na przykład: **Wiem o zadaniu na dzisiaj. Wiemy, że jutro pójdziemy do muzeum. Czy wiecie, gdzie jest ten uczeń?**
- czasownik „znać” używamy z pytaniami *kogo?, co?* Na przykład:
Znam twojego brata. Czy znasz język polski?

Ćwiczenie 1.

Proszę postawić czasowniki w odpowiedniej formie czasu teraźniejszego.

1. (Wyjeżdżać – ja) jutro.
2. Ona (objasniać) trudną ustawę.
3. Jan i Piotr (rozmawiać).
4. Komu (pomagać – ty).
5. Pani profesor (rozmawiać) ze studentami.

Ćwiczenie 2.

Proszę dopisać odpowiednie końcówki czasu teraźniejszego:

1. Często (my) czyt... gazetę.
2. Czy (wy) m... jutro czas?
3. Oni mieszk... w Warszawie.
4. Wieczorem zawsze (my) ogląd... telewizję.
5. Jak Pan się nazyw...?
6. (Ja) pamięt..., co on mówił.
7. (Ja) nie podob...się temu człowiekowi.
8. Zawsze (my) pomag...dziecku.
9. (My) powtarz...nowe słowo.
10. On przeszkadz...pani pracować.
11. (Ja) bardzo pana przeprasz...
12. Państwo pyt..., gdzie jest bank?
13. Oni rozmawi...po polsku.
14. Zawsze (ja) wrac... do domu o piątej.
15. Oni zarabi... dużo pieniędzy.

Ćwiczenie 3.

Proszę dopisać odpowiednie końcówki czasowników w czasie teraźniejszym:

1. Oni często je... mięso.
2. My je... teraz śniadanie.
3. Czy ty wi..., co to jest?
4. Ja nie wi..., gdzie to jest.
5. Czy pan nie j... sera?
6. One nie rozumi...po polsku.
7. Ty nie umi... tańczyć?
8. Wy nie umi...tego przetłumaczyć?
9. One nie umi...mówić po angielsku.
10. One nie rozumi..., co ja mówię.
11. Dzieci (nie rozumieć) wszystkich problemów dorosłych.
12. Olek (wiedzieć), że jego siostra już przyjechała.
13. Ja (znać) wiersz na pamięć.
14. My (umieć) tańczyć.
15. Może ktoś (wiedzieć), która jest godzina.
16. Jak ty (śmieć) tak mnie obrażać?

Ćwiczenie 4.

Dobrać odpowiednie formy czasowników wiedzieć i znać.

My... o tych słownikach. (Wy)... tę reklamę. On ...o tym czasopiśmie. Tadek... o tym wydarzeniu. Uczniowie ... ten wiersz. Co ... na ten temat? Wy nic nie ... o nowej studentce? Każdy chciałby... swoją przyszłość.

Ćwiczenie 5.

Proszę dopisać odpowiednie końcówki czasu teraźniejszego czasowników II koniugacji.

W niedziele (ja) zawsze dzwoni... do koleżanki. Czy (ty) lub... słuchać muzyki? (Ja) śpi... zawsze osiem godzin. Może (ty) zrob... kolację? (ja) często chodz... do parku. On mus... jutro tu przyjść. Ile (wy) płaci... za obiad? (Ja) nie widz... tablicy. (Wy) siedz... na kanapie. Czy (ty) leż... już w łóżku? Płaszcz wis... w przedpokoju. Czy ty słysz... muzykę? Czy pan tłumacz... to zdanie na angielski? Czy (wy) uczy... się polskiego? (My) licz ..., ile tu jest książek.

Ćwiczenie 6.

Zamień 1 osobę liczby pojedynczej czasu teraźniejszego na 2 osobę liczby pojedynczej i 3 osobę liczby mnogiej.

Wzór: Dzwonię do Warszawy. –

Dzwonisz do Warszawy. Dzwonią do Warszawy.

1. Śpię po południu. 2. Łowię ryby. 3. Gubię parasolki. 4. Trafiam do celu.
5. Słyszę hałas. 6. Wierzę w przeznaczenie. 7. Krzyczę z bólu. 8. Miażdżę owoce.
10. Marzę o wiosnie. 10. Proszę o głos. 11. Płacę za bilet. 12. Koszę trawę. 13. Jeżdżę autobusem.
14. Czyszczę buty. 15. Chodzę na dyskotekę.

Ćwiczenie 7.

Proszę dopisać odpowiednie końcówki czasu teraźniejszego:

Jan chc... pójść do kina. Ona czuj... się dzisiaj źle. (My) daj... ci książkę. Oni dyskutuj... o polityce. (Ja) dziękuj... panu za bilet. Czy (wy) interesuj... się filmem? Dokąd (wy) idzi...? Jan jedzi... do matki. Sukienka dużo kosztuj... (My) kupuj... mleko w sklepie. Czy (ty) moż... dać długopis? Codziennie (ja) pij... mleko. On pisz... list. (My) pracuj... w biurze. Robotnik reperuj... maszynę. Oni studiuje... na uniwersytecie. Wy żyj... długo.

Liczebniki główne (кількісні числівники)

1 –jeden	11 – jedenaście	20 – dwadzieścia	100 – sto
2 - dwa	12 – dwanaście	30 – trzydzieści	200 – dwieście
3 - trzy	13 – trzynaście	40 – czterdzieści	300 – trzysta
4 - cztery	14 – czternaście	50 – pięćdziesiąt	400 – czterysta
5 - pięć	15 – piętnaście	60 – sześćdziesiąt	500 – pięćset
6 – sześć	16 – szesnaście	70 – siedemdziesiąt	600 – sześćset
7 - siedem	17 – siedemnaście	80 – osiemdziesiąt	700 – siedemset
8 - osiem	18 – osiemnaście	90 – dziewięćdziesiąt	800 – osiemset
9 - dziewięć	19 – dziewiętnaście		900 - dziewięćset
10 - dziesięć			1000 - tysiąc
			1000000 - milion

Liczebniki porządkowe (порядкові числівники)

1 - pierwszy	11 - jedenasty	20 - dwudziesty
2 - drugi	12 - dwunasty	30 - trzydziesty
3 - trzeci	13 - trzynasty	40 - czterdziesty
4 - czwarty	14 - czternasty	50 - pięćdziesiąty
5 - piąty	15 - piętnasty	60 - sześćdziesiąty
6 - szósty	16 - szesnasty	70 - siedemdziesiąty
7 - siódmy	17 - siedemnasty	80 - osiemdziesiąty
8 - ósmy	18 - osiemnasty	90 - dziewięćdziesiąty
9 - dziewiąty	19 - dziewiętnasty	100 - setny
10 - dziesiąty		

Czas przeszły czasowników / Минувлий час дієслів

Схема утворення:

czytać + l (dla osób odнини та нечоловічоособової форми множини) + закінчення
 + l (dla чоловічоособової форми множини) + закінчення

Czasownik *czytać* w czasie przeszłym

Liczba pojedyncza

Rodzaj męski	Rodzaj żeński	Rodzaj nijaki
Ja czytał - em	Ja czytała - am	Ja -
Ty czytał - eś	Ty czytała - aś	Ty -
On czytał	Ona czytała - a	Ono czytał - o

Liczba mnoga

Forma męskoosobowa	Forma niemęskoosobowa
My czytał - iśmy	My czytała - yśmy
Wy czytała - iście	Wy czytała - yście
Oni czytała - i	One czytała - y

Ćwiczenie 1. Proszę zmienić formy czasownika:

1. Po pewnym czasie **panowie wrócili**.

(panie).....

(ja-mężczyzna)...

(ty-kobieta)...

2. Dlaczego **oni spóźnili się**?

(ty-mężczyzna)

(ty-kobieta)

(państwo)

3. **Nie mogłam** zrozumieć takich wyjaśnień.

(my-mężczyźni)

(państwo)

(my-kobiety)

4. **Spóźniliśmy się** na rozprawę.

(ty-kobieta)

(panowie)

(państwo)

5. **Zdecydowaliśmy się** założyć spółkę.

(państwo)

(my-kobiety)

(ja-mężczyzna)

6. **Zatrzymaliśmy** jakiś samochód.

(panie)

- (ja-mężczyzna)
 (ty-kobieta)
 7. Prokurator **zdążył** postawić zarzut .
 (państwo)
 (ja-mężczyzna)
 (panie)
 8. **Denerwowałem się**, że nie zdam egzaminu.
 (ty-kobieta)
 (panie)
 9. **Złapałam** taksówkę i dzięki temu **nie spóźniłam się** na samolot.
 (ja-mężczyzna)
 (my-mężczyźni)
 (my-kobiety)

Ćwiczenie 2. Proszę postawić czasowniki podane w nawiasach w odpowiedniej formie czasu przeszłego.

- Wy/chłopcy/ (pytać)....., gdzie jest bank.
- Oni (przyjeżdżać).....do Warszawy.
- Czy wy /dziewczyny/(czytać)..... ustawę ?
- Oni (pomagać).....mi tłumaczyć tekst.
- On (przeszkadzać) .....pani pracować.
- Czasem ja/chłopiec/ (zapraszać).....znajomych do siebie.
- Oni zawsze (powtarzać).....to samo.
- My /dziewczyny/(opowiadać).....o swoim kraju.
- Czy wy /chłopcy/ (znać).....język polski?
- Ty /dziewczyna/ (wracać)..... z pracy późno.

Czas przeszły niektórych czasowników

1) Якщо інфінітив дієслова закінчується на –eć, то голосний «e» зберігається тільки у формах множини чоловічоособової форми, наприклад:

Widzieć – **forma męskoosobowa**

my widzieliśmy
wy widzieliście
oni widzieli .

У всіх інших формах «e» змінюється на «a»:

Rodzaj męski	Rodzaj żeński	Rodzaj nijaki	Forma niemęskoosobowa	forma męskoosobowa
Ja widział-em	Ja widział-am	-	My widział-yśmy	my widzieliśmy
Ty widział-eś	Ty widział-aś	-	Wy widział-yście	wy widzieliście
On widział	Ona widział-a	Ono widział-o	One widział-y	oni widzieli

Аналогічно: *słyszeć, chcieć, wiedzieć, umieć, rozumieć* та інші.

2) Якщо інфінітив дієслова закінчується на –ać, то голосний «a» зберігається тільки у формі чоловічого роду однини, наприклад:

Zamknąć – **rodzaj męski**

Ja zamknął - em
Ty zamknął- eś
On zamknął

У всіх інших формах «a» змінюється на «e»:

Rodzaj męski	Rodzaj żeński	Rodzaj nijaki	Forma	forma

			niemęskoosobowa	męskoosobowa
Ja <i>zamknął-em</i>	Ja zamknęł-am	-	My zamknęł-yśmy	my zamknęł-iśmy
Ty <i>zamknął-eś</i>	Ty zamknęł-aś	-	Wy zamknęł-yście	wy zamknęł-iście
On <i>zamknął</i>	Ona zamknęł-a	Ono zamknęł-o	One zamknęł-y	oni zamknęł-i

Аналогічно: zmarznąć, kwiitnąć, chudnąć, płynąć *ta inui*.

3) Інфінітиви *wieźć, pleść, nieść* утворюють форми минулого часу від основ *wioz-*, *plot-*, *nios* (для всіх осіб, крім множини чоловічоособової форми), наприклад:

Ja wiozł-am

Ty plotł-eś ...

При цьому в особі *on* відбувається чергування: *o//ó*:

On wiozł, niósł, plótl.

У формах множини чоловічоособової форми минулий час утворюються від основ *wieź-*, *nieś-*, *plet-* –:

my wieźl-iśmy

Wy wieźl-iście

Oni wieźl-i

Ćwiczenie 1. Proszę postawić czasowniki podane w nawiasach w odpowiedniej formie czasu przeszłego.

1. Siostra (chcieć) _____ zadzwonić do ciebie.
2. Ten chłopiec (zrozumieć) _____ wszystko.
3. My (dziewczyny) (szepnąć) _____ ci to słowo.
4. Kierowca (wieźć) _____ syna do przychodni.
5. Wy (chłopcy) (przynieść) _____ kwiaty.
6. Ja (chłopiec) (widzieć) _____ twoją babcię.
7. Nasza wykładowczyni nas (zrozumieć) _____.
8. Ktoś głośno (stuknąć) _____.
9. Ty (dziewczyna) (wiedzieć) _____, ile to kosztuje.
10. Wy (dziewczyny) (usłyszeć) _____ jakiś dźwięk.
11. Ona (przynieść) _____ jakieś książki.
12. Ty (chłopiec) (nie chcieć) _____ mnie słuchać.
13. Wy (dziewczyny) (umieć) _____ czytać po polsku.
14. Ja (chłopiec) (nie śmieć) _____ jego obrazić.
15. Ty (chłopiec) (zamknąć) _____ drzwi.

Ćwiczenie 2. Proszę postawić czasowniki podane w nawiasach w odpowiedniej formie czasu przeszłego.

1. Ta dziewczyna (zapłynąć) _____ daleko.
2. Ja (dziewczyna) (nie odpowiedzieć) _____ na to pytanie.
3. Po co ty (chłopiec) (szarpnąć) _____ tego chłopca?
4. Moje koleżanki (chcieć) _____ zostać aktorkami.
5. Ewa (przynieść) _____ moje zeszyty.
6. Wy (dziewczyny) (obejrzeć) _____ ten film wczoraj.
7. My (dziewczyny) (mieć) _____ problemy.
8. Ja (chłopiec) (siedzieć) _____ na krześle.
9. Ona (powziąć) _____ wreszcie rozsądną decyzję i (wziąć się) _____ do pracy.
10. My (chłopcy) już (rozpocząć) _____ budowę nowego gmachu.
11. Po kolacji wy (dziewczyny) (zacząć) _____ tańczyć.
12. Ja (dziewczyna) (powiedzieć) _____ o tym zbyt późno.
13. Ja (dziewczyna) (zacząć) _____ pisać referat.
14. My (chłopcy) głośno (swisnąć) _____.
15. Wy (dziewczyny) (zdjąć) _____ płaszcz.

Умовний спосіб дієслів/ Tworzenie trybu warunkowego

Tryb warunkowy tworzy się od formy 3 os. l. p. i l. mn., specyficznych końcówek osobowych w połączeniu z partykułą –by: bym, byś, by, byśmy, byście, by.

Schemat: Forma czasu przeszłego na –ł (-ła) + by+ końcówka osobowa

Liczba pojedyncza

rodzaj męski	rodzaj żeński	rodzaj nijaki
ja czytał-bym	ja czytała-bym	
ty czytał-byś	ty czytała-byś	
on czytał-by	ona czytała-by	ono czytało-by

Liczba mnoga

forma męskoosobowa

my czytali-byśmy
wy czytali-byście
oni czytali-by

forma niemęskoosobowa

my czytały-byśmy
wy czytały-byście
one czytały-by

Ćwiczenie 1.

Podane w nawiasach czasowniki proszę napisać w odpowiedniej formie trybu warunkowego.

Wzór: *Gdybyś znał angielski, (ty – rozumieć) rozumiałbyś, o czym mówią.*

Gdybym miała więcej czasu,

1. (my – grać) ... z sąsiadami w karty.
2. (wy – nauczyć) ... mnie grać w tenisa.
3. Moje koleżanki (zazdrościć)... mi tego.
4. Dyrektor (kazać)... mi tłumaczyć ten referat.
5. (ty – cieszyć się) ... najbardziej.

Gdyby lekarze nie zastrajkowali,

1. (oni – złamać) ... przysięgę Hipokratesa.
2. (my – stracić) ... do nich zaufanie.
3. (ty – nie zrobić) ... badań.
4. Mój brat (nie skończyć) ... stażu w terminie.
5. Wy (nie móc) ... chorować.

Gdyby było cieplej,

1. (my – zdjąć) ... kurtki.
2. (ja – wypić) ... zimną pepsi.
3. (wy – umyć) ... samochód.
4. (ona – wyprać) ... ręczniki.
5. (ty – wykąpać się) w rzece.

Наказовий спосіб дієслів/Tryb rozkazujący czasowników

Tryb rozkazujący tworzy się od tematu czasu teraźniejszego: *mów, rób, pisz*.

Czasowniki I i II koniugacji tworzą tryb rozkazujący od tematu 2 os. liczby pojedynczej, na przykład:

Niesi – esz → nies

Czasowniki III i IV koniugacji tworzą tryb rozkazujący od tematu 3 os. liczby mnogiej, na przykład:

Czytaj – ą → czytaj

3 osoba liczby pojedynczej i liczby mnogiej tworzy tryb rozkazujący opisowo za pomocą partykuły *niech, niechaj* i 3 osoby czasu teraźniejszego (dla czasowników niedokonanych) i przyszłego prostego (od czasowników dokonanych), na przykład:

Czytać (ojciec) → niech ojciec czyta

Liczba pojedyncza

osoba	<i>pisać</i>	<i>mówić</i>
ty	pisz	mów
on,ona, ono	niech pisze	niech mówi

Liczba mnoga

osoba	<i>pisać</i>	<i>mówić</i>
my	piszmy	mówmy
wy	piszcie	mówcie
oni,one	niech piszą	niech mówią

Uwaga ! Forma trybu rozkazującego od czasownika *być* – **bądź** (2 os.l.p.)

Ćwiczenie 1.

Proszę użyć liczby mnogiej trybu rozkazującego:

1. Chodź ze mną.
2. Idź z nim.
3. Niech ona na mnie czeka.
4. Nie nalewaj mi kawy.
5. Oddaj mi list.
6. Przyjdź do mnie jutro.
7. Nie śpiesz się, jeszcze mamy dużo czasu.
8. Śpij, jutro wstaniemy wcześniej.
9. Nie spóźnij się na pociąg.

Ćwiczenie 2.

Podane zdania proszę przekształcić używając form trybu rozkazującego.

Przykład: Możesz mi zrobić herbatę? – Zrób mi herbatę.

1. Możesz przyjść punktualnie?
2. Możesz skończyć projekt?
3. Możecie śpiewać w chórze?
4. Możesz kupić gazetę?
5. Możecie uczyć się dobrze?
6. Możecie pilnować swojego psa?
7. Możesz zanieść Krystynie książkę?
1. Możecie uważać?
2. Możesz mi powiedzieć, ile to kosztuje?
3. Możesz być dla niej miły?

Ćwiczenie 3.

Proszę podać następujące rozkazy w grzeczniejszej formie:

1. Siadaj i pisz ten list.
2. Czytaj głośno to, co napisałeś.
3. Wychodź na ulicę.
4. Chodź tu natychmiast.
5. Idź po chleb.
6. Kładź się spać.
7. Mów, z czym przyszedłeś.
8. Nie zgub tego zegarka.
9. Nie zjedz przypadkiem tych lodów, bo to dla Ani.
10. Nie zachoruj przypadkiem.

Утворюються від основи особи *one/oni* в теперішньому часі недоконаних дієслів шляхом додавання суфікса **-ąc**:

iść – *oni idą* – *idąc*;

grać – *oni grają* – *grając*;

umieć – *oni umieją* – *umiejąc*;

nieść – *oni niosą* – *niosąc*.

Przykłady:

Idąc do domu spotkałem Annę. (Kiedy ja szedłem do domu, ja spotkałem Annę).

NIE! *Idąc do domu zaczął padać deszcz.* (Ja szedłem, deszcz zaczął padać).

Czekając na gościa wszyscy oglądali telewizję.

Uwaga! Imiesłów przysłówkowy współczesny od czasownika **być** – **będąc**.

Ćwiczenie 1. Proszę przekształcić zdania:

Wzór: Kiedy Jerzy się kąpie, zawsze śpiewa arię.

Kąpiąc się Jerzy zawsze śpiewa arię.

1. Kiedy Ewa słucha tej melodii, wspomina ostatnie wakacje w Rzymie.
2. Byłam dzisiaj w bibliotece i zamówiłam też książki dla ciebie.
3. Jeśli nie ćwiczysz regularnie, nie masz szans zakwalifikować się do konkursu.
4. Kiedy będziecie szli do sklepu, kupcie mi po drodze gazetę.
5. Wczoraj wieczorem Hanna spacerowała po plaży i znalazła złoty łańcuszek.
6. Piszę i słucham muzyki.
7. Kiedy Józef się żenił, nie miał jeszcze 21 lat.
8. Kiedy zdecydowałeś się na tę pracę, powinienieś być zapytać o możliwość podwyżki.
9. Jeśli chcą zdać egzamin, muszą porządnie się przygotować.
10. Jeśli niem masz 18 lat, nie możesz iść na ten film.
11. Kiedy jeździliśmy do Radomia, zawsze spotykaliśmy kogoś znajomego w pociągu.
12. Kiedy oglądacie te zdjęcia, przypominacie o naszej wycieczce.
13. Kiedy będziesz w Warszawie, wstąp do mojej cioci.
14. Kiedy proponujesz mnie wspólną kolację, wybierz porządną restaurację.
15. Romek robił głupie miny i starał się ich rozśmieszyć.

Ćwiczenie 2. Tam, gdzie jest to możliwe, proszę dokonać przekształcenia:

Wzór: *Spieszył się i zapomniał zgasić światło.* – *Tak.*

Spiesząc się zapomniał zgasić światło.

1. Kiedy opalaliśmy się, nagle zaczęła się burza.
2. Chciał jej sprawić przyjemność i zamówił bilety na ten koncert.
3. Jeśli oni potrzebują pieniędzy, ja pożyczę im.
4. Kiedy oglądają mecz, zawsze jedzą orzeszki.
5. Pies podskakiwał i czekał radośnie.
6. Kiedy mieszkali u nas, nie mogliśmy się przyzwyczać do ich obyczajów.
7. Kiedy poczuła silny ból serca, mąż wezwał pogotowie.
8. Kiedy wyjmowała listy ze skrzynki, usłyszała za plecami czyjeś kroki.
9. Kiedy pisał do niej list, nie wiedział, że już wyszła za mąż.
10. Jeśli się nie pośpieszycie, ucieknijcie nam ostatni pociąg.

Negacja podwójna i wielokrotna

Wystąpienie w zdaniu wyrazu przeczącego nikt, nic, nigdy nie zwalnia z obowiązku użycia przeczenia nie. Powstają wtedy podwójne, a jeśli wyrazów przeczących jest więcej, wielokrotne negacje. Na przykład:

*On **nigdy nie** je ciastek.*

*On **nigdy nic nie** wie.*

***Nikt** mnie **nigdzie** nie zaprosił.*

Odmiana zaimków **nikt** i **nic** jest taka sama jak **kto** i **co**.

M.	kto	nikt	co	nic
D.	kogo	nikogo	czego	niczego
C.	komu	nikomu	czemu	niczemu
B.	kogo	nikogo	co	nic
N.	kim	(z) nikim	czym	niczym
Msc.	(o) kim	(o) nikim	(o) czym	(o) niczym

Inne wyrazy przeczące: **nigdy** – odpowiada na pytanie **kiedy?**

nigdzie

gdzie?

znikąd

skąd?

Żaden, żadna, żadne – to zaprzeczenia od **każdy, każda, każde**. One wymagają dodania rzeczownika, np. **żaden aktor, żadne dziewczyny**.

Przykłady:

Nikommu nic nie powiedział o swoich kłopotach.

Żadnemu koledze nie oddał pieniędzy.

Znikąd nie mam wiadomości.

Nigdzie nie spotkaliśmy żadnych śladów.

Nikt nie lubi takiego traktowania.

Ćwiczenie 1. Proszę odpowiedzieć na pytania przecząco:

Przykład: Co tam widzisz? – Nic nie widzę.

1. Gdzie byliście?
2. Kiedy oddasz mu tę płytę?
3. Co teraz czytasz?
4. Czy każdy może się spóźnić?
5. Kto ci o tym powiedział?
6. Pokazałeś już wszystkim swój dyplom?
7. Kto ci o tym powiedział?
8. Czego państwu brakuje?
9. Czy wszyscy zrozumieli to pytanie?
10. Z kim on rozmawia?
11. Kiedy jeszcze ich spotkali?
12. Gdzie widzieliście ten słownik?
13. U kogo byłaś?
14. Czy każdy musi zjeść ten deser?
15. Z czym masz problemy?

Ćwiczenie 2. Poniższe zdania proszę przekształcić według wzoru:

Przykład: Żaden ptak nie ma swego gniazda. - Każdy ptak ma swoje gniazdo.

1. Żadna dziewczyna nie lubi takiej muzyki.
2. Rodzice nie spełniali żadnego jego życzenia.
3. Żadne dziecko nie lubi oglądać telewizji.
4. Nie znajdziecie tej informacji w żadnej encyklopedii.
5. Żaden mężczyzna nie lubi pochwał.
6. Nie interesuje mnie żaden sport.
7. Żaden nauczyciel nie zna swoich uczniów.
8. Żadne okno nie jest otwarte.
9. Nie sprzedam tego za wszelką cenę.
10. Nie podoba mi się żadna kobieta.
11. żadne ćwiczenie nie jest łatwe.
12. Żaden aktor mi nie imponuje.
13. żadna pielęgniarka nie jest odpowiedzialna.
14. Żaden kot nie lubi mleka.
15. Ona nie lubi żadnych kwiatów.

Ćwiczenie 3. Poniższe zdania proszę przekształcić na zdania przeczące:

Przykład: Zawsze o czymś zapominam. – Nigdy o niczym nie zapominam.

1. Jemu zawsze wszystko smakuje.
2. Wszędzie kogoś widać.
3. Im się wszędzie wszystko podoba.
4. Ktoś go zawsze o coś pytał.
5. Tu każdy gdzieś się spieszy.
6. Wszędzie spotykamy kogoś znajomego.
7. Każdy student zawsze jest zadowolony ze stołówki.
8. Ktoś mi kiedyś o czymś mówił.
9. Tam zawsze ktoś jest.
10. Każdy zawsze go widział z psem.
11. On zawsze wszystko wie.
12. Zawsze się wszystkiemu dziwią.
13. To się zawsze komuś podobało.
14. Mówił to zawsze każdej dziewczynie.
15. Wszyscy wszędzie widzieli coś ciekawego.

Tablice gramatyczne

Odmiana rzeczowników rodzaju męskiego

Відміна іменників чоловічого роду

Liczba pojedyncza					
Spółgłoska twarda Niesobowe		Osobowe	Spółgłoska twarda k,g,ch Niesobowe		
Nieżywotne	żywotne		Nieżywotne	żywotne	osobowe
M. zaryt	M. pies	M. prokurator	M. wniosek	M. ptak	M. prawnik
D. zaryt – u	D. ps – a	D. prokurator –a	D. wniosk-u	D. ptak-a	D. prawnik-a
C. zaryt – owi	C. ps – u	C. prokurator-owi	C.wniosk-owi	C.ptak-owi	C. prawnik-owi
B. zaryt	B. ps – a	B. prokurator-a	B. wniosek	B.ptak-a	B. prawnik-a
N. zaryt – em	N. ps – em	N. prokurator-em	N. wnioski-em	N.ptaki-em	N.prawniki-em
Msc o zaryt-cie	Msc. o ps – ie	Msc. o prokuratorz-e	Msc. o Wniosku	Msc. o ptaku	Msc. o prawniku
Liczba mnoga					
M. zaryt-y	M. ps-y	M. prokuratorz-y	M. wniosk-i	M. ptak-i	M. prawnic - y
D. zaryt – ów	D. ps – ami	D. prokurator-ów	D. wniosk-ów	D. ptak-ów	D. prawnik-ów
C. zaryt – om	C. ps –om	C. prokurator-om	C.wniosk-om	C. ptak-om	C. prawnik-om
B. zaryt – y	B. ps – y	B. prokurator-ów	B. wniosk-i	B. ptak-i	B. prawnic-y
N. zaryt – ami	N. ps – ami	N. prokurator-ami	N. wniosk-ami	N.ptak-ami	N.prawniki-ami
Msc o zaryt-tach	Msc. o ps – ach	Msc. o prokuratorach	Msc. o wnioskach	Msc. o ptak-ach	Msc. o prawnik-ach

Uwaga! W **l.p.** Biernik żywotnych (w tym osobowe) = dopełniaczu

Biernik nieżywotnych = mianownik

l.mn. Biernik osobowych (mężczyźni) = dopełniaczu

Biernik niesobowych = mianownik

Uwaga! Wymiany:

- t : ć : akt – o akcie
- r : rz: doktor – o doktorze
- k : c: prawnik – prawnicy
- g : dz: filolog – filolodzy
- d: dź: sąd – o sądzie
- ś : śl: poseł -o pośle

Forma męskoosobowa rzeczowników /чоловічоособова форма іменників - множина

Іменники – назви осіб чоловічої статі у множині можуть мати 4 види закінчень:

- y;
- e;
- i;
- owie.

I. Закінчення –у мають іменники:

1) які в однині закінчуються на суфікси - **ik**; -**yk**; **ak**. При цьому **k/c!!!**

Kierownik - *kierownicy*;

Elektryk – *elektrycy*;

Żebrak – *żebracy*;

2) які в однині закінчуються на **-ca** і **-ec**:

Przedsiębiorca – *przedsiębiorcy*;

Obrońca – obrońcy;

Dozorca – dozorczy;

Chłopiec – chłopcy;

Krawiec – krawcy;

3) які в однині закінчуються на – **or i –er**. При цьому r//rz !!!

Partner – partnerzy;

Fryzjer – fryzjerzy;

Prokurator – prokuratorzy;

4) які в однині закінчуються на – **g**. При цьому g //dz:

Biolog – biologzy;

Dramaturg – dramaturdzy.

II. Закінчення –e мають іменники:

1) які в однині закінчуються на м'які приголосні (**l, ć, ń**):

nauczyciel – nauczyciele;

gość – goście;

przechodzień – przechodnie.

2) які в однині закінчуються на стверділі /шиплячо-свистячі (**cz, sz, ź, rz**):

stróż – stróże;

listonosz – listonosze;

tłumacz – tłumacze;

pisarz – pisarze.

III. Закінчення –i мають іменники:

1) які в однині закінчуються на тверді приголосні (крім **k, c, r, g**). При цьому відбувається або пом'якшення, або чергування приголосних:

dziekan – dziekani;

chłop – chłopci;

biskup – biskupi;

t//[ć]!

st//[ś]!

d//[dź]

klient – klienci

artysta – artyści

sąsiad- sąsiedzi

pacjent – pacjenci

kontrabandysta – kontrabandyści

inwalida – inwalidzi

IV. Закінчення –owie мають іменники:

1. Деякі іменники-назви родинних зв'язків:

Ojciec – ojcowie;

Syn – synowie;

Mąż – mężowie;

Dziadek – dziadkowie.

ALE: *brat – bracia;*

wnuk – wnuki;

siostrzeniec – siostrzeńcy.

2. Деякі назви професій та соціальних ролей:

Inżynier- inżynierowie;

Kapitan – kapitanowie;

Szef – szefowie.

3. Деякі іменники, що в однині закінчуються на – a:

Wojewoda – wojewodowie;

Sędzia- sędziowie.

ĆWICZENIA

W następujących zdaniach proszę zamienić liczbę pojedynczą na liczbę mnogą:

1. Student przyjechał na praktykę. _____
2. Rozmawiał z nami Francuz. _____
3. Mężczyzna stał koło okna. _____
4. Na lotnisku pracuje pilot. _____
5. Na rogu ulicy stoi policjant. _____
6. Poeta pisze interesujące wiersze. _____
7. Architekt otrzymał nagrodę na międzynarodowym konkursie. _____
8. Sąsiad jest bardzo sympatyczny. _____
9. Przyjechał specjalista od budowy maszyn. _____
10. Student zdał egzamin. _____
11. Polityk dyskutuje o polityce. _____
12. Robotnik reperuje maszynę. _____ -
13. Tłumacz czyta tekst. _____
14. Nauczyciel rozmawia z uczniami _____.
15. Sędzia jest na rozprawie. _____
16. Przedsiębiorca prowadzi zebranie _____.
17. Chłopiec pracuje na firmie. _____ -
18. Anglik przyjechał do Polski. _____
19. Szef zaczął rozmowę. _____
20. Gość przyjechał wieczorem. _____

Відмінювання іменників середнього роду/Odmiana rzeczowników rodzaju nijakiego

Liczba pojedyncza				
Spółgłoska twarda + o k, g, ch + o	c, dz, cz, dź, sz, ź, rz, l + e	spółgłoska miękka + e	-um	
M praw-o	jabłk-o	morz – e	zawarci – e	muze - um
D praw – a	jabłk-a	morz – a	zawarci – a	muze - um
C praw – u	jabłk-u	morz – u	zawarci - u	muze - um
B praw – o	jabłk-o	morz – e	zawarci - e	muze - um
N praw – em	jabłki-em	morz – e	zawarci - em	muze - um
Msc.o praw – e	o jabłk-u	o morz – u	o zawarci - u	o muze - um
Liczba mnoga				
M praw – a	jabłk – a	morz – a	zawarci – a	muze - a
D praw	jabłek	mórz	zawarć	muze - ów
C praw – om	jabłk – om	morz – om	zawarci – om	muze - om
B praw – a	jabłk – a	morz – a	zawarci – a	muze - a
N praw – ami	jabłk – ami	morz – ami	zawarci – ami	muze - ami
Msc. o praw – ach	o jabłk - ach	o morz – ach	o zawarci – ach	o muze - ach

!!! Якщо в називному відмінку однини іменник середнього роду має закінчення – o, то в місцевому відмінку він матиме закінчення –e та будуть відбуватися чергування приголосних:

d//[dź]: stado – o stadzie

r//rz: pióro – o piórze

sł//śl: masło- o maśle

t//[ć]: palto – w palcie

st//[ść], при цьому a//e: miasto – w mieście

zd//[źdź] , при цьому a//e: gniazdo – w gnieździe.

Всі інші приголосні просто пом'якшуються:

Okno - w oknie

Виняток становлять іменники на - o, остання приголосна в яких **k, ch**: *jablko – o jabłku, ucho – na uchu.*

Ćwiczenie 1. Użyć odpowiedniej końcówki:

Książka leży na (biurko). Na (morze) była burza. Byłem w (kino). Poprawiam zdanie w (ćwiczenie). Powtarzamy każde nowe (słowo) w (opowiadanie). Zeszyt leży na (okno). W (słowo) „auto” jest dyftong. Czy ona była w (miasto)? Kto siedzi w (auto).

Ćwiczenie 2. Użyć odpowiedniej końcówki:

Moja mama jest w (pole). Piszę (piórem). Czy często chodzisz do (kino)? Ona wczoraj była w (kino). Nie lubię chodzić w (palto). Tu leży chleb z (masło). Nie mam (pióro). W (zdanie) jest nowy wyraz. Jesteśmy w (miasto).

Odmiana rzeczowników rodzaju żeńskiego

Liczba pojedyncza							
Spółgłoska twarda + a	k, g + a	c, dz, cz, dź, Sz, ź, rz + a	spółgłoska mięka, l	ni + a	j + a	spółgłoska mięka	spółgłoski: c, dz, cz, dź sz, ź, rz
M ustaw – a	uwag – a	stolic-a	wol-a	zbrodni-a	rejestracj-a	czynność	rzecz
D ustaw – y	uwag – i	stolic-y	wol-i	zbrodni-i	rejestracj-i	czynność-i	rzecz-y
C ustaw – e	uwadz – e	stolic-y	wol-i	zbrodni-i	rejestracj-i	czynność-i	rzecz-y
B ustaw – ę	uwag – ę	stolic-ę	wol-ę	zbrodni-ę	rejestracj-ę	czynność	rzecz
N ustaw – ą	uwag – ą	stolic-ą	wol-ą	zbrodni-ą	rejestracj-ą	czynności-ą	rzecz-ą
Msc. o ustaw – e	o uwadz – e	o stolic-y	o wol-i	o zbrodni-i	o rejestracj-i	o czynność-i	o rzeczy
Liczba mnoga							
M ustaw-y	uwag-i	stolic-e	wol-e	zbrodni-e	rejestracj-e	czynność-i	rzecz-y
D ustaw	uwag	stolic	wol	zbrodń	rejestracj-i	czynność-i	rzecz-y
C ustaw-om	uwag-om	stolic-om	wol-om	zbrodni-om	rejestracj-om	czynność-om	rzecz-om
B ustaw-y	uwag-i	stolic-e	wol-e	zbrodni-e	rejestracj-e	czynność-i	rzecz-y
N ustaw-ami	uwagam-i	stolic-ami	wol-ami	zbrodni-ami	rejestracj-ami	czynność-ami	rzecz-ami
Msc o ustaw-ach	uwag-ach	stolic-ach	wol-ach	zbrodni-ach	rejestracj-ach	czynności-ach	rzecz-ach

Ćwiczenie 1. Proszę użyć rzeczowniki umieszczone w nawiasach w odpowiedniej formie.

1. Kupuję kwiaty (kobieta)...2. Koleżanka nie przyniosła (książka)...3. Irena i Natalia wracają z (biblioteka)...4. Jan mówił (dziewczyna)... (prawda)...5. Kierownik dał swojej (urzędniczka)...urlop. 6. Wczoraj spotkałem swoją (siostra)...7. Zawsze wspominam o tej nowej (koleżanka)...8. Czy byłeś w tej (spółka)?... 9. Dużo słyszałem o tej (kobieta)...10. Ona uzyskała to prawo własności w (droga)...umowy kupna.

Ćwiczenie 2. Proszę użyć rzeczowniki umieszczone w nawiasach w odpowiedniej formie.

1. Delegacja z (Francja) ...odbywa (podróż) ...po (Ukraina)...2. Nie mam dzisiaj (lekcja)...3. Nie znalazłem tej (recenzja)...4. Znam twoją (argumentacja) ...5. Ona nie była w tej (stolica)... 6. On uczestniczył w (zbrodnia)...7. My zaczynamy (aktywizacja)...8. On był na (rejestracja)...9. Czy byłeś na tej (wystawa)...10. Oni dużo mówili o (gazeta)...

Odmiana przymiotników

Liczba pojedyncza

Temat na spółgłoskę twardą		Temat na spółgłoskę k,g		Temat na spółgłoskę miękką	
Rodzaj męski	rodzaj nijaki	rodzaj męski	rodzaj nijaki	rodzaj męski	rodzaj nijaki
M młod-y	młod-e	wysoki	wysoki-e	ostatni	ostatni-e
D	młod-ego	wysoki-ego		ostatni-ego	
C	młod-emu	wysoki-emu		ostatni-emu	
B młody, młod-ego	młod-e	wysoki, wysoki-ego	wysoki-e	ostatni, ostatni-ego	ostatni-e

N	młod-ym	wysok-im	ostatn-im
Msc.	o młod-ym	o wysok-im	o ostatnim
Rodzaj żeński			
M	młod-a	wysok-a	ostatni-a
D	młod-ej	wysoki-ej	ostatni-ej
C	młod-ej	wysoki-ej	ostatni-ej
B	młod-ą	wysok-ą	ostatni-ą
N	młod-ą	wysok-ą	ostatni-ą
Msc. o	młod-ej	o wysoki-ej	o ostatni-ej

Liczbą mnoga

Rodzaj męski (osobowe)		Rodzaj męski(nieosobowe), II rodzaj żeński, nijaki			
Temat na spółgłoskę twardą	temat na spółgłoskę k,g,r	temat na spółgłoskę miękką	temat na spółgłoskę twardą	temat na spółgłoskę k,g,r	temat na spółgłoskę miękką
M młodz-i	wysoc-y	ostatn-i	młod-e	wysoki-e	ostatni-e
D młod-yh	wysok-ich	ostatn-ich	młod-yh	wysok-ich	ostatn-ich
C młod-ym	wysok-im	ostatn-im	młod-ym	wysok-im	ostatn-im
B młod-yh	wysok-ich	ostatn-ich	młod-yhi	wysoki-e	ostatni-e
N młod-yhi	wysok-imi	ostatn-imi	młod-yhi	wysok-imi	ostatn-imi
Msc.o młod-yh	o wysok-ich	o ostatn-ich	o młod-yh	o wysok-ich	o ostatn-ich

Odmiana zaimków osobowych

	<i>Kto? Co?</i>	Ja	Ty	On	Ona	Ono
Mianownik	<i>Kto? Co?</i>	Ja	Ty	On	Ona	Ono
Dopełniacz	<i>Kogo? Czego?</i>	mnie	ciebie	jego/go	jej	jego/go
Celownik	<i>Komu? Czemu?</i>	mnie/mi	tobie/ci	jemu/mu	jej	jemu/mu
Biernik	<i>Kogo? Co?</i>	mnie/mię	ciebie/cię	jego/go	ją	je
Narzędnik	<i>(z) kim? Czym?</i>	(ze) mną	(z) tobą	(z) nim	(z) nią	(z) nim
Miejscownik	<i>O kim? O czym?</i>	o mnie	o tobie	o nim	o niej	o nim

Ćwiczenie 1. Proszę zamienić rzeczowniki zaimkami osobowymi.

Powiedziałam **bratu**, aby kupił gazetę.

Daj **Dorocie** pieniądze na podróż.

Nie wierzę **Januszowi**.

Czy nie przeszkadzam (**ty**)?

Nie smakuje **dziecku** ta zupa.

Zaproponowano **siostrze** dobrą pracę w banku.

Powiedz **koledze**, że on musi być cicho.

Ćwiczenie 2. Proszę postawić zaimki osobowe w odpowiednim przypadku.

To wszystko nie podoba się (ona)_____.

Podziękowałem (on)_____ za wszystko.

Dziękuję (ty)_____.

Ja mogę powiedzieć (ty)_____ całą prawdę.

Daję (ty)___ słowo honoru, że ja mówię prawdę.

Ja życzę (ona) ___ powodzenia.

KONWERSACJA

Gdzie Pan (Pani) studiuje?

- Marek! Dawno nie widzieliśmy się!
- Tak, już więcej niż dwa miesiące.
- I czym się teraz zajmujesz?
- Studiuję na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie.
- Poważnie. A na jakim wydziale?
- Na filologii romano-germańskiej.
- A dlaczego wybrałeś ten właśnie wydział?
- Od dziecka interesowałem się językami obcymi.
- I trudno było tam wstąpić?
- Tak, bardzo. Przez całe lato uczęszczałem na specjalne kursy przy Uniwersytecie. Potem zdałem egzaminy, testy. Pokazałem bardzo dobre wyniki i dlatego udało mi się otrzymać stypendium.
- A jakie jeszcze wydziały są na uniwersytecie?
- Dużo: filologiczny, matematyczno-fizyczny, ekonomiczny, wydział prawa, chemiczny, biologiczny, geograficzny, socjologiczny, filozoficki, wydział psychologii i inne.
- Czy na waszym Uniwersytecie są jakieś organizacje młodzieżowe, kółka według upodobań?
- Owszem. Mamy klub studencki, muzyczną kawiarnię, teatr awangardowy, kabaret. Klub studencki często organizuje różne akcje, czasami po prostu dyskoteki. Działa ośrodek kontaktów międzynarodowych, kilku organizacji społecznych.
- To bardzo ciekawe. Przekonałeś mnie. W następnym roku też spróbuję wstąpić do jakiejś uczelni.

Proszę przetłumaczyć zdania:

1. Кожного ранку я ходжу на заняття.
2. В інституті вивчають багато цікавих предметів.
3. Найцікавішим предметом для мене є англійська мова.
4. В інституті я маю багато друзів.
5. Я навчаюся на першому курсі.
6. Я показав хороші результати і тому отримав стипендію.
7. У нашому університеті є гуртки за інтересами.

Rozmowa przez telefon

I

Michał Borowiec jest pracownikiem banku „CBA”. Pracuje w nim już 5 lat, ale uważa, że nie ma możliwości awansu. Dlatego szuka nowej pracy.

Michał: Mówi Michał Borowiec z banku „CBA”. Chciałbym rozmawiać z panią Bożeną Morawską.

Asystentka: W jakiej sprawie pan dzwoni?

Michał: W sprawie pracy.

Asystentka: Proszę poczekać chwilę. Niestety, pani Morawskiej nie ma teraz w firmie. Czy coś przekazać?

Michał: Nie, dziękuję, zadzwonię później. O której godzinie mogę zastać panią Morawską?

Asystentka: Myślę, że nie będzie jej już dzisiaj w biurze. Niech pan zadzwoni jutro.

Michał: Dobrze, zadzwonię jutro około 9.00.

II

Tomasz Adamski jest tłumaczem. Współpracuje z wydawnictwem „Merlin”. Właśnie dzwoni na komórkę do pani Ewy Bogdacz, księgowej wydawnictwa, w sprawie zmiany danych osobowych.

Adamski: Dzień dobry, mówi Tomasz Adamski. Czy może pani teraz rozmawiać?

Ewa: Tak, słucham pana.

Adamski: Dzwonię w sprawie moich danych osobowych. Ponieważ zmieniłem adres zamieszkania, moje dane osobowe również uległy zmianie.

Ewa: Proszę przysłać mi je e-mailem albo faksem.

Adamski: Dobrze, wyślę je dzisiaj. Jaki jest pani adres e-mailowy?

Ewa: Ewa. (kropka) Bogdacz@ (małpa) gazeta.pl.

SŁOWNICTWO TEMATYCZNE

łączyć *Imperf.* (-czę, -czysz), *połączyć Perf.* (-łączę, -czysz)+ *Acc.*; + z + *Instr.*

(np. Proszę połączyć mnie z panią Antoniak) ● connect

odbierać *Imperf.* (-am, -asz), *odebrać Perf.* (-biorę, -bierzesz) + *Acc.*

(np. odebrać telefon) ● take

odkładać *Imperf.* (-am, -asz), *odłożyć Perf.* (-łożę, -łożysz) + *Acc.*

(np. odłożyć słuchawkę) ● put back, ring off

połączenie *n* (np. mieć połączenie z X, nie mieć połączenia) ● connection, call, link

przekazywać *Imperf.* (-zuję, -zujesz), *przekazać Perf.* (-każę, -każesz) + *Acc.*

(np. Czy coś przekazać?) ● pass on, hand over, take (a message)

rozłączać *Imperf.* (-am, -asz), *rozłączyć Perf.* (-czę, -czysz) + *Acc.*

(np. Rozmowa została rozłączona) ● disconnect

zasięg *m* (np. jest zasięg, nie ma zasięgu, mieć zasięg, nie mieć zasięgu, stracić zasięg) ● range, here: signal

ZWROTY

rozmawiać przez telefon

telefon dzwoni

ZWROTY UŻYWANE W ROZMOWIE TELEFONICZNEJ

– Mówi Michał Borowiec.

– Chciałbym/chciałabym rozmawiać z...

– To pomyłka.

– W jakiej sprawie pan/pani dzwoni?

– Z kim mam przyjemność?

– Pani/pana godność?

– Pani/pana nazwisko?

– Proszę przeliterować.

– Jak to się pisze?

– Proszę poczekać (chwilę).

– Już łączę.

– Proszę mnie połączyć z panem Lubieńcem.

– Czy coś przekazać?

– Proszę powiedzieć/przekazać, że... (Michał Borowiec prosi o telefon).

– Czy mogę zostawić wiadomość?

– Czy może pan/pani teraz rozmawiać?

– Czy nie przeszkadzam?

Ćwiczenie 1

Połącz w pary zdania z rozmow telefonicznych, np. 1. W jakiej sprawie pan dzwoni? – E.

Dzwonię w sprawie negocjacji.

1.W jakiej sprawie pan dzwoni? 2.Czy to firma „Popo”? 3.Czy mogę zostawić wiadomość dla Kasi? 4.Chciałabym rozmawiać z panem Markiem Lubieńcem. 5. Czy zastałam panią Zelmek? 6.Czy coś przekazać? 7.Z kim mam przyjemność? 8.Czy nie przeszkadzam? 9.Z jakiej firmy pan dzwoni?	A. Proszę powiedzieć, że Ewa Kos prosi o telefon. B.Dzwonię z firmy „Kama”. C.Nazywam się Anna Tomczyk. D.Nie, mogę rozmawiać. E.Dzwonię w sprawie negocjacji. F.To pomyłka. G.Tak, słucham pana. H.Już łączę. I.Niestety, nie ma jej teraz w biurze.

Ćwiczenie 2. Uzupełnij rozmowę przez telefon.

- Chciałbym... z panią Anetą Morawską.
- W jakiej ....pan. .?
- W sprawie spotkania.
- Proszę ... chwilę. Niestety, pani Morawskiej nie ma w biurze. Czy coś....?
- Proszę... , że dzwonił Adam Dąbrowski i prosi o telefon.
- Oczywiście, ... Jaki jest pana ...?
- Moj numer 3682483. Komórkowy 291895668.